

Handwritten text, possibly a signature or name, located at the top left of the page.

L. Bandyšová

KABINETNÍ KNIHOVNA.

SVAZEK LXI.

ZE ZÁPISKŮ PHIL. STUD. FILIPA KOŘÍNKA.

POHLEDY DO RODIN.

PROZRAZUJE

MARTIN HAVEL.

V PRAZE.

KNIHTISKÁRNA F. ŠIMÁČEK, NAKLADATELÉ.

1893.

ZE ZÁPISKŮ PHIL. STUD. FILIPA KOŘÍNKA.

POHLEDY DO RODIN.

PROZRAKUJE

MARTIN HAVEL.

V PRAZE.

KNIH TI SKÁRNA F. ŠIMÁČEK, NAKLADATELÉ.

1893.

LIBRARY

AUG 13 1991

UNIVERSITY OF TORONTO

Zápisky Phil. stud. Filipa Koříňka vzbudily, hned když vycházely v časopisech, v kruzích literárních i širšího obecnstva pozornost pro autora vskutku lichotivou, jež projevena na několika místech i veřejně.

Hádáno na belletristy starší i mladší, kdo že z nich se ukrývá za pseudonymem *Martin Havel*, a brána do počtu i jména nejpřednější.

Nejsou bezpodstatny obavy autorovy, že nyní, kdy první část Zápisků Koříňkových vyšla o sobě, v referátech o nich budou zase projevovány různé domněnky o pravém jeho jménu. Proto prosí autor zdvořile, aby pseudonymu jeho šetřeno bylo i těmi, kdož správně jej pronikli, aspoň do té doby, dokud sám neuzná za vhodné, jej

prozraditi. Mám právě u těchto svých prací,
v nichž pokračovati hodlá, k užití jeho
příčiny nijakž sice literární, nicméně pod-
statné a vážné.

V PRAZE. v listopadu 1892.

Spisovatel.

LÍVANEČKY SLEČNY RÓZI

I.

Když jsem přijel z hradeckého gymnasia po maturitě do Prahy, sháněl jsem se nejprve po těch vzdálených příbuzných, jichž jsem dosud neznal, pak po několika rodinách, na něž jsem dostal doporučení jednak ode dvou ze svých gymnasijních profesorů, jednak od rodin, u nichž v Hradci jsem vyučoval.

Jsa chud, v Praze neznám, stísněn obavami do budoucna, ale zase naplněn rozpínovou mladickou silou a odhodláním k překonání všech překážek, k vybřednutí z nejnepříznivějších počátků, zaklepal jsem nejdříve na dvěře bytu gymnasijního profesora Harapáta, který byl vzdáleným bratrancem mé staré matičky, žijící nyní nuzně v malé vsi blízko Předměřic. Přišla mi otevřít žen-

stina asi čtyřicetiletá, vysoká, hubená, v odřené soukenné jupce, přepásané modrou zástěrou, a shlédnuvši mne, dívajícího se na ni zpod brejlí, jež se mi zapotily výparem, hrnoucím se z teplé kuchyně do chladné chodby, řekla hlubokým altem: „Jen prosím, utřete si nohy — hodně — máme umytou zrovna kuchyň — a když se nedá pozor, hned se to zafape.“

Šoupaje podešvema o slaměnou rohožku vypravil jsem po dokončeném připomenutí ze sebe zcela nesmělé „rukulíbám“, které po předcházejícím osměleném „má účta“, jímž jsem se co nejpříznivěji uvéstí chtěl, znělo velice krotce.

„No, už dost, pojdte dál,“ řekla zase tak přísně, když rohožka ocitovala se již v povážlivém nebezpečí, že ji rozšoupám, „uteklo by nám všechno teplo — pojdte, pojdte.“

Vstoupila zpět do kuchyně a stanula přede mnou tři kroky ode dveří.

„Rukulíbám,“ řekl jsem ještě ostýchavěji než prve zavíraje za sebou dvéře. Kuchyni naplňovala vůně kyselého zelí.

„Co nám nesete,“ zaznělo poněkud vlidněji z jejích úst, ač oči její — šedé pátravé oči — jak jsem i zpod brejlí k ní vzhlížeje pozoroval — přísně mne měřily od hlavy k patám utkvěvše nejdéle na mé čamaře, která se již povážlivě leskla a která vzhledem k tomu, že oblečena byla přes všední soukenný kabát a zapjata pečlivě až dolů, aby nebylo vidět kaňky na něm, prozrazovala více než nápadně, že byla na mne šita přede dvěma lety.

Sňal jsem brejle a cítě, jak se červenám, řekl jsem nesměle: „Prosím, jest pan profesor —“

„Není,“ řekla nedočkavě zakončení mé otázky, a pohlédnuvši na kuchyňské visací hodiny dodávala: „Ale přijde za půl hodiny.“

Bylo za deset minut poledne.

„Přijdu tedy později,“ řekl jsem a nasazoval zase brejle, jež jsem byl zatím nepozorovaně otřel o cíp čamary.

„Co pak jste mu chtěl?“ hlásila se v ní ženská zvědavost a zvláštní úsměv — ten nevyličitelný úsměv ženských, cítí-li, že se

před nimi krčíme a že nabývají převahy, ten úsměv, jenž nás mate a vhání ruměn rozpaků na tváře, pot na čelo a vlhko do očí — ten úsměv zpola blahosklonný, zpola výsměšný, zakroužil jí kolem malých vadnoucích úst.

„Já jsem Filip Kořínek, filosof — z přízně, on, pan profesor. .“

„Já už vím, pojdte — pojdte dále,“ a již chvatně otvírala dvěře do pokoje. Oddechl jsem si.

II.

„To bude mít bratr radost,“ ujišťovala mne již asi po páté sedíc vedle mne na pohovce cvilichovou látkou povlečené a hledíc na mne vlídně a laskavě, ale s týmž stále úsměvem kolem tenkých rtů. Pozoroval jsem, že když se tak usmívala, zdála se mladší, než když hleděla přísně. Byl bych jí hádal jen pětatřicet!

Vyptala se zatím na mou matku, na tetu hradeckou, u níž jsem bydlil, na mé sestry (nevěděla ani, že starší mi předloni

zemřela a mladší že si vzala sedláře v Předměřicích), na ostatní příbuzné, jež jedva jsem znal dle jména, a konečně zavedla řeč na mne, co míním studovat, a že jí musím říkat „tetičko“, a hned mi podávala ruku, abych jí to slíbil. Přendal jsem klobouk do své levice a stiskl jí ruku tak nesměle jako profesor z matematiky, když mi ji podával na rozloučenou. Nebyl jsem nikdy přítelem matematiky, a měl jsem tehda při tom prvním a posledním podání ruky jakousi směšnou úzkost, že se mne ještě v této poslední chvíli na něco zeptá, co nebudu vědět. Ale nezeptal. Jen odvalil trochu ret a silněji zadýchl -- právě, právě tak, jako nyní slečna Rózi, moje tetička. Snad čekal, že mu poděkuji, ale já rozpaky skutečně ani jsem nemohl. Snad i ona čekala na něco, ano dojistá — cítil jsem lehké škubnutí její ruky nahoru směrem k mému obličejí — ale já zcela prostě pustil jsem tu úzkou, dlouhou ruku a přendal zase klobouk do pravice.

„Počkejte trochu, Filipe,“ — poprvé mne tak pojmenovala a v koutku úst jí při při tom zacukalo — „musím se podívat do

kuchyně. Přece u nás zůstanete na oběd — a prosím vás, pověste si ten klobouk někam.“

„Rukulíbám,“ řekl jsem na její pozvání — které ostatně jsem očekával — a cítě, že mi tahá klobouk z ruky, pevněji v nepochopitelném zmatku jsem jej stiskl.

„No, pusťte přece,“ a vytrhla mi jej, „vy jste jako ostýchavý ženich,“ dodávala, a bylo při tom něco bodavého v jejím hlase. „Máme knedlíky se zelím. Rád?“ obracela se na mne ve dveřích, opět již s tímž úsměvem, který ji činil mladší a který mne již více neznepokojoval, naopak, z kterého jsem seznával, že se aspoň nehněvá.

„Rád,“ odpověděl jsem upřímně, a vůně zelí z kuchyně sem zavanuvší vyloudila v zářetí na mých rtech vděčný úsměv.

Když tetička vyšla a já osaměl, vstal jsem a ohlédl se lépe po celém pokoji. Byl do čtverce a útulně zařízen. Proti dveřím do kuchyně stála u zdi pohovka a před ní stůl, pokrytý voskovaným plátnem. Nad pohovkou viselo nakloněné zrcadlo a kolem něho obrazy; v levo ode dveří kuchyně byla

dvě okna do dvora a proti nim dvěře do druhého pokoje. U jednoho z těch oken stál šicí stolek a nad ním visely daguerrotypie a fotografie ve hnědých tlačených rámečkách ve vkusném sestavení. Přistoupil jsem blíže a prohlížel si je. Tu byl strýc fořt, ještě jako myslivecký mládenec, hubený (ten se změnil od těch dob), vedle něho teta hradecká, v hedvábných kostkovaných šatech s krinolinou a v měkkém šálu přes ramena přehozeném, a v prostředku nejspíše strýc profesor. Ano — dojistá! Teta hradecká aspoň říkala, že se na něj pamatuje, jako na slaboučkého, vysokého studenta. Je skoro podoben hradeckému profesoru matematiky. Ti matematikové jsou všichni takoví vytáhlí, hubení, s řídkými vousy a s tím výsměchem kolem tenkých úst. při němž koutky vyzdvihují se nahoru. To mě jedině mrzí, že strýc je také matematik — snad mne bude přemlouvát, abych také studoval matematiku, ale ukáží mu maturitní vysvědčení. — Sáhl jsem si na náprsní kapsu, nezapomněl-li jsem ho. Nikoliv, bylo tam. — Uvidí: z náboženství, latiny, řečtiny a če-

štiny výborná, z ostatního ze všeho chvalitebná, jen z fyziky a matematiky dobrá, a to ještě proto, aby mi nezkazili vyznamenání.

Cítím, jak stáhne koutky a podívá se tak výsměšně a pohrdavě, snad se mne i na něco zeptá — ale kdybych to hned nevěděl, co na tom? Jsem klasický filolog a žádný matematik. Jsou arcibiskupové a neumějí matematiku. Řeknu mu to. A cítil jsem zvláštní uspokojení. V tom ozvalo se v kuchyni zazvonění, a já sebou trhl. Strýc. — Teta mu otvírá.

„Máme hosta, Vinci,“ slyším její alt. Hluboké zabručení, hřmotný krok, otevření bílých dveří a začernání se v nich ohromné postavy, vysoké, ramenaté, s mračným, tlustým, ale bledým obličejem, porostlým hustě krátce přistřiženým plným vousem.

Chtěl jsem vyraziti „rukulíbám, pane strýčku,“ ale nemohl jsem. Zdálo se mi, že blednu.

„To je Filip Kořínek, filosof,“ ozve se za postavou tetin hlas.

V postavě to zahrčí, podává mi masitou ruku a když se jí chopím, stiskne mi pravicí, že div nevykřiknu.

„Servus, kamaráde,“ říká strýc hlubokým basem se silným, chrčivým *r*. „Jen se posaď!“

„Pěkné poručení od maminky...“

„Posaď se,“ zahřmí na mne, že jsem k pohovce zrovna skočil. Ten je hrozný!

Nemohl jsem dále, ale strýc na to nečekal, nýbrž hřmotně bral se do druhého pokoje. Pozoruji, že při chůzi funí.

III.

Teta vešla zase do kuchyně. Strýc se vedle svléká. Utišuji se.

To je tedy také matematik! Ale zcela jiný. V hlavě se mu nehemží jen samé tangenty a cotangenty — bude nejspíše filosof. Démant v drsném obalu. S tím se shodnu. I já tihnu k hlubšímu přemítání a bádání. Pravidla a věty algebraické — co to všechno? Malichernost! O myšlenky vznešené se jedná.

O hluboké pravdy velikých mudrců, lapidárně vyslovené. Patrně i on jest jich ctitel. Takovým byl i náš třídní. Na pohled nepřístupný, příkrý morous, ale srdce zlato. Žil jen se svým Socratem, Platonem, Aristotelem, Ciceronem. Ve starých je všechno, říkával. Miloval ty světy zapadlé, jejich zářivou kulturu, jako já je miluji. Se strýcem se jistě shodnu. Mám radost, že není takový, jako můj bývalý profesor matematiky, a již proto začínám k němu míti náklonnost. Budu jej studovat.

Zouvá si vedle boty, miluje pohodli. Má dobře. — Teď usedá . . . A proč nejde sem? — Proč nechává mne tu sedět samotného? — Snad mne zavolá tam. — — Anebo něco píše? . . . Nebo snad mne nerad vidí? . — —

Sevřelo mně to hrdlo a do očí draly se mi slzy. Byl jsem přece ještě chlapec.

V tom vešla teta a prostírala na stůl. Vstal jsem. „Sedněte si semhle, Filipe,“ řekla a ukázala na židli proti pohovce. Hned potom přinesla z kuchyně kouřící se polévku

a zavolala hlasitě: „Vinci!“ — To jméno strýci filosofu nesluší.

Vešel v odřené županu, bez límečku a v trepkách. Postřehl jsem, že i kalhoty svlékl. Bude asi notný epikurejec. Také dobře.

Čekal jsem, až si sedne on a teta. Myslil jsem, že mne i pobídne, usměje se, ale on nic. Nabral si plný talíř polévky, zamíchal a začal srkavě jísti.

„Tak si sedněte a berte,“ pravila za to laskavě teta.

Sedaje pokřižoval jsem se. U tety hra-decké jsem se i hlasitě modlíval. Strýc to zahlédl a ušklíbl se.

„Tos zůstával v Hradci u té modlářky, ne?“ zabručel a podíval se na mne ze spodu.

„Ano,“ řekl jsem zaražen.

„Je to vidět.“

Patrně je atheista. — Polévka byla vý-tečná. Měl jsem za svou povinnost tetě to říci. Potěší ji to.

„Tak dobrou polévku jsem v Hradci nikdy nejedl,“ pronesl jsem ostýchavě a pohleděl na tetu. Ta se na mne usmála a řekla

vídně: „Není na ní nic zvláštního, obyčejná kroupová polévka. Ale jsem ráda, že vám chutná.“

Osmělen pohlédl jsem pak také na strýce a dodal si zmužilosti. Napadlo mi, co kolega Hráček, který se mnou u hradecké tety zůstával, o jejich polévkách říkával. Strýcovi se to snad zalíbí.

„Tam jsme mívali polévky, kde jen sem tam plovalo nějaké mastné oko. Když jsme je shledávali na talíři, říkali jsme vždy: *Rari Nantes in gurgite vasto.*“ Usmál jsem se a pozoroval strýce. Zdálo se mi, že neodolá tomuto užití citátu z Vergila.

Ale strýc pohlédl na mne přísně zpod brejlí, ušklíbl se zase, zachrčel a odplivl daleko na podlahu jako ošklivostí. Pohořel jsem, umkl a naklonil se nad talíř.

Když jsem dojedl, bylo mi velmi horko. Cítil jsem, jak se mi žene krev do tváří a na čele že mi vyskakuje pot.

„Proč pak si nesvlékneš ten kabát — tu čamaru,“ zahartusil strýc a zase se tak podíval. a to „čamaru“ tak výsměšně vy-

slovil. Patrně je také nepřítel vši vlastenecké okázalosti, ale já jiného kabátu nemám.

„Děkuji — mně není horko!“

„Tsssss — — checheche,“ vyrazil ze sebe strýc, až se zakuckal.

Mně tento smích byl velmi nepříjemný a zapálil jsem se ještě více. Pohlédnuv maně do zrcadla proti mně visícího, viděl jsem, že jen hořím.

„Dáš ho dolů,“ vykřikl v tom strýc a zapadlé oči mu vystoupily.

Kdyby byl chtěl, abych se svlékl do naha, byl bych na toto kategorické vyzvání tak učinil.

„Vida, on má ještě jeden kabát — tsssss — cheche — ale jsi ty hlupák — a to je pak ‚filosof‘!“ znělo mi zas tak hrozně výsměšně vstříc.

Byl jsem v jednom ohni, oči se mi zalily — cítil jsem, že nezadržím slz. Vstal jsem a hledal v čamaře, kterou jsem pověsil na hřebík u okna svůj červený šátek, a nepozorovaně při tom jsem si vytřel oči.

Ten strýc je necita.

V tom vešla teta přinášejíc maso s omáčkou. Já ztratil veškeru chuť k jídlu. Sousta mně v ústech rostla, a byl bych nejraději utekl. Budou-li i ostatní obědy takové, budou to strašné chvíle, myslil jsem si a cítil při tom trpce svou chudobu.

Teta pohlédla na můj světlý kabát, jenž několikerým vypráním byl značně vybledlý, jehož otřepané rukávy mi byly krátké a jenž na loktech byl vyspraven. Viděl jsem, jak se soucitně usmála a zase mi vstoupala krev do tváří. Pohlížel jsem ostýchavě do zrcadla, držel lokte dole, povytahoval rukávy a činil marné pokusy, abych kabát zapjal. Byl mi úzký.

Po mase přinesla teta strýcovi láhev piva, sobě sklenici vody a mne se pta'a, co pívám v poledne.

„Vždycky vodu, *ἀριστον ἕδωρον*.“

Strýc se na mne zase ze spoda podíval, ušklíbl se a řekl sestře: „Přines mu skleničku, já mu naleju — jedna mu neuškodí.“

„Gratias ago.“

„Jdi k čertu s tím žvaněním. Pij, ať na ty hlouposti zapomeneš,“ zakřikl mne a

nalil mi sklenici černého piva, jež jsem tehda pil poprvé. Byl bych snad pil i petrolej na požádání tohoto svého strýce.

IV.

Hned po obědě odešel strýc do svého pokoje a za chvíli viděl jsem, jak mu tam teta nese druhou láhev. Slyšel jsem pak, jak strýc převaluje se na pohovku, která pod ním skřípe, jak chrchlá a hlasitě odplivuje.

Přiznám, že nendělal na mne strýc dobrý dojem. Promluvil ke mně pár slov, a to byly ještě většinou urážky. Pocítil jsem i tiché pohrdání k němu pro jeho zjevnou nevážnost k latině i řečtině. Mé domněnky a naděje mě šeredně sklamaly. Pak mě též uráželo, že se mne na nic neptal, co míním studovat a jak zamýšlím tady žít, i soudil jsem, že příbuzní jsou mu naprosto lhostejní. Ba on je k nim přímo bezohledný. Dává zřejmě na jevo, že je mu po nich starého čerta. Ale vnucovat se mu nebudu. Byl jsem tu

poprvé a naposled. Chvála Bohu i bez něho se nějak protluku.

Tato útěcha mě naplňovala zadostučiněním a silou, a ku klasické filologii strýcem znevažované cítil jsem ze vzdoru teď tím větší lásku než kdykoliv před tím; povznášelo mě, že jsem za ni trpěl.

Šel jsem k věšáku u dveří, abych oblékl si zase svou čamaru, poroučel se a omluvil, že jsem vůbec přišel. Dám znát, kterak trpce cítím každé ponižování a ústrk.

Chtěl jsem právě vjeti pravou rukou do rukávu, když v tom teta vstoupnouc chopila se mé levice a čamary a zvolala rozhodně:

„To by bylo pěkné, abyste tak brzy odešel! Počkáte přece na kávu.“

„Nerád bych obtěžoval.“

„Ale jděte! Z bratra si nesmíte nic dělat,“ dovtípila se svým ženským jemnocitem. — „On je bručoun, ale jinak nejlepší člověk na světě. Musíte uvážit, že není šťasten, že se tak nevlídným teprve stal. On je spíše k politování. . .“

Mluvila šeptem, vlídně a laskavě a táhla mě ke svému šicímu stolku, kde jsem musel usednouti.

„Nepospíchejte, vždyť nic nezameškáte,“ a usmála se na mne tak zcela jinak než dosud, tak — tak — mateřsky zrovna — tak, že jsem pocítil jakýsi živý, hluboký soucit k této staré panně, o níž jsem dosud jedva slyšel, neboť neznala jí ani má matka ani teta hradecká. leda podle jména.

Vědělo se, že Rózinka Harapátova žije již od svého dvanáctého roku až kdesi za Budějovicemi u vzdáleného strýce našeho, faráře, neduživého ale skoupého starce, kterého však zcela ovládá a po němž jednou všechno bude dědit. Nemluvivalo se tedy nikdy rádo o tetě Rózi, a stalo-li se tak, vázla vždy na každém slově jakási trpkost, ba i jistá nevážnost.

Teď, když přitáhla si židli ke mně a hleděla na mne tak přívětivě a dobrotivě, majíc úzké dlouhé své ruce složeny na kanafasové zástěře, pocítil jsem k ní důvěru i jakousi soustrasť. Bylo mi jako bych jí

měl říci něco laskavého, dobrého, z čehož by poznala, že si jí vážím.

Myslím, že to vyčetla z mých očí. neboť se mi zdála velmi jemnocitnou, a pak postřehl jsem, že se jaksi vděčně usmála.

„Vy víte jistě, že bratr je ženat, a víte také, že švakrová —“ tu ustala a pohlédla na mne tázavě.

„Že je ženat vím, ale že tetička —“

„Ano, odešla od něho — budou tomu na zimu dvě léta.“

O tom jsem nevěděl. Kdež pak! Má maminka nedopisovala si s nikým, a v Praze byla snad jen jednou, když jí bylo osmnáct let. Tehda můj strýc ještě v Budějovicích studoval. Myslím, že ho vůbec nikdy neviděla. A teta hradecká? Ta žila ze své pensičky, nedoslýchajíc již, bez paměti, jednou nohou v hrobě. Kdybych byl nešel do Prahy, anebo snad kdybych maje dosti prostředků nikoho tu nebyl potřeboval, nebyl bych snad strýce také nikdy poznal. Kdež také! O chudého příbuzného nestarají se ani pokrevní přátelé, nadtož taková vzdálená přízeň!

„A pak,“ dodávala teta. „už před tím to nebyla žádná spokojenost. Vidíte strýce, jaký je, a vezme si dceru po majorovi! Ten se chudšas přepočítal.“

„A je matematik,“ chtěl jsem dodat, ale vzpamatoval jsem se, neboť zdálo se mi vzhledem k mému mládí a postavení nejmístnějším, zdržeti se všelikých poznámek, otázek a úsudkův a jen vážně naslouchati tomu, co teta za hodno uznává, mi svěřiti. Ba myslím, že jsem se dokonce pokoušel vylouditi na své tváři ostýchavý výraz opravdové soustrasti i rozhořčení.

„Což o to, hezká ona byla. Počkejte, ukážu vám —“ a již vstala, otevřela prádelník a vyňala pečlivě ukrytou podobiznu a podávala mi ji.

„Musela jsem ji vyndat z alba, také velikou její podobiznu museli jsme odstranit — před bratrem vůbec ani mluvit se o ní nesmí.“

Mezitím vyňal jsem z kувéru dvě fotografie a prohlížel je s velikou účastí. Na jedné viděl jsem štíhlou dívčinku, jedva sedmnáctiletou, brunetku s ostříhanými ku-

čeravými vlasy, velikým živým okem pod krásně narýsovaným obočím, s důlky ve tvářích a s koketním úsměvem kolem nalitých rtů; na druhé tutéž tvář, ale plnější, a proniklou jakýmsi hrdým sebevědomím, jež činilo ji sice ještě krásnější, ale ubralo jí toho třpytného pele mládí, setřelo tu přívětivost a milost, která zářila z polodětského úsměvu na podobizně prvé.

„Zrazovala jsem ho, i strýček farář, ale co naplat. Hezká byla, co?“ obracela se na mne.

„Hezká, ale trochu lehkomyšlnosti z ní hledí,“ měl jsem za náležitě dodatí.

„Vidíte, to jsem také hned říkala. A měla jsem pravdu. Teď to uznává. Ale on vám byl jako blázen. Co pak teď — teď už se zase vzpamatoval.“

„Štěstí, že měl vás, tetinko.“ Byl jsem velmi rád, že mi tato slova napadla. Snažil jsem se prodchnouti je pohnutím.

„Což já — — Já ovšem hned k němu jela — opustila strejčína — byla to oběť. Ale co naplat. — Bratr je bratr. — A pak — víte — já mu rozuměla. Já vím, co to

je — — když člověka opustí — co má nejradši — — —“

A tetě Rózi se najednou koutky úst stáhly dolů, brada se zatřásla, hlas zlomil a do tváře jí vhrkly slzy.

V.

Pocítil jsem její ruku na své, a bylo mi, jako bych ji měl stisknout. Jisto je, že v té chvíli veškera hořkost ztrácela se z mého srdce. Omlouval jsem v duchu strýce a bylo mi nevýslovně líto tety. Jsa mlád a povahou měkký, musel jsem se zdržovat, aby i mně neovlhly oči. Kromě toho cítil jsem, že se červenám, neboť jsem byl ve velikých rozpacích, co mám na to říci, jak si počínati. Každé slovo útěchy zdálo se mi tak úplně nemístným, h'oupým, ale mlčení ještě hloupějším. Pokusil jsem se tedy aspoň tlumeně vzdychnouti.

„Já vám to jednou všechno povím — —“ začala opět teta. „Co — jste z přízně — jste mladý muž, který přece také něco zná

a četl — a pak — zdáte se mít dobré srdce.“

Teď jsem se již nezdržel, abych nepoložil svou ruku na její a nepohleděl jí vděčně do očí. Vzdychla také, ale pak hned vlídně se usmála.

„Přijdete k nám přece zase?“ a nečekajíc na mou odpověď dodávala horlivě a jaksi radostně :

„Víte co — choďte k nám každý pátek — to dělám lívanečky. Jíte je, co?“

„Velmi rád.“

„Vidíte, a můj Ferdinand taky. — Tedy každý pátek. Uvidíte, že vám budou chutnat.“

„Jen jestli pan strýček —“

„Ale co vám napadá. O toho se nestarejte. Nechte ho. Já jsem ráda, že budete chodívat. Prosím vás — vždyť já jsem tu jako duše opuštěná —“ a zase se jí brada zatřásla. „Nikoho tu neznám, nikam skorem nejdu, bratra znáte, jaký je — tak jsem ráda, když vidím“ (vhrkly jí slzy do očí) „upřímnou duši, s kterou si mohu promluvit. Slibte, že přijdete,“ a podávala mi ruku.

Chopil jsem se jí a políbil ji, při čemž jsem se silně zapálil.

„Ale nechte, nechte,“ bránila se přívětivě a také trochu se červenala a jaksi bezděky v pohnutí mi stiskla ruku. Pak pozoroval jsem, že je trochu v rozpacích a neví, co má rychle činit. Konečně zahlédla fotografie a pravila: „Musím je schovat, aby bratr je neviděl,“ i spěchala s nimi zase k prádelníku. Schovávala je dlouho. „Tak,“ řekla konečně, zavírajíc zásuvku, „a teď vám přinesu kávu. Pijete černou nebo bílou?“ Již se zase přívětivě usmívala.

„Bílou, smím-li prosit.“

„Máte dobře — Ferdinand taky — a kousek bábovky zde mám od neděle. Není již nejměkčí, ale snad přijde k chuti.“

Byla jako dort, snědl jsem celý zbytek, a ona radostně se dívala, jak mi chutná.

Z pokoje ozývalo se při tom hlasité chrápání strýcovo.

Když jsem odcházel, políbil jsem tetě opět ruku a měl za nutné, vysloviti ještě jednou své obavy v příčině strýce.

„Však já s ním promluvíím. Jen přijďte, Filipe, ostatní je má starost.“

„Jíte raději se skořicí a cukrem nebo se zavařeninou,“ slyším za sebou alt tetin, jsa již na schodech.

„Oboje — rukulíbám,“ volám vděčně a pozoruji, že se radostně usmívá a vlídně mi kyne.

Zlatá duše!

VI.

Lívanečky tety Rózi byly výtečné. Když je přinášela poprvé po bramborové páteční polévce pěkně rozložené v několika vrstvách na veliké míse, strnul jsem nad jejich množstvím. Ale když pak na míse zůstalo jich jen šest, nevěřil jsem svým očím. Neboť strýc nejedl nic sladkého a míval v pátek obyčejně papriku s knedlíkem, a teta sama jedla — jak sám strýc říkával — jako vrabec, kam se tedy poděly? — Ne — není možno, abych já jich byl tolik snědl!

Poblédl jsem nesměle na tetu. Její oči divaly se na mne vesele, a kolem rtů pohrával vlídný její úsměv.

„To jsem ráda, že vám chutnalo,“ řekla radostně.

Už je to pravda — už jsem je snědl — skoro celou misu! — — A ani jsem toho nepozoroval. Vždyť je to neslušno!

Styděl jsem se velmi, a pohlédnuv do zrcadla viděl jsem, že se červenám. Nenašlo mi nic, co bych řekl na svou omluvu, a pak zdálo se mi to také směšným. Fakt je fakt. Na mise je jich jen šest, ať počítám z prava nebo z leva. Ale proč jsou tak dobré! Jen se rozplývají, a tetu tak vlídně pobízí.

I strýc mrskl okem po mise, po mně a ušklíbil se.

„To je latina, co?“ zabručel zhurta a krátce se zasmál. „Ta se louská.“

Byl jsem červený jako pivoňka, ale vy-citil jsem dobráckost strýcovy poznámky a pak jsem se ani zlobiti nemohl. Úsmíval jsem se rozpačité.

„Jen se neupejpej,“ usmál se ještě strýc ubíraje se do svého pokoje, ale já vycítil z tónu té poznámky, že mu působí radost trochu mě škádliti, a byl jsem rád, že mu k ní mohu dávat podnět. Ubohý strýc má beztoho radostí tak málo!

„Ferdinand taky tak rád, co?“ obrátil se strýc již ve dveřích k tetě a zase se ušklíbl. Pozoroval jsem, že teta se zapálila a rychle začala uklízet talíře se stolu. Strýc ještě v pokoji krátce se zasmál.

Ale hned potom zasténala zase pohovka a za chvíli ozvalo se chrápání.

Teta přišla z kuchyně, vzala pletení a sedla si ke mně.

„Tak vidíte, že umím dělat dobré,“ začínala rozprávku, ale nepodívala se na mne, nýbrž hleděla upjatě na dráty, pohybující se s báječnou rychlostí v jejích tenkých prstech nad hnědou vlněnou punčochou, která pro svou tloušťku ani nemohla viseti rovně dolů.

V té chvíli nedovedl jsem utlumiti dráždivou zvědavost, kdo byl ten Ferdinand, o němž už předešle teta snad bezděky se zmínila. Že se na mne nedívala, dodal jsem

si odvahy a zeptal se: „O jakém Ferdinandu se to pan strýček zmínil?“

Ale hned v zápětí litoval jsem své zvědavosti, neboť do ubledlých lící tetiných zase hnala se červeň a prsty její pohybovaly se zrovna s horečnou rychlostí. Chvilí neodpovídala, ale pak podívala se na mne, odložila punčochu, vstala a vedla mne k šicímu stolu. Tam sňala se zdi onu fotografii, kterou jsem při své první návštěvě pokládal za strýcovu, otřela sklo a podala mi ji:

„Tady je, podívejte se na něj dobře, je vám podoben.“

Musel jsem násilně potlačiti mimovolné zacukání kolem koutků, neboť jsem vycítil, že by se každý úsměv teď mé tety bolestně dotekl.

„Ten že mi podoben, ten! Čamaru ovšem má — a také jaksi malou — vytáhlý je, hubený též, i brejle nosí také, ale, probůh, takhle snad přece nevypadám. Ne, ne! Zde v této tváři je něco výsměšného, něco mefistofelského, něco, z čeho jsem soudil, že to musí být matematik — ubohá tetičko, z něho to kouká, že tě opustil.“

Vzhlédl jsem od podobizny na tetu, a myslím, že se v pohledu mém zračila kromě údivu i útrpnost.

„Byl učitelem, už zemřel,“ vzdychla teta. „Před deseti lety,“ a oči její se zalily slzami.

„A je tady dobře trefen?“ ptám se chytaje se stébla naděje.

„Jako živý,“ a vzavši mi podobiznu z ruky dívala se na ni se smutným úsměvem, pak ji políbila a pověsila zase do prostřed.

Cítil jsem tetin zármutek a ani nedutal, ani sebou nehýbal, ač mne to táhlo k zrcadlu, abych se teď — v tu chvíli — podíval, nejsem-li snad přece podoběn tomu Ferdinandovi, a následkem toho i svému bývalému profesorovi z matematiky. Pouhé toto pomýšlení mně bylo velmi nemilé a nejistota trapná. Pověsivši podobiznu teta utřela si oči, vzdychla a pohlédla dlouze na mne a vzdychla po druhé. V tu chvíli nezdržel jsem se úsměvu.

„Teď, teď, teď,“ volala teta živě — „to je celý jeho úsměv, jako kdybyste byli bratři.“

„A livance také rád?“ ptal jsem se trochu zlostně.

„Vzpomínala jsem celý oběd na něj, když jsem se na vás dívala.“

Působím těm dvěma lidem radost a chodím k nim rád. Jen to mě mrzí, že jsem podoben tetinu Ferdinandovi.

VII.

Už znám také strýcův pokoj. Přiznám, že mě vždy dráždilo zvědět, jak to asi tam v doupěti toho podivína vypadá. Ano, pokládal jsem druhý pokoj v bytě strýcově za zajímavé doupě chrčícího, funícího toho obra. Seznal jsem během doby několik nových zvláštností strýcových, který čím dál, tím zdál se mi originálnější; i jeho nectnosti se mi začaly líbit, každá jeho navyklost budila mou účast a vše zdálo se mi zajímavým, zvláštním, dráždivým, co s ním souviselo. Tedy i jeho pokoj, odkudž vždy slyšel jsem jen sténati pohovku, kdykoliv se na ni převalil.

Pozoroval jsem, že strýc nosí stále Jä-grovy košile a kaučukové límce. Manšeta nikdy jsem u něho neviděl. Teta často na to hubovala a naléhala, aby si aspoň koupil již nový límec, poněvadž ten, jež nosí, je již celý nažloutlý a namodralý a nedá se již vyčistit, ale strýc nedbal. Kdyby nebylo tety Rózi, nebyl by se snad vůbec ani převlékal a chodil tak dlouho v prádle i šatstvu, až by se bylo na něm rozpadlo. Když mu tetka ušila pěkné límce širtinkové a připjala ke košili, strhl je a vzal zase svůj kaučukový, a když mu tetka konečně sama koupila nový, hodil jej prostě do kamen. Nebylo s ním řeči, jednal dle svého a bylo nejlépe nevšímat si ho.

Konečně i tetka utlumila vrozenou svou starostlivost a jednala vždy lstí a úskokem, a byla velice ráda, když podařilo se jí vpašovatí strýci nový kapesní šátek nebo kravatu, aby toho nepozoroval. To šeptala mi pak vždy radostně a vítězoslavně, i musel jsem se s ní potají usmívatí a vyněňovatí pohledy důvěrného zasvěcení v jedno a tože tajemství.

Po každém obědě mě teď teta zdržovala, a tak se jednou stalo, že strýc odešel dříve do školy než já.

Po jeho odchodu vešla teta do jeho pokoje a zavolala mě. Vstoupil jsem do dlouhého úzkého pokoje plného tabákového dýmu, který teď, když teta otevřela okno, valil se v modravých obláčkách ven.

„Nesmíte se divit tomu nepořádku tady,“ pravila teta odcházejíc od okna, „ale jemu se zde nesmí na nic sáhnout. Koukejte na tu podlahu. Šest neděl se zde už nemýlo. Koberce mu sem dát nemohu, každý hned skope a poplivá, a kdybych zde dala umýt, je boží dopuštění. Já se ani dívat na to nemohu, ale bojím se, abych ho nepohněvala. To je s ním kříž,“ a teta vzdychla, vzala se stoličky, jež byla přistrčena k pohovce, láhev a sklenici s nedopitým douškem černého piva a odnášela obé do kuchyně. O stoličce opřena byla i dýmka s dlouhým trubelem, na stoličce byl rozsypán tabák, na podlaze napliváno. Nás bydlí pět v jednom pokoji, kouříme všichni z dýmek, ale toho nepořádku u nás není. Proti pohovce byl

u zdi veliký stůl a na něm několik archů bílé, jemné lepenky, rendlík s klíhem, hrnek s lepem a v něm štětec, vedle různá pravítka, staré kružidlo, brousek a nastříhané dlouhé proužky červeného a modrého papíru. V rohu stolu nakupeno bylo několik slepených již modelů stereometrických těles a tvarů z různých krystalinických soustav, před jakými pociťoval jsem vždy tajnou hrůzu a nenávisť, před jakými stával jsem vždy v nezapomenutelných úzkostech maje udávati sklon jejich os, počet jejich ploch, hran a rohův.

Tedy zhotovováním takových mučidel studentů se strýc obírá! Jak jest to komické, on, takový obr, skládá a lepí se s takovými filigránskými tělesy, pokrývá jich hrany červenými úzkými proužky, pěkně přesně na obě strany, on, s těma velikýma, téměř huňatýma rukama hraje si s takovými titěrami!! Nemohl jsem to pochopit a nemohl mu to odpustit!

Teta právě se vracela a zahlédnuvši mě u stolu řekla na vysvětlenou: „To on

Vinci celé večery to skládá, a kdybyste viděl, jaké pěkné škatulky dělá," a chtějíc mě bezpochyby přesvědčiti vešla do prvního pokoje, otevřela prádelník a přinesla několik škatulek, polepených hladkým, krásně vzorkovaným i zlaceným papírem. Byly to hranolky až dvanáctistěnné, že vypadaly jako válce, pak jehlance, jež vypadaly jako kužely, že každý musel obdivovati přesnost, s jakou hrany spodku těsně ale snadně zapadaly do hran víčka, a teď, když díval jsem se na tyto pěkné hračky, uvážil svatou trpělivost, jaké třeba k jich vyrobění, a vzpomněl strýcovy drsnosti a, jak se mi zdálo, i prchlivosti, bylo mi, jako bych stanul před nerozluštitelnou hádankou, která však mě poutala a dráždila.

„To on prosedí při tom do půlnoci i déle," pravila teta pozorujíc můj údiv i mé napjetí. „Při tom tak pokuřuje, pomalu popíjí —“

„Do hostince nechodí?“

„Nikdy. Víte, já vám povím. Neřek' byste, jak je stydlavý. On myslí, že všichni

na něj koukají, pozorují a litují ho, že jako šla žena od něho, víte, a proto chodí ze školy rovnou domů a ani na procházku nejde. Ani se nezdá, ale nikdo si nemůže pomyslit, jak on to neštěstí cítí, jak ho užírá —“

„A to nedělá nic jiného, jen to?“

„Jen to. Dříve četl — ó, Bože — co ten se načetl a nastudoval. Ale co ona je pryč, je všemu konec. Jen to. — A tak se mi zdá, že když tak u toho sedí a skládá a lepí, že jen na ni a pořáde na ni myslí. Číst že ani nemůže.“

Vzdychla, i mně bylo trpko. Cítil jsem takovou zrovna divokou soustrasť se strýcem.

Ten podivínský, huňatý obr zdál se mi najednou jako starý Lukas v Hradci, schudlý boháč, jenž se pomátl a celý den si teď hraje s nehty u své ruky a prozpěvuje si při tom s nevyličitelným úsměvem kolem chvějících se úst a s třepetavou jiskrou ve strnulém pohledu, a zdál se mi jako dítě, jež plakavši u hrobu matčina, najednou zabralo se do hry, rovnajíc kolem hrobu kamínky a zapomínajíc na celý svůj smutek.

Miluji svého strýce, a přeji si horoucně, aby někdy něčeho ode mne požádal, a já to mohl vykonati. Prozatím prázdním jenom talíře s lívanečky.

VIII.

Teta mě teď skorem pokaždé zdržuje, tak že odcházím vždy později než strýc. I když spěchám, nalezne vždy záminku, abych posečkal. Tu zpozoruje, že mi schází knoflík od zimníku, tu že mám odtržené poutko, a že mi to po kávě přišije. Pak si skutečně vždy vezme náprstek, niť, jehlu a nůžky, sedne ke mně a přišívajíc knoflík nebo zašívajíc podšívku dává se do hovoru a vzhlíží ke mně usmívajíc se shovívavě a laskavě.

Styděl jsem se zrovna za tak časté nedostatky své garderoby, a proto každý pátek ráno prohlédl jsem pečlivě svůj zimník a přišel všechny viklající se knoflíky co nejdůkladněji sám. Nic naplat, před kávou scházel zase jeden. Nemoha si to vysvětliti zdvojl jsem příští pátek svou obezřelost,

ale po obědě přišla teta a přívčtivě a shovívavě se usmívajíc pravila laskavě: „Nespěchejte, Filípku, schází vám u zimníku knoflík, přišiju vám jej.“

Nemůže jinak být, teta mi knoflíky nepozorovaně ukrucuje.

Toto poznání mě znepokojuje, ale na tetu se nijak hněvat nemohu. Ona jest tak vlídna, laskava, dobrosrdečna, a lívanečky stále tak neodolatelné a jedlé jako první pátek. Inu, Bože, popřeji jí potěšení své společnosti, když ji těší, ač se mi zdá, že nejednám upřímně a správně. Je mi jí líto, ale nedovedu jí to říci. Má ostatně jakési právo na můj zimník. Jest přešit ze strýcova. Jednou po obědě — bylo koncem listopadu, a já pořáde přicházel ještě ve své čamaře — otevřela teta šatník, vyňala z něho ještě pěkný menčikov a zardívajíc se pravila ve velikých rozpacích: „Kdybych vás neurazila, Filípku, nabídla bych vám tenhle zimník — bratrovi je úzký a nenosí ho. Dejte si jej přešít k domovníkovi dole, udělá vám to lacino a budete mít kabát jako nový.“

Přiznám, že jsem byl červený jako pivoňka a že mi i vhrkly slzy do očí, ale vzal jsem kabát bez rozmýšlení a políbil tetě ruku, abych jí nepůsobil ještě větších rozpakův. Ona pak šla se mnou sama dolů k panu Křížovi, a když jsem příští pátek k tetě přišel, byl zimmník nahoře s účtem na tři zlaté. Nechtěl jsem ani svým zrakům věřit, ale teta mě ujišťovala, že šije pan Kříž lacino, a že konečně neměl s ním tak mnoho práce — jsem prý skoro tak veliký jako strýc — a pak tři zlaté jsou vždy slušný peníz. Podíval jsem se na tetu a v jejích rozradostněných dobrých očích četl jsem pravé vysvětlení, proč pan Kříž nepodal větší účet, i vklouzl jsem ochotně do rukávů zimmníku a otáčel se před tetou na všechny strany.

„Ale zrovna, zrovna takový měl Ferdinand,“ volala horlivě a pohnutě, „až dech se mně zatajuje, jak se na vás teď dívám.“

Byl bych z vděčnosti v zimmníku i obědval, aby se mohla pořáde na mne dívat.

Hlavní věc jest, že zimmník je teplý, důkladný a vydrží.

Před čtrnácti dny, když strýc odešel, teta opět přistoupila ke mně s rozpačitým úsměvem a dávala mi dvě šedě a černě kostkované kravaty.

„Nehněvejte se a přijměte je. Nevypadají sice jako z krámu, ale špatné nejsou, Ferdinandovi jsem taky vždycky dělala, on by byl býval ani jiných nenosil.“

Poděkoval jsem jí a připjal hned jednu, začež ona vděčně a radostně na mne pohlédla a svými úzkými prsty mi ji pod límcem upravit pomáhala. Slabá červeň vystala při tom na jejích tvářích a oči byly vlhkého, teplého lesku.

„Tak — tak — vidíte —“ mluvila rychle a trhaně, a já cítil při tom chvatný, nervosní pohyb její ruky pod nataženým krkem. Pak odstoupila ode mne, vzhlédla ke mně, skřížila ruce a stála tak chvíli v jakémsi tklivém zanícení. Cítil jsem veliké nesažení, chtěl jsem se dobrácky usmívati, ale jakýsi stud rozléval se mi v těle a já sklopil oči. V tom okamžiku ona vrhla se mi na prsa, zavěsila na šíji a začala prudce štkáti.

Mně bylo nevolno, ale zároveň tety ne-
skonale líto. Chápal jsem v té chvíli celý
smutek jejího života opuštěného, osamoce-
ného. celou šíravou, ukryvanou touhu je-
jího srdce, celou potlačovanou sílu lásky,
jíž by byla schopna, a celou tíhu jejího
bezejmenného stesku, kterým truchlila po
svém drahém zemřelém.

Pokusil jsem se odstoupiti a jemně ji
odstrčiti, ale ona v té chvíli zrovna zoufale
volala: „Nech mě, nech mě!“

Cítil jsem, že v tom okamžiku vášnivě
vmýšlí se do klamu, že pláče na prsou
svého Ferdinanda, a mimoděk — jakýmsi
nevysvětlitelným nápadem puzen, uchvácen
svou lítostí k ní, i podrážděn zvědavostí,
co učiní, objal jsem ji a slabě k sobě při-
tiskl. Ale v té chvíli zachvěla se, vztyčila
a odskočila.

„Pusťte mě — pusťte mě — co to
děláte,“ zvolala úzkostlivě, ač jsem jí už
nedržel.

„Ah — vy — vy — mužští —
jděte! — jste všichni stejní —“ vyřážela

ze sebe otírajíc si oči a tvář temnou červení zalitou.

Stál jsem tu jako opařený, zahanben, rozlítostněn i pohněván. Tento obrat jsem neočekával, a v té chvíli neviděl jsem v tetě Rózi tu sympatickou, vlídnou bytosť, jejíž slabůstky jsem tak miloval a jim hověti se snažil, nýbrž přiznám, že v té chvíli pojal jsem proti tetě ošklivé podezření z vypočítavého koketství.

Očekával jsem, že posypou se na mne výčitky, čeho jsem se to odvážil, a byl jsem připraven rozhodně odmítnouti její falešné domněnky. Ale teta přistoupila v tom ke mně, chopila mě za ruku, stiskla ji a řekla úzkostlivě: „Ani slova o tom — to vám povídám —“ a vzhlédla ke mně zpola prosebně, zpola varovně — „před nikým!“ dodala důrazně a zvedla svůj ukazováček mně před samé oči. „Slibte mi to, slibte, slibte,“ pravila naléhavě a tiskla mou ruku zrovna křečovitě.

Ubohá tetinko Rózi — ty opravdu myslíš — opravdu — že to moje objetí —?

Ah, dojemná, útěšná, dobrodějná ty fantasie starých panen! Ne, ne, já se ti nevysměji — ale podporovati tě také nebudu! — — —

Odhodil jsem si chmýří na bradě, dal jsem si přistříhanout vlasy a místo na straně rozdělují si je v prostředku. Teta Rózi sice mě zapřísahala, že mi to nesluší, abych se česal jako dříve, i bradku abych si nechal růsti — — ale ne, ne — pokládal bych si teď za hřích i jen z daleka připomínati jí jejího Ferdinanda. Říká mi sice, že jsem umíněný, v očích jejích je tichá výčitka, její alt zní nevýslovně měce, ale předešle mi již ani knoflík neukroutila, a co hlavního, lívanečky jsou stále stejně dobré. A nad to blaží mě vědomí, že jednám jen v její prospěch.

IX.

Jest jaro. Okna předního pokoje v bytě strýcově pestří se bílými, růžovými a fialovými hyacinty, čistě žlutým květem šafránu a temněmodrými, sametovými maceškami.

Teta Rózi opatruje tu svou „malou zahrádku“, jak říkává, s dojemnou láskou, a jen ji mrzí, že strýc v pokoji svém květin netrpí. „Ono ho, chudása, nic netěší,“ říkává teta, a já chápu lítost, s jakou slova ta pronáší.

Jinak za těch sedm měsíců, co chodím ke strýci, nic se neudálo, co by měnivě zasáhlo ve všední život dvou těch zamklých lidí. Teta mne již nepobízí, abych dělil si vlasy na straně; hlas její jest sice dosud tklivě měkký, ale mluvívá málo a nezdržuje mne více. Knoflíky mi neukrucuje, již také proto, že zase chodím ve své čamaře. Vidím, že nezbude mi, než příští měsíc koupit si nový kabát; čamaru již nemohu dopjat, a pak i rukávy jsou mi povážlivě krátky. Pod zimmíkem se to ztrácelo.

Také jsem se již dověděl některých podrobností o strýcově ženě. Náhodou. Mluvílo se o ní předešle u rady Napila, kam chodívám v sobotu na oběd. Neměli ani tušení, že jest má příbuzná. Odjela prý do Uher za nějakým nadporučíkem, od mysliveců

tuším, a loni byla s ním také nějaký týden v Karlových Varech. Žili jako nějaká vrchnost.

„No což, pohybovat se umí,“ mínil pan rada.

„Co je to platno, ta byla jen pro veliký svět stvořena a vychována,“ dodávala matka paní radové, staříčká dáma, vdova po nějakém presidentu a rytíři, sama rodilá baronessa, které vždy musím líbat sevrklé ruce, ač hledí na mne nevlídně a povržlivě a jen jaksi z nezbytnosti tuto zdvořilost připouští.

„Byl to od ní nápad, vzít si takového —“ (ona řekla ‚schulmeister‘ — neboť nemluvívá nikdy česky — ale já slovo to nedovedu přeložit tak, aby vyjadřovalo všechno opovržení, jež její milost do něho vložila, rovněž jako druhý výraz — *k a t h e d e r h e l d*, který předeházejícímu ‚schulmeistru‘ měl dodatí náležitého důrazu a doplnění. Zdá se mi, že nejvíce ještě oběma výrazům by se přiblížovalo naše slovo *školomet*).

„Ale prosím vás, maman — jmění tu nebylo —“ řekl nesměle pan rada.

„Ah, dejte mi s tím pokoj — jmění, jmění! — ale ta turnýra, ten temperament,

ta elegance — jedním slovem — salonní dáma. Věčná škoda Klotildy; celý život si otrávil s takovým — ah — jak pak bych jen řekla — —“

„Plebejcem,“ dodal pan rada, nikoliv bez žahadla.

„No ano — třeba, když chcete, můj drahý,“ odvětila stará paní tónem, z něhož vyznívalo, že je daleko povýšena nade všechny narážky.

„Jen když pan nadporučík bude mít hodně peněz —“

„Prosím vás — je od stavu — v Uhrách prý má statek.“

„A jak se jmenuje?“

„Počkejte — sápristi — no — má německé jméno — Feuerbach nebo Feuerthal, nebo tak nějak.“

Nevěděl jsem, mám-li o tom, co jsem slyšel, říci tetě Rózi. — Ovšem, ona o strýcově ženě ani slovem se již nezmiňovala přede mnou, a z toho jsem soudil, že pokládá za úplně pro mne postačitelné, co mi o ní již řekla. Ale pak mi zase napadlo,

má-li teta vůbec o své švakrové bližší zprávy a nezajímalo-li by ji právě moje sdělení. Kdo ví, ví-li i strýc sám o tom, kde žena jeho se zdržuje, a není-li tudíž jaksi mou povinností, nesmlčeti, co jsem slyšel.

Kolísal jsem dlouho, zatlačuje opět tyto myšlenky namlouváním si, že není vůbec ani možno, aby strýc a teta o tom nadporučíku nevěděli. A zdaž by nevypadalo jako vtírání se do cizích, bolestných záležitostí, kdybych jim chtěl vypravovati, o čem oni vědí, ale co sami pečlivě tají? —

Několik pátečních obědů minulo tedy, aniž bych i jen pohledem, tím méně slovem nebo narážkou dal znáti, že vím o strýcové ženě více. Pak čím dále, tím méně jsem i sám konečně o záležitosti té uvažoval a posléze přestal jsem docela se jí obíratí, když tu na začátku června ze samých úst tetiných jsem zvěděl mnohem více, než co věděla i sama paní presidentka.

Jda minulé pondělí do koleje potkal jsem tetu Rózi ve Spálené ulici. Šla z Perštýna a hned, jak mě shlédla, chytla se

mne, a já pozoroval, že je všechna jaksi rozechvěna a rozlítostněna.

„Víte, co se stalo?“ začala bez úvodu a pohlédnouc na mne a nečekajíc až se sám zeptám, pokračovala lítostně: „Ubohý Vinci — to je neštěstí —“ a slzy vhrkly jí do očí. Ale hned zase vpadla do tónu pobouřeného, téměř zlostného: „Však kdyby to nebyla taková ostuda — kdyby neměla naše jméno — já bych to nedělala — at se s ní děje, co chce — ale tak — taková hanba! — a pak — s ním není řeč — on, víte — on ji má pořád ještě rád.“

„To tetička? —“

„Ano — ‚tetička,‘ hodná ‚tetička‘ — — Dvanáct set, považte — dvanáct set, na směnka! a podepíše nejen sebe, ale i ubožáka bratra. Ten teď musí platit — ale kde vzít? — Co ho stála už před tím! — To živobytí, ty klobouky, ty šaty, letní byty — — vždyť on se zakrvácel! — a teď, teď — — Ah, můj Bože — je to darebnice! Ta ho bude stát ještě život, věrte mi! Kdyby nezaplatil, tak ona přijde do Řep — ano,

do Řep! — to je ta noblesa! — Tu máš!
A já to vždycky říkala — —“

A jak ta slova „do Řep“ vyslovovala a v jakémsi zadostučinění opakovala důrazně, jakoby je pečetila, cítil jsem z nich ten neskonalý odpor, to nezměrné opovržení, jež teta Rózi má k ženě strýcově. Z důrazu toho vyznívalo: „— tam ona také patří.“

Bylo mi při tom výbuchu nevolně. Žena strýcova žila v mé představě jako mladá, hezká, ovšem že koketní, lehkomyšlná a snad i bezcitná panička — ale teď vyklubává se z ní pojednou podvodnice — tetina řeč vleče ji přímo do žaláře! Jistě přepíná; — nedovedu si pomyslit, že by ta mladá, elegantní dáma — — ne, ne — a byt' falšovala i podpis, jistě by nějací její příbuzní, její známí, snad i paní presidentka, nebo přece pan nadporučík zaplatili tu částku — do vězení by přece nepřišla, to je ukvapené, příkré mínění. Ale tetě Rózi se konečně nelze divit — —

Myšlénky ty jen prokmitly mi hlavou, když teta na okamžik ustala; cítil jsem pojednou jakousi nevysvětlitelnou potřebu, ujeti

se také slovem ženy strýcovy — uvésti tetinu řeč do pravých mezí, ale v tom již teta zase pokračovala.

„Jedva jsem ho uchlácholila, smřť z toho mohl mít. Dvanáct set! — a on chudás má sotva sedm; — já koukám na každý krejcar, a on kromě toho piva a tabáku taky si nic nepřeje. Ještě chvála Bohu, že jsem měla nějaký groš zahospodařený ještě od strýce — však jdu právě ze spořitelny —“

Vzpomněl jsem na tetinu odřenou domácí jupku, přešivaný život, pohlédl na špatný její klobouk s vybledlými pentlemi, chatrné rukavice, a bylo mně jí v tom okamžiku ne-
výslovně líto

Aho, má dobře: do Řep, do Řep! -- --

A vzpomněl jsem na strýcovy límce. na jeho kravaty, na vyspravený župan, a byl jsem naplněn nenávistí k té jeho ženě, a vzpomněv na paní presidentku, pocítil jsem hluboký odpor k ní, k názorům jejím i celého jejího stavu, k té protivné úřednické pýše a noblese.

„Ta by zasloužila,“ řekl jsem, nemoha vzpomenouti na nic než jako obyčejně ve

chvilích pohnutých na slova všední a bezvýznamná, a nemoha také nic více pronésti, jak mi hořkost stahovala hrdlo. Jen když jsem od tety odcházel, přitiskl jsem její ruku k ústům tak vroucně a s takovým vnitřním dostiučiněním jako snad dosud nikomu.

X.

Na strýcovi jsem příští pátek nepozoroval valné změny. Pouze zdálo se mi, že pije rychleji a jí méně než dříve. Na můj pozdrav jen zabručel, a po obědě, když si šel lehnout, práskl dveřmi.

Teta již ani slovem o záležitosti se nezmínila, ba zdálo se mi, že mrzí ji teď, že vůbec přede mnou řekla tolik. Po obědě nepřišla posluhovačka jako jindy, nýbrž teta vyšla sama mýt nádobí, a vyhlížeje oknem spatřil jsem ji, jak sama si jde se skleněným džbánem k pumpě. V té chvíli vyčítal jsem si, že sem chodím ještě na oběd, a byl jsem rád, že za krátko, hned po kolo-

kviích, pojedu domů. Příští rok již se nějak vymluvím.

Poslední pátek, když strýc vstal od stolu, zastoupil jsem mu cestu a začal mu děkovat za všechno, co pro mne učinil. On pohlédl na mne, odstrčil mě stranou a jen zabručel. „No dobře, dobře — přijď zas a teď mě nech,“ a již vcházel do svého pokoje. Ne-očekával jsem sice žádných dlouhých řečí, ale přece podání ruky, přece pozdrav na matku — —

Stál jsem zaražen a jaksi zahanben, ale v tom rozlétly se zase dveře, strýc mi kynul hlavou, já se přiblížil a on chopiv mě za ruku, vtiskl mi do ní složený nějaký papír.

„Na cestu,“ a již chtěl zase zavřít.

„Ne, ne, strýčku, děkuji uctivě, já mám —“ a chtěl jsem peníze vracet, ale on odškubl ruku a desítka padla na zem.

„Ber a mlč,“ zahřměl strýc jako první den, když jsem mu odmlouval, a zavřel za sebou dveře na zámek.

Zdvihl jsem desítku, vložil ji do to-bolky, ale umiňoval si, že za ni tetě Rózi něco koupím.

I s ní potom jsem se rozloučil přátelsky a srdečně. Měla slzy v očích, když mi podávala svou hubenou, žilnatou ruku, která, zdálo se mi, od poslední doby trochu tvrdla. Také mi připadalo, že tvář její se stárla, jaksí se prodloužila, vpadla a pobledla. I úsměv byl jaksí smutnější. Jen hlas její zněl stejně měkce a lahodně.

Co pak bych jí jen tak koupil, aby ji to hodně, hodně těšilo? — —

— — — — —

Nebyl jsem ještě ani týden doma, když dostal jsem a ohromen četl tetin list, že strýc je nebožtíkem. Našli jej, psala, včera o drubé hodině odpolední mrtvého a již studeného ve fyzikálním kabinetě gymnasijsním; dopoledne navštívil prý jej tam neznámý myslivecký nadporučík. Pitevním nálezem shledáno, že zemřel raněn mrtvicí. Pohřeb ve středu o 2. hod. odpo.

Četl jsem nesrovnalý tetin list nejméně desetkrát, nemoha svým očím věřit. —

Strýc mrtev — strýc? — ten obr?? —
— tak náhle? — — Ne, ne, nemohu si jej ani představit mrtvého, vidím jej stále, jak

vychází v odřeném svém županě a trepkách ze dveří, chápe mě za ruku a bručí: „Na cestu,“ a jiný obraz jeho nejde mi na mysl. —

A ubohá teta, co si teď počne? —

Musím do Prahy!

Jel jsem hned druhého dne, ve středu dopoledne. O půl druhé jsem v Praze, přijdu ještě k pohřbu. Hle, nač desítka strýcova byla dobrá. Toho se chuďas nenadál! — a kdykoliv cestou jsem naň vzpomněl, vždy bylo mi do pláče. Připadal mi tak dobrý a tak nešťastný. „Zlaté srdce, zlaté srdce,“ opakoval jsem si stále, jakoby v těch slovech bylo všechno! Přišel jsem do bytu strýcova právě v okamžiku, kdy rakev chystali se vynésti. V pokoji bylo cítit zápach sfouknutých voskových svěc, a modravý kouř z nich plávil se po květech a stuhách věnců, jež zřízení pohřební za rakví vynášeli.

Hned za nimi vyšla dáma ve smutek oděná, vysoká, hrdá, elegantní. Pod černým hustým závojem poznal jsem tvář brunetky, jejíž obraz viděl jsem na fotografii, když poprvé do bytu toho jsem vkročil. Strýcova žena! — Tedy přišla na pohřeb — — —

Zdalo se mi, že v témž okamžiku musím uslyšeti na blízku zařinčení šavle, uviděti zelenat se výložky myslivecké uniformy.

Pak zahlédl jsem tetu Rózi; šla vedle tlustého strýce fořta, s hlavou skloněnou, tichá, ubledlá. Šla v sešedlé již černé mantile a starém svém klobouku, na němž vyměnila jen pentle... Když jsem k ní přistoupil a chopil ji za ruku, trhla sebou, ale vidouc mě, dala se pojednou do křečovitého pláče. I mně zalily se oči, a nebyl jsem s to vypravití ze sebe slova.

Teprve večer po pohřbu ocitl jsem se s tetou na chvíli samotén. Vypravovali jsme jen a jen o nebožtíkovi. Když teta si vzpomněla, že ani se s ním nerozloučila, že vše přišlo tak náhle, hned se vždy dala do usedavého pláče.

„Pomyslete si, zrovna poslední den měl školu — pak chtěl někam ven — snad ke strýci fořtovi. Tam by byl trochu zapomněl, rozptýlil se — a zatím — —“

Štkání přervalo poslední její slova.

„A jak to tak přišlo? Necítil nic před tím?“

„Nepozorovala jsem zhola ničeho — ale ve škole — tam asi — — Víte — — přišel on — ten —“ (teta nevěděla, jak by pojmenovala nadporučíka) „a chtěl nejspíše peníze. Snad zase směnka — protože týden před tím ona psala, že nepošle-li dvě stě, bude na věky nešťastna a jeho jméno zneuctěno. Tenkrát jsem myslila, že se mu něco stane, ale domlouvala jsem mu, aby neposílal, že je to vydírání a že by se zbytečně připravil do dluhů. Řekla jsem mu, aby tomu udělal konec, dal se s ní rozvést a do povin napsal výstrahu. Ale o tom nechtěl ani slyšet — však jste ho znal, jak se všeho lekal a styděl. Jestli peníze poslal nebo ne, nevím, ale myslím si, že ne; jinak by byl asi ten — víte — nepřišel. Co se pak mezi nimi dělo, Bůh ví; ten člověk snad mu vybrožoval, nebo co — anebo mluvil o zastřelení sebe i jí — však znáte, jak takoví páni mají hned šavle a pistole na jazyku — A jak na Vinciho takový výstup asi účinkoval. snadno si pomyslíte.“

„Ale je to přec odvaha, jít ještě k němu —“

„Ona je všeho schopna, ona Vinciho znala, jaký je dobrák, jak je ostýchavý a že, aby se vyhnul veřejnosti, všechno udělá. A tak poslala toho — víte — nejspíš sama na něj. Vy si nemůžete pomyslit, jaká je to prohnaná, špatná ženská, a on nejspíš není lepší. — Že mne jen Vinci neposlech', že mne neposlech' — ale víte, on ji měl, chudás, pořád rád — to bylo celé jeho neštěstí.“

„Zlaté srdce, zlaté srdce,“ pronesl jsem jako ze zadumání, když pomlčka stávala se trapnou. Měl jsem hlavu plnou myšlének a představ, ale živou mocí jsem na jiná slova než ta otřepaná nepřipadl.

„A co vy, tetičko, teď?“ ptal jsem se po chvíli.

„Já?“ opakovala měkce. „Můj Bože, co pak o mne! — Bezpochyby vrátím se zase k panu strýčkovi —“ (mínila strýce faráře), „co jiného mi zbývá?“ — —

Neskonalý smutek ležel v posledních těch slovech tety Rózi.

Když jsem šel druhého dne po rekviích se strýcem fořtem na nádraží, povídali jsme si o nebožtíkovi i o tetě Rózi.

„Ta se přepočítala! Hnala se k němu, myslila, že bude dědit — a zatím tu nezůstalo ani krejcaru. Ještě dluhy prý tu jsou — tak že ani nábytek nedostane!“

„Chuděra, ta si vysloužila.“

„Co chuděra! Ta? — Ta uměla hospodařit do své kapsy. Ta ho pentlila. Ta je známá, milý hochu. Ale teď bych jí jen přál, aby jí strýc farář už k sobě nevzal.“

Všechno ve mně bouřilo. Hřmotný hlas hranatého toho muže mě urážel, byl bych mu rád odpověděl, ale připadlo mi, že bych každým slovem jen tetu Rózi ponižoval.

* * *

Když jsem se po prázdninách začátkem října do Prahy vrátil, nezastihl jsem už tetu Rózi v Praze. Strýc farář ji zase přijal, což mu však většina příbuzných vykládala za slabost. Tetě Rózi ani nemohli přijít na jméno.

Vdova po strýcovi zůstává v malém bytě v Opatovické ulici. Ze skrovné pense její tráví také ještě pan Feuerbach, o němž jsem se brzy po strýcově smrti dočetl, že složil hodnost důstojnickou. Jsou prý oba dobře živi. Ku podivu! Jmění zde přec není. Ale pan Feuerbach má prý mnoho dobrých přátel z vojny. . .

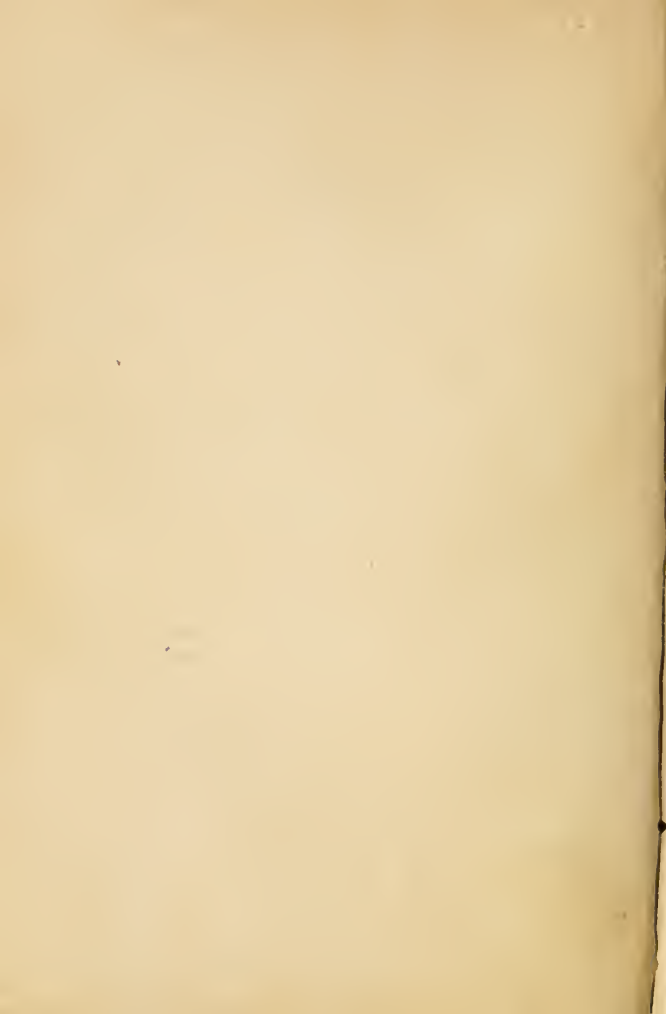
Kdykoliv jdu tou ulicí nebo náhodou „paní profesorku“ potkám, vidím živě před sebou strýce profesora v jeho županě, tetu Rózi v kanafasové zástěře, vzpomínám na ty tiché obědy u nich, na tetinu lásku ke strýci podivínu, na oddanou neznámou oběť jejich úspor, a vzpomínám i na ty rozložené vrstvy lívanečků s cukrem a skořicí a rybízovou zavařeninou — ale ku podivu — vždy mi v ústech hořkne.

U ŽEHURŮ.

I.

K Žehurám jsem chodíval ve čtvrtek, ale teprve od velikonoc svého prvoročního pobytu v Praze. Měli třináctiletého chlapce Hynečka, a k tomu doporučil mě za domácího učitele důstojný pan farář Vrbík, na něhož jsem měl rekomandaci od katechety hradeckého.

Žehurovic zůstávali v Myslíkově ulici, ve druhém poschodí téhož domu, na němž pod prvním patrem podél celé šířky průčelí bílými ohromnými písmenami v krvavě červeném poli z daleka zarážel a takřka k stanutí zakřikoval nápis

Uzenářství. TOMÁŠ ŽEHURA. Selcherei.

Krám byl široký, klenutý, se stěnami uvnitř zeleně nalakovanými a jako mastnotou

se lesknoucími. Od této zeleni ostře se odrážely do ruda a hněda uzené kýty, věnce vábivě vonících cervelátův a poláků, řady uzenek, rozvěšených na drátěných bidélkách, a sloupce salámů dlouhých a tlustých jako ohromné hnědočervené voskovice. Za oknem krámu pak lákaly kolemjdoucí mísy s bělo-skvoucím vyškvařeným sádlem, nárůžovělou sekaninou a naříznuté pláty paprikované slaniny, talíř s vepřovými jazýčky a jiný s kolínky do tmava vyuděnými.

Pan Tomáš Žehura nepotrpěl si na výrobu různých uzenářských specialit; prodával zboží pouze obyčejné, prosté, ale chutné, zdravé a — veliké. V krámě jeho bylo dopoledne a k večeru, jakoby nabil. Služky, paničky, veškera prostřední i chudší třída celého okolí se sem trousila jako o boží hod na hrubou, a pan Tomáš Žehura jedva stačil sekát krkovičky, pečínky a krájet šunku, a paní Marie Žehurová jedva zabalovat párky, cerveláty, poláky a brát měďáčky a šestáčky z ruk upracovaných i trčících v odřených rukavičkách. V krámě Žehurově vážilo se jen zřídka. Obyčejně useklo a ho-

dilo se od oka, a že ne se škodou, o tom svědčilo staveniště nového velikého třípatrového domu, asi padesát krokův od obchodu páně Žehurova. Ke staveništi tomu pan Žehura dvacetkrát za den odskakoval z krámu a díval se na rostoucí červené zdivo se spokojeným úsměvem a okřání přinášející pýchou. Kromě manželů Žehurových bývala v krámě po celý téměř den sestra paní Žehurové, Baruška, venkovská holka, silná a zdravá, s vykasanými rukávy a rukama červenýma a tlustýma skoro již tak, jako měla její sestra. Baruška roznášela také jídlo do úzké dlouhé jídelny za krámem, a mnoho šviháckých studentův i obstarožných pánů s nabarvenými kníry a zbytky vlasů jen k vůli ní sem zacházelo přisednout k dělníku v promaštěném klobouku a odřených kalhotech, jenž se tu stavil na večeři jda z práce. Přiznám, že i já bych byl rád častěji večer tam zašel — neboť kdykoliv jsem Barušku zahlédl a ji pozdravil, usmála se vždy na mne tak srdečně, tak — tak zdravě, ukazujíc své jiskřivé silné zuby a pokyvujíc vždy několikrátě přívětivě hlavou — ale

ostýchal jsem se a také bál pana Žehury, neboť ten každého si hned dobral, často drsně a neomaleně, provázeje své vtipy hrubým, řehotavým smíchem. Proto nevešel jsem nikdy, než když mě pan Žehura zavolal anebo již v poledne vyzval, abych se dnes dole stavil na večeři.

Seznámení s rodinou Žehurovou a obědy u ní měly své značné výhody, ale též stránky velice nepříjemné. Když jsem tam poprvé přišel, uvítala mne širokým a jaksi důvěrným úsměvem hrubá, nadělaná děvečka, s namaštěnými řídkými vlasy a v rozbitých pantoflích na bosých špinavých nohou. Pozoroval jsem později, že s touže důvěrou chová se i ke svým pánům, k jejich dětem, ale zvláště k slečně Kristýně, osůbce drobné a malé, stále jaksi ulekané a rozčilené, s hlasem nesešmělým, šeptavým, ale pohledem nevýslovně dojemným. Tato slečna Kristýna, příbuzná paní Žehurové, byla teď vlastně chůvou jejích dětí. Jimi obklopenou spatřil jsem ji, když jsem poprvé vešel do pokoje k Žehurovým, seděti na zemi ve volném živůtku (na její filigránskou postavu muselo být ne-

zbytně všechno veliké) a vyšíváných same-
tových střevících.

Zočivši mě rychle se zvedla a shrnujíc
si šaty upřela na mne úzkostlivý pohled.

„Jen se, prosímich, tak nelekají,“ utrhla
se na ni služka, která přede mnou otevřela
dvěře a teď pobízela mě, opět široce se
usmívajíc: „Tak jen líbějí dál — Nácičku,
tady mu vedu pana učitele — ví?“ obra-
cela se ke hranatému klukovi, který hrál si
na zemi polootevřeným zavírákem házeje jej
na podlahu tak, aby se vždy špicí do ní za-
bodl, a ohlédnuvši se pak opět po mně se-
znamovala mě navzájem s mým nastáva-
jícím svěřencem: „To je náš Náciček, mladý
pane! Hned zavolám milostpaní,“ dodávala,
„zatím se posadějí,“ a nabízela mi židli.

Když vyšla, obrátila se teprve slečna
Kristýna k chlapci a napomenula jej ti-
chým vlídným hlasem: „Hynečku, vstaň a
pěkně se pokloň panu učiteli.“

Hoch zabodl ještě jednou nůž, pak vstal,
strčil ruce do kapes a hloupě se usmál.

„Řekni hezky: Má úcta, a dej ruce
z kapes.“

Kluk stál jako špalek a sklopil oči. Slečna Kristýna v patrných nesnázích řekla ke mně se obracejíc: „Budete s ním mít práci, já jsem na něj slaba.“

„Však on si dá říci,“ pravil jsem ve-sele, abych ji zbavil rozpakův, a popošed k hochovi pohládl jsem jej po vlasech krátce ostříhaných a řekl povzбудlivě: „Viďte, že ano, Hynečku — však my se seznámíme, pěkně se budeme učit —“

„Budete mi dělat úlohy?“ přerušil mě chlapec a usmál se na mne z široka.

„Ne, úlohy musíte dělat sám, Hynečku, já vám jen pomohu, však uvidíte, jak to půjde.“

„Špatně,“ řekl kluk s uličnickým pražským přízvukem, a zase si klekl na podlahu a nevšímaje si mne více zabodával již opět dále svůj nůž. Byl bych mu v tom okamžiku s radostí vsolil pohlavek, a také jsem si umínil, že mu ho neslevím, jen co jej dostanu do parády mezi čtyřma očima. Na poprvé a před slečnou Kristýnou jsem se zdržel a snažil se věc obrátit na veselou stránku, ale nedářilo se mi.

„To jsou dcerušky páně Žehurovy?“ ptal jsem se, abych načal z jiného soudku.

Slečna Kristýna obrátila se ke třem holčičkám v krátkých sukénkách a ušpiněných zástěrkách, které se jí až dosud držely za sukně a s prsty v ústech na mne škarově pohlížely, objala a přitiskla k sobě jejich hlavy a pravila nějak vděčně se usmívajíc :

„Co pak ty, ty jsou hodnější; tahle veliká, Andula, už chodí letos do školy, a tamta, Márinka, půjde na přesrok.“

„A jak pak se jmenuje ta malinká?“ ptal jsem se, nakloňuje se k nejmenší a nejhezčí z nich.

„Ta — Betyňka, po tetičce, co je v krámě, snad jste ji tam viděl?“

Ovšem že jsem ji tehda už viděl, neboť pan Žehura přijal mě a vyjednal se mnou všechno v krámě a tam mě také představil nebo vlastně jen ukázal své ženě a švakrové: „Vidíš, tohle je nový pan učitel — pro Náciho — no, jen ho, kluka, drzejí. Baruško, hej — povídám —“ a teď zahvízdl — „dej tam pánovi tři párky s kře-

nem — no, jen se neženýrujou, takový pan student má vždycky apetyt.“

Pan Žehura mluvil z široka, jakoby volal, a s podskalským přízvukem, ale díval se dobrácky a sdílně, tak že pohled ten zmírňoval drsnost jeho mluvy, že nepůsobila urážlivě.

„A sklenička piva snad přijde pánovi k chuti,“ dodávala laskavě paní Žehurová, kterou jsem si naklonil svým uctivým „rukulíbám, milostpaní.“ Naučil jsem se již vy-cifovati a využitkovávati lidské slabosti.

„Koženej, hej — povídám —“ a zase zahvízdl, „doskoč vedle pro půl litru.“ To volal na učedníka, jenž stál zrovna vedle a vytahoval z kotlu uzenky. Byl by pána uslyšel také na Karlově náměstí. — —

II.

„Pojďte ke mně, Betynko, pojďte,“ domlouval jsem právě dítěti, když přihnala se do pokoje paní Žehurová.

„Má pokloná, milostpaní.“

Kynula mi přívětivě a usmála se laskavě.

„Proč pak si nesednete, pane učiteli.“

„My se tady seznamujeme s Betynkou, milostpaní. Pojdte, Betynko, pojdte —“

„Týny, já nevím, že pána ani nepobídneš — hnedle budem' obědvat, hnedle — Pepi, prostři!“

„Já prostřu sama,“ zašeptla slečna Kristýna, „jen ať ta si zůstane v kuchyni,“ a již rozevřela skládací stůl a kladla naň modře vzorkovaný ubrus.

„Co pak jste zase spolu měly?“ obracela se k ní paní Žehurová.

„Co bych já s ní měla?“ opáčila poněkud podrážděně slečna Kristýna, a slabá červeň vstoupila jí do bledých tváří.

„Vždyť já vím,“ probodila jako nedbale paní Žehurová, a obracejíc se ke mně dodávala: „Pořáde jsou si ve vlasech.“

„Dovol, Máry, co pak je děvečka má kamarádka, abych se s ní hašteřila?“ řekla nyní hlasitým, ale třesoucím se hlasem slečna Kristýna.

„Ty pořád na ní sedíš.“

„A ty jí pořáde nadržuješ.“

„To je to, že má milostpaní aspoň trochu uznání —“ vpletla se teď do sporu Pepi, otevrouc z nenadání dvěře.

„Jen tam zůstaňte, tady teď nemáte co dělat,“ zakřikla ji slečna Kristýna a tlačila ji zpět.

„Ale Týny — nech ji — co pak si tady pan učitel pomyslí. Pepko, zavři!“

Ale Pepka se nedala.

„To mají tak, slečinka chce jenom pořáde-poroučet, a člověk aby nesměl ani ceknout, ani se zasmát, ani si zazpívat. Co pak jsem v klášteře? Vždyť člověk není žádný otrok; co sním, to si poctivě zasloužím za svoje dření. Zaplať Pánbůh, dělat umím a milosti nepotřebuju. A že jsem veselá? No, Bože -- snad nebudu koukat, jako bych chtěla ves vypálit — chvála Pánubohu mám zdravý rozum —“

„I mlč už a jdi,“ zakřikla ji paní a sama přirazila teď za ní dvěře.

„No tak to vidíš, tak ji slyšíš,“ řekla po chvíli hlasem chvějícím se slečna Kristýna a měla plné oči slz.

„Že si hned ze všeho tolik děláš!“

„Co pak toho ještě nebylo dost?“

„Bůhví, co hned v každém slově vidíš!“

„To by musel zabeđený poznat. Má mi to ještě vyčíst víc po lopatě? A ty jí to trpíš — jdi!“ řekla bolestně a vyčítavě, a najednou dala se do křečovitého vzlykání, a tisknouc si dlaně k očím kvapila rychle do vedlejšího pokoje, jehož dvěře za sebou zavřela.

Paní Žehurová pohlédla hněvivě, nepřátelsky za ní svýma přimhouřenýma očima, ale pak rychle zamrkala, rozpačitě se usmála a obracejíc se ke mně těžce vzdychla: „To nemáte ani ponětí, jaká je to divná ženská. Věřte mi —“ hlas se jí zatřásl — „horoucí peklo někdy s ní mám, a kdyby neměl člověk svatou trpělivost, a kdyby si nemyslil: no, chudáku, ty za to nemůžeš, že jsi taková — z kůže by někdy vylít.“ A zase těžce vzdychla a rychle zamrkala očima. Pak sehnula se nad stůl, urovnala ubrus, šla ke kredenci a brala z něho příbory, jež hřmotně na stůl rozestavovala. Poblížeje na široká její záda, tučnon, v záhyby se skládající šiji, nadělané

ruce, mohutné boky, cítil jsem, jak zvedá se ve mně odpor k líčenému utrpení a falešnému pohnutí této tlusté ženy, a všechn můj soucit obracel se k drobné, zalekané slečně Kristýně, v jejímž pohledu bylo prve tolik bolesti a neštěstí.

Nemaje však za přístojno namítati něco paní Žehurové, naslouchal jsem bez poznámky trhanému, chvílemi protivně plačtivému jejímu dalšímu zasvěcování mne v záležitosti rodinné, a předčasná ochota, ba zjevná záliba, s jakouž je činila, nepříjemně, ano trapně mne dojímaly.

„Se starou pannou — prosím vás — je vždycky kříž. Nemá žádné starosti, tak si jen vymejší takové sekatury. Nic jí není vhod, na všem vidí chlup, všecko si hned na sebe vykládá — a člověk má toho plnou hlavu, než aby si pomyslíl ji dráždit. Já jsem ráda, když si trochu oddychnu — prosím vás, celý den v tom krámě, až mi jde někdy hlava z těch lidí kolem, pak zas doma ty děti — ona vám na ně neušije a nespraví tohle,“ a paní Žehurová dala palec pravé ruky k ukazováčku a v horlivosti

držela mi dva ty prsty zrovna před očima, „a každou chvíli ještě křiky. S nikým se vám nesnese, brzy sedí na holce, brzy škádlí děti, ty zas přiběhnou s brekotem do krámu, a já abych je ještě smířovala. Ona je horší než ty děti, horší, povídám. Jen že, co si má člověk pomoci — pomyslí si leda, že chuděra ani někdy neví, co dělá, zamhouří oči, a ještě někdy radši strčí pár dětem, než aby měl s ní mrzutost. Achjo, milý pane, to si nemůžete ani pomyslet, jakou andělskou trpělivost člověk někdy musí mít, ač by nejraději všecko vyházel — Pánbůh ví.“

„A když si povážím, že vlastně tohle všechno mi není zapotřebí,“ pokračovala po krátkém oddechu paní Žehurová, „že to člověk vlastně jen dělá, protože nemá místo srdce kámen a že si myslí, kam by chuděra šla, kdyby nebyla u nás, tu, věřte mi, že to stojí někdy zpropadené přemábání, aby se člověk zdržel. Ale já,“ a zase se jí hlas zatřásl, „raději mlčím a snáším.“

Bylo mi trapno naslouchati těmto litaniím. Cítil jsem, že paní Žehurová čeká na

nějaké přisvědčení z mé strany, politování, ale mně jakoby hrdlo někdo zadrhl. Nebyl bych býval s to slova ze sebe vypraviti ani kdybych se byl chtěl přetvařovati, čemuž mne již naučila smutná nutnost, býti živ u cizích stolů, z cizí milosti.

A nejvíce mě zaráželo, že paní Žehurová to vše povídá před dětmi, jejichž tetou je přece slečna Kristýna, a před děvečkou — neboť Pepka naslouchala tu docela drze, vešedši sem s narovnanými talíři, jež hrubýma červenýma rukama tiskla k promaštěné švonepajové své kazajce. Pohlédnuv do široké její tváře, jako mastnotou se lesknoucí, pozoroval jsem, jak jí lahodí tyto řeči její paní, jak jedva stačí zakryti úsměv násilným sevřením svých vyčnávajících úst.

Paní Žehurová byla by snad ještě pokračovala ve svých stescích, jež — zdálo se — při každé příležitosti ochotně nese na trh, kdyby v tom nebyly za panem Žehurou práskly mřížové dveře, uzavírající krátkou pavlač, a kolem oken nemihla se jeho bachratá postava v bílé kazajce a zástěře, za níž vyčuhoval červený kapesní šátek.

„Honem, pán jde,“ zvolala Pepka, a již stavěla chvatně talíře k příborům, a paní Žehurová odešla do kuchyně slít polévku.

III.

Sotva pan Žehura vešel, Pepka pokorně pozdravovala: „Poniženě rukulíbám, milostpane.“ načež on nechav hedvábnou čepici na hlavě odvětil jen mrzutým „čao“, jen tak na polovinu úst, ale zočiv mě zvolal:

„I servus, pane učiteli — jen jako doma. — A co vy, cháňata?“ obracel se k dětem. A shýbnuv se, objal obě menší holčičky a již je vyzvedl a již držel na ramenách a ryčně se směje, začal je nosit po pokoji.

„To jsou caparti, co?“ obracel se ke mně, any děti radostně výskaly, ručičkama čepici mu shodily a ve štětinatých jeho vlasech se hrabaly. Díval jsem se na složitou postavu pana Žehury s potěšením a jeho otcovské rozradostnění se mi na něm líbilo.

„To jsou moji purclíčkové, vid' Barborko, vid'?“ mazlil se s nimi a ohlédl se vzhůru po Betynce, jež jej radostí plácala do hlavy.

„Co pak jsi dělala celý den?“

„Hála jsem si.“

„A s kým?“

„S tetyčkou Týnou.“

„My byly s ní v parku, a ona nám koupila preclíčky — víš?“ ozvala se pětiletá Mařena.

„A mně usila na panenku satycky — na tu gumovou — a klobouk udelala — takovej úzovej — ja ty ho ukázu — a — a byly tam labute, a edna si papala pezí pod kzídlem —“ vypravovala rozpovídaná Betynka.

„Ale jdi, brepto, vždyť to nemá patu ani hlavu, co žvatláš,“ smál se pan Žehura.

„Labut má hlavu,“ plačky bránila se Betynka.

„Až se najíme, půjdem s tetičkou zas do Kravína — víš — na koničky—“ těšila ji Mařenka.

„Dás nám kejcálky?“

„No, bodejť že dám, purclíkové, to víte.“

„A tetycka nám koupí kolác, viď?“

„Máš tetičku ráda?“

„Mám. — Ona mě má taky áda. Moc.“

„Tatínku —“ přitočila se teď k němu nejstarší lichotivě.

„Co pak ty chceš, dlabolko? — To je moje dlabolka, pane učiteli,“ obracel se ke mně, „a tahle ta,“ ukázal na ostříhanou Mařenku (pronášeje nicméně každé slovo, jakoby volal), „to je můj kulihrášek, viď, Mančo!“ Mařenka jen se zařehotala a tleskala na jeho rameni do rukou.

„Tetička tam pláče v pokoji,“ zašeptala teď Andula.

„Proč pak zase?“ Pan Žehura se zastavil.

Děvče chvíli neodpovídalo a rozpačitě škubalo zástěrku. „To víš — zase —“ řeklo konečně rozpačitě.

„Ekni jí — ať sem jde, ekni,“ pobízela Betyňka.

Pan Žehura odkašlal, odplivl a zvolna se zase rozkolébal.

„No — však já ji zavolám, jen až —“

V tom přinášela paní Žehurová kouřící polévku a jaksi chvatně a netrpělivě vyzývala, abychom již přisedli, jakoby si přála, aby již bylo raději po obědě. Rozsazující děti okřikovala je, škubala jimi a Betyнку pleskla přes ruku, že jezdila si prstíčkem po talíři.

Pan Žehura díval se na vše zdánlivě klidně, jen ušima několikrát zastříhal. Pozoroval jsem tuto způsobilost jeho boltečů již v krámě, ale teď sedě vedle něho na sesezené pohovce, z níž lezla koudel a péra, musel jsem se přemáhat, abych příliš nápadně oči k jeho uším neobracel.

Proti nám seděla Betyнка ve vysoké dětské sesličce, vedle ní Mařenka a Andula, po mé levici v čele houpal se na židli Náciček, že jsem byl stále v úzkostech, aby co chvíli se nepřekotil, proti němu u dveří do kuchyně uvelebila se široce paní Žehurová, a jedla nápadně chvatně a jaksi hněvivě, jakoby chtěla tím na sebe upozornit a stůj co stůj vynutit, aby se jí muž zeptal,

co jí je, a ona mohla začít od repetice se svými litaniami.

„A kde pak je frajle,“ obrátil se k ní najednou pan Žehura srkaje hltavě vařící skoro ještě polévku s jaterními knedlíčky.

„To víš — ‚paní radová‘ — je hned uražena. — Bože, to je s ní kříž —“

„Ale — to by bylo; frajle, hej — povídám,“ a zahvízdl, „jdou jíst.“

Ve vedlejším pokoji nic se nehnulo.

Pan Žehura vstával.

„To vím — už je ti jí zas líto, vid'?“
poznamenala špičatě paní.

Pan Žehura nevšímaje si jí vcházal již šoupavým krokem do vedlejšího pokoje a za chvíli přiváděl uplakanou slečnu Kristýnu za ruku.

Paní Žehurová v tom okamžiku odhodila lžici a vcházejíc do kuchyně práskla za sebou dveřmi. Slečna Kristýna sebou trhla.

„No, no — jen si z toho nic nedělají,“ domlouval jí dobrácky pan Žehura. „To vědí — ženská! jen počkají — a jedí,“ a sám jí přitáhl židli, přinutil k posazení a

sám vлил jí na talíř polévky až k modrým okrajům.

„Dost, dost,“ bránila se slečna Kristýna, usazujíc se vedle Betyanky a utírajíc si zaslzenou tvář. Ale sotva šátek schovala a chtěla prohlédnouti, již se jí zase oči zalévaly.

„No, mlčejí, mlčejí, pošleme si k Flekům pro ležáček — Pepko, hej, povídám —“

Pepka nečekajíc ani na zahvízdnutí vrazila do pokoje s plnými ústy a násilně spolknuvši sousto ptala se úslužně: „Co poručejí, milostpane!“

„Tady frajli a mně — a počkej — taky tady panu preceptorovi — doskočíš k Flekům — vem dva litry — a už ať jsi zde.“ Pepka shrábla zlatník, mrskla okem po slečně a vytratila se ze dveří.

„To si pochutnají, frajle — to mají na zlost nejlepší —“

„Já bych radši nepila, než —“ a tu se zajikla a znova zavzlykla.

„Však já to srovnám, ale teď jedí ke všem všudy.“

V tom vracela se z kuchyně paní Žehurová nesouc maso.

„To vědí,“ na oko zcela lhostejně pokračoval pan Žehura, „paní mistrová slova neváží — tak už jí musejí odpustit,“ a šlehnuv pohledem paní Žehurovou, jež se začervenala, mlaskl několikráte, zastříhl ušima, usmál se a prohodil zcela dobrácky:

„Jen si vzpomenou vždycky, jak bylo před patnácti lety —“

„Prosím tě, mlč, plesko!“ zakřikla jej paní Žehurová.

„No co — proč pak? Tady pan preceptor taky může vědět, žes vozila po jarmarecích hrnky a pekáče.“

„No co, to není žádná hanba,“ bránila se trhaně paní Žehurová, zčervenavši jako pivoňka a vrhajíc na muže zlostné pohledy.

„A pak sloužila tady u pantáty naší frajle —“

„No — Bože — nebyla jsem u cizích — a za práci nikdo se nemusí stydět —“ vyhrkla paní Žehurová, ale na hlase bylo znáti, jak vře v ní zlost, a že se přemáhá, aby se nedala do pláče.

„A teď jedí, frajle, ať nemám zkažený oběd,“ zahoukl pan Žehura na slečnu Kristýnu.

Ta sebou trhla a jedla rychle, ba skoro hltavě. Z chuti jistě ne, spíše z vděčnosti —

Ač neschvaloval jsem v duchu také panu Žehurovi, že před dětmi vyřizuje tyto věci, byl bych mu s radostí stiskl červenou masitou ruku, že tak usadil paní Žehurovou a takové zadostučinění dal slečně Kristýně.

IV.

Paní Žehurová seděla již po ostatek obědu jako opařená. Když jí muž nabízel také sklenici flekovského, poznamenala jen uraženě, že pro ni je dost dobré obyčejné.

Za to tím hlučněji, jako jí na vzdory, vedl si pan Žehura. Předmětem jeho poznámek, žertův a smíchu byly ovšem jeho dcerušky. Na Nácička řidčeji se obracel, a to ještě jen vždy s okřiknutím nebo napomenutím, neoslovuje ho při tom jinak, než:

„Ty voříšku!“ Někdy také na mne se obrátil. Když přišla na stůl mísa s hráchem, obloženým horkým bůčkem, a když viděl, jak si libuji, nezdržel se poznamenati:

„To je bašta, co? Ale takový bůček nedostanete v celé Praze.“

„Jako mandle,“ pochvaloval jsem, „jen se rozplývá.“

„A pijou, frajle,“ pobízel zase slečnu Kristýnu, dolévaje jí sklenici. „To je křen.“

Slečna mu nebránila; bylo vidět, že pije pivo ráda a zejména černé.

„Dobré je,“ nezdržela se říci a pila zvolna, aby ho užila, jak se patří.

Náciček mlaskaje cpal, až mu oči vylézaly z důlkův a mastnota po bradě tekla, i pan Žehura bral ještě po druhé a jen ušima zálibou postříhoval. Za malou chvíli byla hluboká mísa prázdná, a pan Žehura povoloval řemen u kalhot. Bylo vidět, že v této rodině nemá nikdo zkažený žaludek.

Paní Žehurová hned po obědě se vytratila a již se nevrátila. Jen přiražení dveří kuchyňských a laťových na pavlači, až se

celý dům otrásl, svědčilo, že bouřka ještě neutuchla.

„Prásk — prásk,“ volal za ní pan Žehura s jakýmsi uspokojením, že fal do živého. Pak vstal, odfukoval a rozkyvoval se chvíli a konečně obrátil se ke slečně Kristýně: „Tak, frajle, ať mi dají pozor na ty dlabolky — to jim povídám! A tady mají čtyřicet — padesát krejcarů, abyste nemusely sušit huby, rozumějí. A jdou radši dřív — co se budou tady v pokoji smažit.“

„Hned se oblékneme,“ přisvědčovala slečna.

„Nejdřív dopijou pivo, nenechávají sílu ve sklenici.“

„A já tam ze školy za vámi přijdu,“ domlouvala se Andulka.

„Přiď, dušičko, ale moc neběž,“ nalezovala teta.

Pan Žehura zatím vešel do vedlejšího pokoje a bylo slyšet, jak hlomozně zavírá okenice. A mezitím co Pepka, bosa vešedší do pokoje, odnášela se stolu talíře a přibory, slečna Kristýna dopivši hotovila se již oblékat děti. Díval jsem se na ni s účastí,

jak Betynce a Mařence přetírá houbou mastné buclaté tvářinky a umývá jim ruce, jak jim pak pomáhá odstrojovat se a uchystává jim čisté punčochy, vyciděné nedělní střevíčky a čistě vyprané a vyžehlené letní šatičky a zástěrky. Oblékala je rychle a obratně, se zjevnou zálibou a vrozenou něžností, hovoříc s nimi tiše a laskavě a zase s úsměvem naslouchajíc jejich veselému štěbetání, otázkám, připomenutím a jejich mazlení. Z každého jejího pohybu, úsměvu, pohledu bylo patrné, že se s dětmi těmi obírá s láskou a radostí, a já vzpomenuv, jak před obědem paní Žehurová s nimi šhubala, pochopoval jsem, proč Andulka upozorňovala otce, „že tetička tam pláče,“ a proč pan Žehura ujal se opatrovnice svých „dlabolek.“

V tom okamžiku slunce vyplulo z oblak. Oběma okny vnikala do velikého pokoje plná záře omlazeného slunce, rozlila se po prostém, odřeném a otlučeném již nábytku z měkkého dřeva, po dětských postýlkách s peřinkami v pruhovaných cíchách, a padala na podlahu, jevíc každý její suk a hrbol i husté stopy po Hynečkově zavíráku.

V tomto plném osvětlení vystupovala ostřeji každá známka zanedbanosti tohoto bytu, do kterého hospodyně přicházela jen k obědu a k odpočinku. Stěny byly nesmýčeny, s malbou leckde k nerozeznání rozmazanou a jinde zase odřenou, a s omítkou pod okny a u dveří otlučenou, a podlaha takřka volala po věchtu a písku. Pohlédnuv na Pepku věděl jsem, že bude volat ještě dlouho.

„Koukáte, jak to tu je špinavé,“ uhodla slečna Kristýna.

„Kde jsou děti, tam to jinak nejde,“ omlouval jsem.

„On by také musel být pro to cit,“ dodávala ona.

„To se rozumí, ‚milostslečinka‘ je zvyklá na salon, jak milostpaní říká,“ odsekla Pepka potahující slečninu výčitku na sebe.

„To je ‚paní radová‘.“ ozval se teď Hyneček protivným svým hlasem a s uličnickým svým přízvukem, a Pepka dala se do drzého smíchu.

„To má dobře mladý pane,“ řekla mu za to.

Ač jsem nevěděl, proč slečnu již prve nazvala paní Žehurová a nyní hoch „paní radovou“, cítil jsem, že v této přezdívce tají se pro slečnu eosi trpkého a bolestného a byl jsem náhle tak podrážděn. ano rozvztekleu bezeitností hochovou i drzostí děveččinou, že pranic neuvažuje chytil jsem Hynečka za odstávající ucho a třepav jím zrovna s rozkoší povídal jsem schválně hezky zvolna: „Vy musíte být způsobný, k tetičce zdvořilý a uctivý, sice vám pokaždé vykrákám tak. jako teď.“

Kluk byl jako opařen, neboť neočekával ode mne, jenž tak mírně jsem se tvářil a mluvil, takové proň citelné rozhodnosti, a když jsem jeho zčervenalý boltec pustil, ani necekl, nýbrž jen zamračiv se usedl ke stolu k nám zády, a chtěje zakryti rozpaky a stud klátě nohama kopal do pohovky. Holčičky ztichly a byly jako pěny, a sklopivše oči jen úkradmo na mne a na bratra pohlížely. Andula se slabě začervenala a stoupla ke slečně Kristýně, která zbledla.

„To bude mladému pánovi zdrávo za takové uličnictví.“ řekl jsem důrazně ještě

rozčilen k Pepce, která si pospíšila do kuchyně, leč než vyšla, zahoukl ještě z pokoje hlas páně Žehurův: „Jen ho ‚voříška‘ spořádejte. Škoda rány, která padne vedle.“

Překvapilo mě nanejvýše toto nenadálé promluvení a zvýšilo mé rozechvění. Slečna Kristýna při prvním slově sebou trhla i děti se zalekly, a ještě pak, když pan Žehura domluvil, dívaly se chvíli zalekaně kolem sebe. Já, abych zakryl své rozechvění, obrátil jsem se ke slečně Kristýně nabízející se, že půjde-li do Kravína, vyprovodím ji kus cesty maje právě hodinu v Žitné ulici. „Vezmete mě s sebou, Betynko?“ ptal jsem se nejmenší, jež v růžových šatečkách bez rukávků a ve sněhobílém límečku vypadala jako andílek.

Tázaná pohlížela na mne vyjeveně svýma dětskýma očima a strčivši pak v rozpácích prst do úst začala nabírat.

„No, řekni hezky, Betynko: Bude mě těšit, pane učiteli,“ šeptala teta, jakoby se bála nebo nemohla pohnutím hlasitě mluvit.

„Bu-de mě te-sit,“ slabikovala nespouštějíc se mne v úzkostech zraky.

„Tak je to dobře,“ pochvalovala teta, posazujíc jí na hlavu kulatý slaměný klobouček a chvatně narovnávajíc na ní záhyby šatečků. Bylo vidět, že by již ráda byla odsud na volném vzduchu.

V.

Všiml jsem si teprve, když jsme vyšli na ulici, jak slečna Kristýna sama se úpravně a vkusně oblékla. Nový černý slaměný klobouk, modního tvaru, zdobený zelenými listy a černými krajkami, vrhal lebký stín do drobné, bledé její tváře, která kdysi bývala jistě zajímavá a lákavá, lehká mantila obepínala lehce úzká její ramena splývajíc bohatými korálkovými zdobami až k nabíraným šedým vlněným šatům. Těžký hedvábný slunečník a pletené černé rukavice doplňovaly elegantní úbor, ve kterém slečna Kristýna připadala mi vyšší, a vůbec zcela jinou bytostí, než v domácí sukni s kanafasovou zástěrou a v neforemné široké kazajce, jež na ní visela, a v níž zdála se stvořením nepa-

černým a ubohým, zejména vedle hřmotných postav manželů Žehurových a služky Pepky.

Ale teď šla po mém boku hotová dáma. elegantního držení i chůze, že jsem bezděky v nesnázích upravoval svůj límeček i kravatu, zapínal kabát a stahoval vestu, a pak jda vedle ní vtahoval ruce do rukávů.

„Jděte slušně napřed,“ pobízela slečna děti, jimž naškrobené krátké sukničky vzadu se natřásaly, a jichž pružné nožky v černých punčoškách jen jen hrály. Byly jako ze škatulky, jako na drátkách.

„Jsem tomu ráda,“ promluvila slečna, když děti byly popošly, „že jste hned na poprvé nahlédl trochu do domácích poměrův a do mého ‚ráje‘.“ Pozoroval jsem již chvíli před tím, že se chystá promluvit, ale že zápasí snád o vhodný začátek.

„Odpusťte, že mluvím německy,“ dodávala, „nerada němčím, ale nechci, aby děti něco pochytily — či rozumíte snad francouzsky?“

„Bohužel, nerozumím, slečno,“ řekl jsem užaslý, dívaje se na slečnu, zda snad nechce se jen chlubití nebo dělati si ze mne úsměšky.

„Vy račte snad mluvíti?“ nezdržel jsem se optati.

„Mluvívala jsem dříve velmi plynně, ale teď zřídka se mi naskytuje příležitost: leda když se sejdu s některou ze svých spoližaček z ústavu.“

Řekla to tak prostě a upřímně, že nepochyboval jsem o pravdivosti jejích slov, ale přes to pozoroval jsem chvílemi její tvář a pohled zpytavě, neboť čím déle mluvila, tím zdála se mi slečna bytostí zajímavější a vzácnější. Byl bych chtěl rázem proniknouti až ke dnu duše její, znáti její život a její tajemství.

„Ano. Máry — paní Žehurová totiž,“ pokračovala, „docela určitě tvrdívá, že žijí u nich jako v ráji, bez práce, bez starostí, jen prý v zábavách.“

„To jsou trpké zábavy!“ vzdychla po chvíli. „Musíte vědět,“ že jsem vyrostla v poměrech docela jiných. Můj otec byl hlavní účetní veliké továrny na hospodářské stroje; měli jsme značné jmění a já byla jediná dcera.“

Šli jsme právě Karlovým náměstím. Slunce opět vysvitlo z mráčekův a padalo jasnými proudy paprsků na mladistvé listí hustých keřů, mezi nímž se již tlačily zelené hrozny nerozkvetlého bezu. Slečna rozevřela slunečnick a mířila k pravé straně Žitné ulice do stínu, pokračujíc v hovoru. Mluvila tlumeně, jednozvučně, ale plynně, užívajíc výrazů mírných, ale vybroušených. Bylo viděti, že mnoho čtla a mnoho se pohybovala ve společnostech vybraných. Připomínala mi v té chvíli guvernanku dcerušek místního velitele hradeckého, kteráž vždy asi třikrátě do roka přicházela obřadně navštívit mou tetu a řečí velmi vybranou vypravovala o svém smutném osudu.

Dovídal jsem se z dalšího vypravování slečny Křistýny, jak vroucně milovali ji její rodiče, jaké společnosti se u nich scházely, jak hrávala si s dětmi továrníkovými, jak byla pečlivě vychovávána, jen hudbě prý se nemohla učit, poněvadž slyšíc ji vždy se všechna chvěla a hned po prvních lekcích na piano ochuravěla. S ohledem na útlé její zdraví upuštěno pak od dalších pokusů.

Roku 1875, když jí bylo sedmnácte let, přišli rodiče její o značnou část jmění, i strojírnu stihla pohroma. Na citlivou matku její, jež pocházela z bohaté rodiny pražské, obrat ten měl vliv neblahý. Nejsouc nikdy pevného zdraví, začala churavěti. Otec však, muž podnikavý, silný, pocházející z venkova, ze statku kdesi u Vamberka, neztrácel mysl. Domácnost se sice uskrovnila, ale žilo se stále ještě dobře. V té době přišla k nim paní Žehurová, dcera otcova bratrance, hrnčíře, silná hezká venkovská holka, asi dvacetiletá. Otec jí právě zemřel a nezůstalo po něm nic, než zadlužený domek; matku ztratila, když jí bylo čtrnáct let, a po její smrti připadla jí starost o hospodářství. S otcem jezdívala také na jarmarky se zbožím, ale řemeslo mnoho nevynášelo; tím méně, že otec její byl oddán pití; to přivodilo také jeho smrt. Osiřelá přišla tedy Máry do Prahy, a otec slečny Kristýny ji přijal do svého domu. Ošetřovala churavou její matku, jejíž stav se horšil. Ale i ostatní poměry v rodině stávaly se čím dál kormutlivějšími. Bylo

nutno najati ještě skromnější byt a propustiti jednu služku. Práce její zastávala však ochotně Máry.

Na matku slečny Kristýny tento úpadek účinkoval zhoubně. Po roce zemřela, a půl roku po její smrti továrna zastavila platy a týž den přivezen do bytu otec slečnin — zastřelen. Jmění jeho vlastní i značné věno jeho ženy bylo to tam. Bylť je obětoval klesajícímu závodu, jemuž sloužil, věře do posledního okamžiku v jeho záchranu. Sklamav se skončil sebevraždou.

„Můžete si představit, jaká to byla pro mne rána,“ pokračovala po chvíli slečna Kristýna, jíž hlas se chvěl a lámal. „Teď řekne se to několika slovy a poslouchá jako kapitola z románu -- ale jak se to prožívá! -- Já nevzpamatovala jsem se již nikdy po tom,“ dodávala odevzdaně a žalostivě, a slova ta stáhla mi hrdlo. Chtěl jsem něco říci na útěchu, ale nedovedl jsem zvuku vypraviti, teprve po chvíli řekl jsem neobratně: „To vám věřím, slečno,“ ale ihned jsem se zastyděl a chtěje dojem slov těch napraviti dodal jsem: „To byly těžké zkoušky.“

„A kdyby to bývaly byly všechny — ale pak, pak — —“ a zase se zamlčela a svěsivši hlavu přejela si oběma rukama několikrát prudce čelo. Pohyb ten byl nena-
dálý, nezvyklý a jaksi křečovitý, a dva šviháci, jdoucí proti nám upozorňovali se na ni, usmáli se a ještě se za slečnou ohlédli. I mně v tom okamžiku zdála se slečna zase tak malá, tak nějak ubohá a díval jsem se na ni soustrastně. Ale v tom již sebou trhla zastyděvši se a slabounce se začervenala.

„Ale — já vám tady povídám — a jsme již skorem na Vinohradech,“ mluvila v nesnázích a rozpačitě se rozblížela, jakoby pátrala, nepozoroval-li jí někdo.

„Jistě jste již přešel,“ dodávala po chvíli, jakoby se teď byla upamatovala, že mám v Žitné ulici hodinu.

Ujistil jsem ji, že mám ještě dosti času, a prosil, aby jen dále vypravovala, že s upřímnou účastí jí naslouchám, ač nerad bych vzbudil domněnku, že se vtírám snad do jejího tajemství. Řekl jsem to tak, že jsem se až divil, kde se ve mně nabralo té plynnoti a toho osmělení. Namítala, že

mě beztoho již zdržela a dala se jen zpola přesvědčit mým odpíráním. Ke dřívější své sdílnosti již se strhnouti nedala, napovídajíc jen takořka příští své osudy.

Později jsem pochopil tuto její zdržlivost.

„Co vám mám ještě říci?“ začala. „Víte, jak se vede sirotku, jemuž rodičové nic nezanechali. Nějaký čas sice dostávalo se mi hojných projevů soustrasti, opravdového přátelství a přízně, ale pak — když se zpozorovalo, že nezbylo pranic, než věřitelé — pozvolna uvolňovaly se všechny důvěrnější styky, přátelé se oddalovali — — prosím vás, lekali se obětí. — Kdo pak se rád obětuje? Předstírá se oddanost, věrnost nezvratná, svazky nezrušitelné, ale když je obava před obětí — —“ Dopověděla, co chtěla říci, prudkým máchnutím slunečníkem a zkřivila trpce rty.

„Máry v prvním čase byla u mne, ale pak se seznámila se Žehurou, který byl tenkrát tovaryš, a za půl roku se vdala. Já — jsem zápasila. Oh, vy nemůžete si pomyslit, co to bylo! Jediná řada hořkých sklamaní.

Přestala jsem věřit v každého a ve všechno a přála si jen umřít . . . Prodávaly se obrazy, stříbro, nábytek, skvosty, a já jsem se dívala na to, jak se stávám žebračkou. Plakala jsem celé noci. A kdyby bylo jen to . . .“ Tu se zamlčela, a já pozoroval, že ruka jí křečovitě cuká a hlava se potřásá, a celá postava jaksi se zase choulí a do sebe vpadá.

„Pak jsem těžce onemocněla a — stonala dlouho — hrozně dlouho, ale — neumřela,“ mluvila po přestávce. „Věřte mi — byla by bývala smrt pro mne dobrodiní — — Jaká pomoc!“ vzdychla z hluboka. — — „Pak začala jsem se zotavovat, ale již jako bych zůstala na věky mrzákem. A jsem taky,“ dodala nevýslovně smutně. „Taky se podle toho se mnou zachází — — —“

Zase se mi hrdlo zadržlo a slzy stoupaly mi do očí. V tom okamžiku byl bych jí rád stiskl ruku a řekl jí, jak pochopuji její bolest, jak jí ctím a jak zatracuji každý ústrk, jenž se jí činí.

„K ničemu jsem nebyla,“ pokračovala. „Když jsem vyšla, neměla jsem skorem nic, než pár šatů na sebe. Kam jít? — Do

služby, za vychovatelku? — Neznala jsem hudby, a i kdybych bývala znala, byli by se mne všude báli — — Příbuzní se nehlásili, neptali, oddalovali, neodpovídali — jen Máry přišla. Řekla, abych šla k nim. Začalo se jim dařit. A já šla. Co jsem měla dělat? — — Je pravda, byli ještě útrpnější, než bohatší příbuzní a než jiní lidé — ale co jsem zkoušela, to vím jen sama. — — Prosím vás, od rodičů jemných a vzdělaných, jichž jsem byla jediné dítě, přijít k — Žehurovům a být tam z milosti! — Je pravda, nejsou zlí, umřít by nikoho nenechali, nejsou skoupi, naopak chlubí se rádi svými penězi, ale nemají jemnocit —“

„Není tu vzdělání,“ řekl jsem.

„Ano, to tam chybí.“

„A to cítí zas jen člověk, který je má.“

„A učí se být trpěliv, shovívavý, odpouští jim, ale přece někdy to srdce stáhne a trpkost vleje se do útroh.“

Rozuměl jsem jí tak dobře, poněvadž i já musel často cítit ústrky, posměšky, přikrosti a urážky od lidí, již hluboko stáli pode mnou, ale od jejichž milosti jsem závisel.

„A vždycky zůstane,“ dodávala po chvíli, „mezi vzdělaným a nevzdělaným něco, co je od sebe oddaluje. Nevzdělaný vždycky myslí, že vzdělaný se snaží mu ublížit, jej ošidit, jemu se vysmát, v každém slově vidí hned útok proti sobě, takže přátelství tu nikdy nespočívá na pevném základě. Tak je mezi mnou a Máry. Ve všem, co dělám, vidí ona nepřátelství proti sobě, ač já jí stébla do cesty nepoložím — a tak stále proti mně je nedůvěřiva, popuzena a s děvečkou se spolčuje, a všechno před ní říká, všechno — —“

„Rovný rovného si hledá, slečno,“ podotkl jsem. „Já úplně cítím s vámi. Vždyť jsem zkusil, jak takoví lidé udělují dobrodiní, jak je ztrpčují, jak —“

„To máte pravdu,“ vpadla horlivě. „On — Žehura — je sice dobrák, a má aspoň uznání, co jsem pro jeho děti vykonala, ale viděl jste, jak mě smiřuje. Sklenicí piva! — Ještě bylo líp,“ pokračovala po krátké pomlčce, „dokud tolik neměli. To ještě ona byla také lepší. Ale teď každou chvíli hází svými penězi, teď dává cítit, že já jsem proti ní žebračka.“

„Furie zbohatlých lidí,“ podotkl jsem.

„Ano. to je pravé slovo. A byl jste tam poprvé, a již to seznáváte. Věřte mi, nic jiného bych si již na světě nepřála, než vyhrát jednou pár grošů, abych nemusela u nich býti. ani den, ani hodinu. Toho kdyby mi dal Bůh dočkat! Mám dva losy, které jsem dostala při křtu.“

Řekla to s takovou horoucí žádostí, že jsem cítil, že k této myšlence připíná již všechny své naděje. Přál jsem jí v tom okamžiku vroucně, aby se toho dočkala.

„Hleďte, již jsme hnedle u Kravína. Teď již vás však zdržovati nemohu,“ upozorňovala po delší chvíli obapolného pomlčení, a stanuvši podávala mi ruku.

„Nevykládejte mi ve zlé, že jsem vás obtěžovala svými záležitostmi, ale věřte, bylo by mi bývalo trapno, kdybyste chodě k nám, utvořil si křivé mínění o mně. A také o to prosím, abyste mne neměl za pomlouvačnou: vypravovala jsem vám to jen, abyste mne neodsuzoval a mnou nepohrdal, jako většina lidí.“

Stiskl jsem pevně podávanou pravici a chtěl ji políbit na důkaz úcty své, ale ona rychle odtáhnuvši ruku zabránila tomu. Pak vyzvala ještě děti, aby se mi poklonily, a chvatně pak zatačela s nimi na levo do aleje vedoucí ke Kravínu.

Pomalu vracel jsem se ku Praze přemýšleje o slečně Kristýně.

Byl jsem povděčen, že vysvětlila mi mnoho, co různými narážkami povzbudilo již při obědě mou zvědavost. Ale přece ještě zůstalo leccos neobjasněno, a to mě dráždilo nyní více než před tím. Cítil jsem, že něco důležitého ze svého života zamlčela, něco, k čemu pojila se pro ni bolestná předzívka „paní radové“, něco, co asi bylo nejsmutnější kapitolou jejího utrpení a k čemu vztahovala se i její slova o jejím mrzáctví, a že by se jí byli všude báli — — —

Co to bylo, že lekala se to vyslovit, když řekla vše ostatní tak upřímně a určitě? — —

Co to bylo, nač pouhá vzpomínka budila u ní křečovitý pohyb, že pod její tíží

ztrácela vládu nad sebou a jakoby se musela pod ní shroutit a do sebe vpadnout? — —

V myšlénkách přešel jsem dům, kde měl jsem právě hodinu, a musel jsem se několik kroků vrátit.

VI.

Když jsem příští sobotu o druhé hodině přišel k Žehurům na dvouhodinné trápení s Hynečkem, Pepka v kuchyni drhnouc podlahu ani mne nepozdravila, ač mě dobře viděla. V pokoji Hyneček neseděl ještě u stolu, ale za to mě tam očekávala paní Žehurová.

„Má poklona, milostpaní.“

„Dobrý den,“ řekla bez obvyklého úsměvu, suše a úsečně a vstávala od stolu.

Cítil jsem, že se něco stalo, že jsem upadl do nemilosti. Proč? — Snad že jsem dnes neřekl „ruku líbám?“ — Však to na pravím, až půjdu zpět kolem krámu.

„Čekám tu schválně na vás,“ začala však ona nenadále. „Chlapce si trýznit ne-

nechám, to bych nevěděla, vždyť měl ucho jako krev, a bojí se, přijít vám na oči. Takhle by to nedělalo dobrotu, abyste, pane učiteli, pomáhal dělat různice a k vůli té bláznivé tetě," pokračovala pak důrazně. —

Chtěl jsem něco namítnout, ale paní Žehurová nepřipustila mne k slovu.

„Musíte vědět, že já jsem tu paní a ne ona. To by mi tak scházelo, abyste se ještě s ní spolčil! To vím, že vám toho ve čtvrtek nahučela a hodně mě pomluvila — celé odpůldne jsem škytala. Inu — já od ní nežádám žádné vděčnosti — toho jsem se už odřekla, a vím, že mě pomlouvá všude — ale právě proto musím vás z toho vyvést. To vím, ona má jazyk jako meč. z krávy by tele vymluvila. což o to, a kdo jí nezná, ten by ji koupil. Ale já vám hned řeknu, co na ní je. Je to potrhlá ženská. Když nebožtík její pantáta se zastřelil — Pánbůh mu odpust' — a její ženich, to se ví, ji nechal sedět — prosím vás, pán od soudu — tak se z toho pomátla. No toť se ví, už si představovala, jakou bude paní — on je dnes už radou — a najednou ze všeho

nic, a před tím ta rána s otcem, tak vám z toho dostala zapálení mozku a pak se na dobro zbláznila. Půldruhého roku byla nahore — považte! A ještě když ji pustili, to na ni chodilo. Vidíte, a takovou osobu já vzala k sobě, já se jí ujala, a co z toho mám? Jen různice mi blázen dělá. A kdyby člověk právě neměl proto s ní útrpnost, už dávno bych jí byla řekla, aby si svázala ranec. Ale už toho mám zrovna až sem,“ a přejela rukou krk, „děti popichuje proti mně, muž je na její straně — co pak ten tomu houby rozumí — a teď by ještě vás na mne pošťvala. To by tak scházelo, a chlapec aby to pak odnes’, chudák, za to, že on jediný drží k matce. To by tak hrálo. Proto vám to povídám po dobrém, a jsem ráda, že jsem to v mírnosti vyřídila. Já křiky nemiluju. Tak, a teď vám sem chudáka chlapce pošlu, a doufám, že s ním vyjdete v dobrotě.“

Stál jsem, jakoby mě horkou vodou polil. Vztek, stud, trpkost, lítost hnaly mě krev k hlavě a horko do očí. Tlačily se mi na jazyk prudké odpovědi, ale stísněným

hrdlem neprotlačily se. Byl bych rád vchrstl té tlusté ženě s hokynářskou mluvou celou leptavou pravdu do očí, byl bych jí rád ukázal, jak nízko stojí pod tou, jejíž neštěstí tak vyklopuje bez soucitu, ale nedovedl jsem vypravití slova. Nebyla to vychovaná školácká ostýchavost, jež mi bránila — té jsem se již dávno zbavil — nýbrž byla to rozlítostněnost, svíravá hořkost i jakási hrdosť, jež se vzepřely odpovídati této osobě. Ale když odešla, měnil se znenáhla zlostný odpor k ní v klidnější přemítání a konečně v politování. Kde měla nabrati jemnocitu? Smysl pro shovívavost, trpělivost a obětavost nebyl v ní pěstován neštěstím a sklamaním. Ta žena jen bohatla, hruběla a pyšněla.

Pak vracely se všechny mé myšlenky ke slečně Kristýně. Tedy to bylo její tajemství! To bylo to její „mrzáctví!“ Pod tím vědomím tedy vpadala do sebe celá její postava, a ruce křečovitě přejížděly čelo, jakoby bázní, že pod tíží vzpomínky zase prehne od ní rozum, a ona zase přijde do toho žlutého strašného domu v tiché ulici... Tak brozné tedy bylo její neštěstí!

A vzpomínaje dále pochopoval jsem nyní celou bolestnost přezdívky „paní radová“, a celou zkaženost hochovu a drzost děveččinu.

Ne, toho příčina není nedostatek vzdělání, toho příčina je nedostatek srdce, lidskosti! — Teď chápal jsem také, vzpomenuv narážky Pepčiny, proč ve čtvrtek dala se slečna do hořkého pláče, teď poznával jsem teprve, že vydána jsouc podobným poznámkám každý den, každou hodinu, musí se cítiti v tom domě nevýslovně nešťastna. A v tom okamžiku přál jsem si sám, aby dočkala se jednou chvíle, kdy bude moci odejít odtud bez nutnosti, vrátit se sem někdy.

Když přišel Náciček, odbyl jsem s ním lekci zcela řemeslně. Kluk měl po celé dvě hodiny výraz mračný, spurný, ale já přemáhal svůj odpor i svůj hněv; ani jeho odpovědi liknavé nebo špatné ani jeho klácení nohama a lenivé podpírání brady o dlaně mne nerozzlobily. Nezáleželo mi na něm a necítil jsem se k němu, povinen péčí a svědomitostí. Věděl jsem, že mého vyučování v tomto domě na dlouho nebude, a byl bych

nehraději hned odešel. Ale nevěděl jsem na ten čas o jiném obědě a jiné hodině, poměrně tak dobře placené. Do prázdnin není daleko, a to již to nějak vydržím, i konal jsem svou povinnost sice řádně, ale bez zápalu, a nepokládaje jako obyčejně úspěch svěřencův za úspěch a pýchu svou.

VI.

Již dvakráte byl jsem s Žehurovými na celodenním výletě. Vytácel jsem se s počátku, že nemám času, ale pan Žehura odmítl pokaždé houkavě mé výmluvy:

„Ale, to by bylo tento — — to jsou ňáký řeči! Jen jedou, mladochu (navykl si hned asi po třetím obědě i vůči mně zcela familierní tón, který mne však při jeho zvycích neurážel), pivo bude křen, a bašta — něco nóbl. A pak ten duch (neříkal nikdy vzduch) — Pánbůh zdravíčko! Co by v Praze dělali? Vytáhnou taky jednou paty a zavrou ty knihy do kufru. Beztoho máme těch mudrců na všeckny čerty, všude samej advokát

a doktor, a snad se taky hned nebudou chtít tlačit do městské rady?“

Jel jsem a nelitoval. Když jsem přišel ráno k Žehurovům, zastal jsem paní rozlícenou.

„Snad nepojedeš v tomhle kabátě, pro ostudu, ne?“ křičela na pana Žehuru.

„Co pak je na tom, co pak jsem nějaký prezident? Jen když je v kapse prach.“

„Co pak ty bys jel třeba v lajblíku a zástěře.“

„A je to hanba? Co mně je po někom. Já mám svoje a basta! Někdo chodí v cylindru a lakýrkách a v kapsách mu svítí.“

„Ale měl bys dát na sobě trochu záležet.“

„Blázna dělat nebudu, děláš ho ty za mne, v tom kašketu,“ a mrskl okem po klobouku paní Žehurové, plném zeleného listí.

„Po čem je ten salát, paňmámo?“

Paní Žehurová na chvíli umlkla, jakby uřal. Ale pak nastala nová hádka o klobouk, o límeček, o kravatu; na panu Žehurovi bylo však patrné, že jen schválně se zpř-

čuje a že mu pokoušení paní Žehurové a její vztek působí tajnou radost.

„Co pak by lidé řekli, přece pan domácí —“ osopila se naň.

„Já tak o ně dbám! leda jako pes o pátou nohu.“

„Každý dle svého — mně zas na tom záleží.“

„Inu, každá veš pyšnější, která se do kožicha dostala, než která se tam narodila.“

A zas jak by ufal. Ale teď již paní nepromluvila, jen práskala dveřmi, a jen na Pepku se osopila, která oči s ní nespouštěla: „Co tak na mne koukáš, jako Filip na jelito?“

„Jak to milostpaní sluší, člověk na ní může oči nechat,“ obratně zalichotila děvečka.

„Ta má z tebe fousy,“ píchl pan Žehura.

Konečně jsme vyjeli. Paní Žehurová nemohla muži odpustit, že nevzal kravatu a řetízek k hodinkám. „Vypadáš, jak utržený,“ bodla několikrát cestou.

„Za to ty jsi ověšená jak turecká fánge,“ oplácel pan Žehura.

Když jsme přijeli, paní Žehurová, upocená a těžce oddychující, uvelebila se hned v zahradě ke stolu, jakoby byla ušla bůhví jaký lán cesty. Děti se po zahradě rozutekly a slečna Kristýna pobíhala za nimi.

„Hej — povídám — mišpulo,“ zahoukl a zahvízdal pan Žehura na hostinského, který se stolu odklízěl odložené dětské slunečníky a v tu chvíli všechno upustil. „Aha, tady jsou. Tak honem nákou baštu — ty husí játríčka, vědí, jako loni — ať se jen rozsejpají.“

Od té chvíle nastalo jídlo a pití. Paní Žehurová se od stolu po celý den nehnula sedíc jako přiklížena.

„Mám toho dost za celý týden. Tady si chci odpočinout a pustit všechny starosti mimo. Proto na to obětujeme,“ prohodila asi třikráte před hostinským i před hostinskou, která prostírala a přinášela příbory a talíře.

„Ať je pořád takové,“ obracel se pan Žehura po prvním napití opět na hostin-

ského, „to jim povídám, oni konývko.“
Mlaskl, zastříhal ušima a houkl na ‚dla-
bolky‘ a ‚voříška‘.

„Pojďte se, chánata, napít, a frajle
taky, to je malvaz.“

Když se pak najedly, poslal je pan Že-
hura se slečnou do háje. „Ať mi dají na ně
pozor, a voříškovi, jestli bude zas řezat
stromky jako loni, uši utrhnu, řeknou
mu to!“

Šel jsem za chvíli za dětmi, ač mě
pan Žehura zdržoval u stolu.

Slečna seděla s dceruškami na kraji
hájkou a pletla jim věnečky z petrklíčův a
orseje. Když je upletla, utrhla opět šest
dlouhých stébel a držíc je v prostředku dala
jim je svazovati na koncích a řekla, aby si
při tom něco mysly, co by rády. Utvořila-li
svázaná stébla jediný věneček, vyplní se to
přání dozajista, dva-li, jen na polo, a roz-
padla-li se ve tři, nevyplní se vůbec.

„Teď ty, tetičko, svazuj, já budu držet,“
pobízela Andula, a slečna vázala.

Vyšel jediný věneček.

„Tak se ti to vyplní,“ zvolalo děvče radostně. „Vidiš!“

„Co jsi si myslila?“ naléhala Mařenka.

„Nezvídej, byla bys brzy stará,“ s úsměvem odbyla ji slečna.

Domníval jsem se tušiti, jaké přání tanulo slečně na mysli.

Pak jsme šli zase procházkou, a slečna odpovídala vlídně k tisícovým otázkám dětí. Zнала skoro všechny stromy, keře i květinčky, i leckteré podrobnosti a pověry o nich.

Pronesl jsem své podivení, jak slečna to vše zná, ač není z venkova.

„To jste měl slyšet teprv mého tatínka, co ten věděl. Bývali jsme každý rok na letním bytě a já odjakživa měla květiny v lásce.“

„Já mám kytyčky taky áda,“ šveholila Betyňka, co chvíli se shýbajíc a škubajíc trávu plnými pěstmi.

Ve blízkém osení shlédla slečna rannou chrpu. Utrhla ji a přejela všem dítkám květem po očkách, aby je nebolely.

Poznával jsem za této procházky, jak výborně dovede slečna s dětmi zacházeti,

a čím dceruškám páně Žehurovým je. Chůvou, pěstounkou, vychovatelkou. Matka jejich jedva si jich všimne, sedíc stále u stolu, a i kdyby s nimi šla, zda by měla ten útlocit, ten smysl pro jejich duševní život? — A pozoroval jsem zároveň, jak děti na tetě visí, jak s každým přáním, s každou otázkou, s každou stížností jen na ni se obracejí.

Jen Náciček ubíral se stranou. Kdesi v háji uřízl si prut a teď osekával jím zelené hlavy bodláčí, honil se za motýly, za čmeláky i za vosami, sbíhal do louky, dral se do osení, a bylo nutno stále naň pokřikovat i mu vyhrožovat, aby nikam nespádl aneb aby mu někdo nenapráskal. Do oběda protrhl si na koleně nové kalhoty a pérka měl celá promáčena. Dobře ještě, že se nacpal tak, že jej museli uložit k hostinským do pokoje. Pérka a punčochy se aspoň usušily.

K obědu snědeny tři mladinké husy a drůbky z nich. Uši páně Žehurovy byly v neustálém pohybu, oči jeho se leskly, vesta byla rozepjata dokořán. Paní Žehurová jen hořela a po obědě zula si pérka a lehla

v zahradě do trávy. Za krátko chrápala, jako když do suku řeže.

Slečna Kristýna chvíli s dceruškami sama seděla u stolu a z kvítečků bezu, zastrkávajíc jeden do druhého, dělala křížky a věnečky. I sobě musela dělati. Pak zase utrhla list ořechový a vkusně jej protrhávala, propichovala, vzorkovala. Po ní to dělaly děti.

Po svačině pak vyzvala je, aby každá ještě šla uvít kytici, aby si z výletu přece něco domů přinesly.

„Ale v šest ať jste zde — budou kurata,“ volal za námi pan Žehura. „Jsou jako buchtičky.“

K deváté vrátili jsme se do Prahy bez úrazu. Jen paní Žehurová si stěžovala, že okurkový salát neměla jíst, že ta smetana nebyla nějaká dobrá; a Nácička jsme museli držet, aby nevypadl z kočáru.

I já jsem byl trochu rozjařen a jako vždy v podobných případech začal jsem mluvit o svém koníčku, o literatuře, a v zápalu řekl jsem panu Žehurovi, že by si měl po-

říditi nějakou knihovničku. Vyvalil na mne ospalé oči a řekl líně: „Já? Prosímich — těch mudrců máme, až s nimi můžem' dláždít — a do městské rady přijít nechci.“

„Ale pro děti —“

„Co pak kradu?“ zahoukl. „Viděli sám, co mě stojí taková neděle.“

VII.

Krátce před prázdninami onemocněla Mařenka neštovicemi.

Betyнка s Andulou poslány hned do Vnoře, k nějakému příbuznému páně Žehurovu. Náciček zůstal doma. Nebyl by dostal jednak vysvědčení, jednak nebylo tolik obav, poněvadž již jednou neštovice měl.

Chodíval jsem teď ob den k Žehurovům s hochem opakovat, a vídal jsem slečnu Kristýnu ploužiti se kolem oken bledou a přepadlou. Bděla dnem i nocí u sítkované postýlky Mařenčiny (jež přenesena do třetího pokoje), ač bylo vidět, že sama jedva nohy vleče.

Teď zjevovala se mi její obětavost, veliká a dojemná, ve světle nejzářivějším. V té době pozoroval jsem, že i Pepka mluví s ní přívětivěji a uctivěji, a všichni blíží se k ní šetrně a laskavě. Paní Žehurová mluvila jen: Týninko sem, Týninko tam, a pan Žehura byl by posýlal Pepku desetkrát za den pro flekovské a optat se, jestli „frajle“ něco neporoučí.

„Obdivuji se vám, slečno,“ nezdržel jsem se slečně říci, potkav ji jednou na pavlači. „Měla by vás paní vystřídávat, aneb aspoň její sestra.“

„Ty toho za celý den mají dost v krámě a teď i v domácnosti. Jsou rády, když si večer lehnou. A pak — nejsou k tomu —“

„Tedy by se měla vzít aspoň opatrovnice.“

„Ah, k čemu! Já již jsem tomu zvyklá. Já již to prodělala s Hynečkem. A co se Máry nastonala! Tyfus, záněť pohrudnice, a po dětech vždycky —“

„Ale na sebe byste měla mít ohled.“

„Ah co — mne — by nebyla škoda!“
a smutně se zasmála.

Případ byl těžký, a když jsem odjížděl domů, jist už, že hoch ve škole projde, nebylo ještě po nebezpečí.

Když jsem potom za čtrnáct dní přijel do Prahy na pohřeb strýcův, měl jsem všeho plnou hlavu a srdce zármutkem překypělé, že nevzpomněl jsem na neštěstí cizí.

Teprv když jsem se vrátil, zašel jsem k Žehurovům do krámu. Byla tam jen paní a slečna, pan Žehura byl v novém domě, kde se již bílilo a malovalo.

„Holka se vystonala,“ sdělovala na mou poptávku paní Žehurová, „ale bude mít, chudák, památku nadosmrti. Ale po ní nám ulehla Týny, a už jsme myslili, že zhasne.“

„Také neštovice dostala?“

„Taky, ale jen málo, nějak se to z ní nevyrazilo — ale pak ležela celých osm neděl v horkosti, a slábla a slábla — prosím vás, i zdravá byla jako suška — teprv teď se začíná z toho vykřesávat, ale sotva ještě leze. Inu, mám to trápení.“

„Ale svědčí vám, milostpaní.“

„Vidíte, a co se nasoužím, jiná by z toho měla nemoc.“

„A slečna je také pořáde jako růže,“ obracel jsem se k její sestře.

Zajiskřila zuby a v červených tvářích zabělaly se dva důlky.

„A přijďte k nám k obědu — přijďte dnes,“ domlouvala mi paní.

Vytácel jsem se, jak jsem mohl, ale konečně jsem slíbil, že přijdu zítra.

* * *

Slečna Kristýna byla opravdu jako věchýtek.

Celá postava nějak schoulena, tváře vpadlé a bledé, úsměv smutnější a hlas ještě tišší. Jedva jsem cítil její ruku ve své.

„Měla byste ven, slečno.“

„Už je pozdě.“

„Jsou ještě krásné dny.“

„Až, dá-li Bůh, z jara — — Teď mohu, teď mohu, kdy chci,“ zašeptala tajemně a nějak radostně, a slabá červeň vstoupila jí do tváří.

„Splnilo se vaše přání — ?“ ptal jsem se porozuměv, a i mě zalilo teplo jakéhosi uspokojení a radosti.

Přisvědčila jen očima. „Není toho mnoho, ale přece mám — svobodu.“

„To vám z celého srdce přeji,“ a stiskl jsem její ruku. „Pojedte k nám, do naší krajiny — bude se vám tam líbit.“

V tom přicházel pan Žehura.

„Vítám, vítám, profesore,“ a již vztahoval ke mně masitou pravici. Zdál se mi nějak hřmotnější a houkání jeho hlučnější. Možno, že jsem za ty tři měsíce také odvykl.

„No jak, vemete si zas ‚voříška‘ do parády?“

Nerad jsem slyšel tu otázku a začal jsem se vymlouvat, že mám letos mnoho práce, že nevím, jak a co ještě bude —

„Ale jen do půl roku, až mu bude čtrnáct, pak ho vemu do parády já. Rozumíme?“

Půl roku? — No, svolil jsem. Podmínky smluveny jako loni.

Andula a Betyňka, zdálo se mi, že vrostly přes prázdniny. Na venku jim svědčilo.

Ještě teď byly opáleny jako cikánata. Nějak se mne styděly, neodpovídaly a jen po očku se dívaly. Ale do oběda rozvázaly.

Mařenku nemoc pořádně sebrala. Zdrobněla jaksi — a tvářinky, dříve čisté a bladvé, byly posety stopami neuprosné nemoci. Pokoušel jsem se i s ní se opět sprátně, ale ona dala se do lítostivého pláče. Ani po zději se nerozveselila. Zůstala zaražena a polekána, ač všichni s ní se mazlili, dávali jí nejlepší sousta a snažili se ji rozveselovati.

Zejména slečna s ní žertovala něžně a neunavně.

„Co pak naše frajle — té je teď do smíchu,“ škádlil při obědě pan Žehura. „Povídám, půjčejí mi těch deset tisíc na dům. nebo nepůjčejí?“ obracel se k ní.

„Kde pak bych je vzala?“

„I mlčejí, mlčejí — já vím, oni neřeknou, kolik to dělá, a najednou uslyšíme, že koupili panství.“

„To by nám přece Týny neudělala, aby teď od nás šla,“ hlasem srdečným prohodila

paní Žehurová. „Viď, Týny?“ obrátila se ke slečně a rychle zamžourala očima.

„Ale na jaře se půjdu někam podívat.“

„No, půjdeme všichni, to se rozumí,“ vskočila jí do řeči paní Žehurová, „tamhle Mařenka má toho taky zapotřebí, a Betyňka půjde s vámi.“

„A my vždycky v neděli za nimi budem jezdit,“ hlásila se Andula.

„Já taky,“ křičel Náciček.

„No to se rozumí —“ houkl pan Žehura. „Pepko, hej — povídám — ještě litr, ať si na to fuknem’.“

Vida jak jsou chytří, ale slečna se při tom asi špatně zotaví!

VIII.

Dušičky ten rok připadly na pondělí.

U Žehurů ujednáno, že se pojedje na Olšany hned v neděli. Zvali mě, abych jel s nimi, že tak jak tak musejí vzít dvě drožky. Svolil jsem.

Když jsem v sobotu přišel učit Nácička, ukazovala mi slečna, jaký koupila věnec na hrob svých rodičů. Byl nádherný, z bílých, mdlých kamelií, jak ovoskovaných, a tmavých jiřinek, jak odýchaných.

„Letos jsem poprvé v životě mohla koupit lepší,“ pravila potěšena mým obdivem, a nařizovala prosebně Pepce, aby věnec hned dala do sklepa a pokropila, aby se zachoval při svěžesti.

„Budou mít z něho tam v hrobě radost,“ řekla dětinně, ale já jsem jí rozuměl.

„To vám povídám, ať nezapomenete — prosím vás o to,“ napomínala ještě Pepku.

„I — jsou bez starosti,“ zabručela tato.

Druhého dne dostavil jsem se k Žehurovům, jak bylo ujednáno, v osm hodin.

Slečnu zastal jsem plačící a rozlítostněnou, paní Žehurovou rozmrzelou a popuzenou, pana Žehuru láteřícího, dcerušky ulekané a nabírající.

Nepochopoval jsem ten zmatek, ale z houkání páně Žehurova a z odpovědí Pepčiných i prohození milostpaniných brzy jsem seznal, oč se jedná.

„No, nevidáno o věnec, koupí se nový,“ chlácholila, ale nakvašeným tónem paní Žehurová.

„Ale vždyť se mu nic nestalo, no — koukají — mladý pane,“ tlačila se Pepka ke mně s věncem slečniným.

Bezvadné lístky kamelií byly zahnědlé, ovadlé, skroucené, jiřinky místy opadalé, zmačkané.

„Klid se.“ zakřikl ji pan Žehura. „Když se ti něco řekne, máš poslouchat, mordije!“

„No, nevidáno —“

„Necekej, to ti povídám,“ výhrůžně rozkřikl se pan Žehura, zrudl a rozpráhl se. Teď Pepka dala se do řvaní.

„To aby byl člověk hůř než ten pes, a k vůli takovému —“

Pan Žehura se po ní rozehnal, paní jej však zdržela.

„Měj přec rozum, vždyť to všecko za to nestojí,“ domlouvala.

Ale pan Žehura nedal se zdržet. Vyrazil na služku, a teď sypalo se to na ni jako kroupy. Pan Žehura nevybíral výrazy,

a Pepka ani nedutala, jen řvala, jakoby ji někdo tlouk.

„Dalas věnec do sklepa — když ti slečna nakázala — co?“ houkal. „Máš ji poslouchat, nebo ne — co? Pokropilas ho — co?“

A za každou otázkou vmetl jí jméno, že by od ní pes byl kůrku nevzal.

„Já s tebou zatočím, ty — to budeš koukat.“ A již skoro sípal.

„Tohle já nevydržím — Ježíš Marja —“ řvala protivně děvečka, až se to rozléhalo po celém domě.

„Tak táhni!“ zařval pan Žehura a práskl skleněnými dveřmi kuchyňskými, až tabulka z nich vyletěla a rozlítla se na střepy.

Pak následovalo druhé prásknutí zamřížovanými dveřmi na pavlači. Neviděl jsem nikdy pana Žehuru tak rozlíceného, i chápal jsem, že nikdo neodvážil se promluvit.

„Nestůjte a jděte za tatínkem,“ rozkřikla se teprv po chvíli paní Žehurová na děti. „Co zde čumíte —“

Děti loudaly se ke dveřím. Slečna Kristýna otřela si oči a vyvedla je.

Teprv teď spustila paní Žehurová.

„Tak teď vidíte, takové rámusy dělá k vůli mizernému věnci,“ řekla, a hlas se jí zlostí třásl. Byla by snad plakala vzteky.

„A neřvi,“ rozkřikla se na Pepku, „snad tě nebylo. To bys měla rozum, k vůli paní radové, ne? Nevíš, že je blázen, že neví, co dělá —“

„A-le mi-lost-pán — Ježíš — Mar-ja —“

„Mlč, a nic si z toho nedělej. Tu máš“ — a dávala jí zlatku — „a nebreč. Nevíš, že byla v Kateřinkách?“

„Poň'ženě ruku líbám, milostpaní,“ tišila se Pepka a huala se paní po ruce.

„A co ty tady ještě civíš —“ obrátila se teď paní na Nácička, jenž čmáral něco na papíru. „Jdi za tatínkem, běž honem!“

Hoch schumlal papír a vyrazil ze dveří.

„Pojďte, pane učiteli,“ obrátila se pak ke mně. „Já to mám vždycky nejhůř, abych to smiřovala — inu, je to osud, a kdybych

si nemyslila, že neví někdy, co mluví — že nemá rozum — věřte mi —“ a máchlá rukou. „Pro pitomý věnec, považte — takový kraval —“

Neposlouchal jsem ji. Vzpomněl jsem, jakou měla slečna včera z věnce radost, a chápal jsem, že plakala, když jej dnes uviděla zničený. První lepší věnec na hrob rodičů — první po dlouhých letech! Jak ji těšil a naplňoval dětinnou radostí! Byl jsem přesvědčen, že Pepka to udělala schválně, a litoval jsem, že pan Žehura ji na místě nevyhnal.

Před domem stála uplakaná dosud slečna s dceruškami, za ní Hyneček a u první drožky pan Žehura.

„Tak jak se rozsadíme?“ ptal se nervle, když jsme přišli.

„Já s tebou, Hynečkem a Andulou, a Týny s Mařenou, Barčou a panem učitelem.“

Přijato.

Když slečna vstupovala do vozu, pozoroval jsem, že na plášti visí jí na provázku a klátí se nějaký papírek. Nepozorovaně

jsem jej odřízl a zastrčil do kapsy. Cestou jsem se naň nenápadně podíval.

„Paní radová z Kateřinek,“ stálo na něm naškrábáno písmem Hynečkovým.

Srdce se mi sevřelo hořkostí.

* * *

„Já na vašem místě, slečno, bych u Žehurů nezůstal,“ osmělil jsem se říci slečně, když jsme odcházeli ze hřbitova.

„Co pak teď — teď je to zcela něco jiného,“ odvětila mi, „Máry se nyní zcela změnila, taky chlapec je jiný. Oni nemají zlé srdce, věřte mi, a nějakou slabost má každý člověk. A víte, já již jsem příliš na ty děti zvykla, a ony — ony mne potřebují. Mně by se po nich hrozně stýskalo. Já už tam u nich umřu .“

A v očích jejích, v čistých pomněnkových očích, zasvítilo cosi tak dojemného a velikého, tak prostého a vznešeného, že neodvážil jsem se promluvit.

Koncem února jsem přestal k Žehurovům chodit; Náciček začal se učit uzenářství. Slečnu Kristýnu jsem od těch dob neviděl, ale vzpomínám na ni často a vroucně.

„MIROSLAV Z LIPAN.“

Nejméně rád chodil jsem na sobotní obědy k panu radovi Napilovi.

K němu mne doporučil sám hradecký ředitel, jenž se s pánem radou znal z let studentských. Vidím jej ještě, jak v ředitelně hradeckého gymnasia sedí v nízkém křesle, potaženém opryskaným voskovaným plátnem, otáčí ve svých kloubnatých bledých prstech pokaňkaným kostěným hladítkem, a obraceje se chvílemi ke mně magnetisuje mě svým klidným, chladným pohledem a vykládá zvučným, ale jednotvárným hlasem:

„Jak povídám — jen tam jděte, Kořítku. Pan rada jest starý vlastenec. Již ve filosofii začali jsme literářiti. Já psával dějepisné i filosofické rozpravy, on opět nakloněn byl spíše veršovnictví. No —“ úzké rty

páně ředitelovy zakroužily se do úsměvu — „snad se tedy tím spíše s ním shodnete — Radicule.“

Pohled ředitelův při tom jméně se do mne se zjevnou rozkoší zabodl, a já v rozpacích jsem sklopil oči a začervenel se. On tedy věděl o našem studentském lístku, on věděl, že jsem tam psal verše a znamenal je zlatiněným svým jménem. Ale odkud? —

„Vidíte, jak mi nic není tajno, Filípku!“ znělo nade mnou dobrácky, ale přece nikoliv bez výsměchu. „No — však vám ničeho ne vytýkám, ač veliký poeta z vás sotva bude. Mladá krev plna žáru, špatný student, jenž nevytepe verše. Beztoho přejde záhy kypící ten var, a spíše pak věda útěchy skytne.“

Poslední slova vyzněla již opět vážně, ba skoro smutně, a úsměv zmizel při nich s tváře páně ředitelovy. Vzpomněl jsem v tom okamžiku jeho rodinných pohrom. Od let byl vdovcem, jediný syn jeho padl u Maglaje, nejmladší dcera zemřela loni jedva se provdavši.

„Také pan rada Napil záhy nechal veršování,“ začal po krátké a pro mne dosti

trapné pomlčce opět ředitel. „Ale u něho to bylo na zjevnou škodu Parnassu. Pamatuji se dobře na jeho libozvuká skládání — škoda, že jich nikdy nesebral. No — obrátiv se k praktickému životu, ke dráze úřednické, také nestřelil mimo. Ztracen umění, získán vědě. A kdož ví, zda v něm utuchla docela vena poetica. Zdá se mi, že právě nedávno kmitlo se mi opět kdesi jméno Miroslav z Lipan.“

„Pan rada pod tím jménem —“

„Ano, pod tím jménem. Obratně složil si pseudonym zčeštěním svého křestního jména a obrácením příjmení, Napil — Lipan. Ale vždyť já vám mohu ukázat jeho podobiznu — počkejte chvíli,“ a pan ředitel se zvedl a odešel do vedlejšího pokoje. Za chvíli přinášel daguerrotypii ve tlačeném rámečku a pokynul mi k oknu. „Tak tady se podívejte — jestli pak to není dokonalý poeta?“

Stoupnuv za pana ředitele rozeznal jsem na lesklé ploše daguerrotypie obraz dlouh vlasého mladíka, v ošňůřené čamaře, s jem-

ňoukými knírky, sebevědomého záklonu hlavy a trochu divokého pohledu.

„Tak jej vidíte — Miroslava z Lipan, dobře se naň podívejte. Podoba je výtečná, hlava rázovitá — není-liž pravda? — Trvám, že z podoby mnoho nevyšel — takové určité rysy se neměňívají ani věkem.“

A pan ředitel znova pozvedl podobiznu blíže k očím a zadíval se na ni. Pak na ni dechl, otřel ji rukávem a vešel s ní zase do pokoje.

„No, tak jen k němu jděte,“ vrátiv se ještě jednou připomínal, „vyřiďte mu můj pozdrav, a že bych rád jednou do Prahy, ale ta safientská nemoc (pan ředitel trpíval rheumatismem) že mne takřka nepouští z klepet. Třicet let již jsme se neviděli — no, však vás přes to, trvám, dobře uvítá, když vás posílám já. Byl ryzí člověk, a tvrdého jádra červ nenahryže. Jestli snad i trochn zbyrokratil — a nebylo by divu — no, což na tom; však podstata je dobrá, a tak jen jej navštivte a dejte mu můj list.“

Vzpomínám nyní každé soboty slov páně ředitelových, a vždy vzniká ve mně přání, aby tak neviděn jen jedinkráte mohl seděti vedle mne u radů při obědě.

I.

Bylo jednou v úterý, když jsem vyhledal pana radu Napila. Šel jsem tam k polednímu, abych jej jistě zastal.

Bývalo mi sice vždy nevolno, kdykoliv jsem někam poprvé šel, a zejména, když návštěva má znamenala vlastně — němou prosbu, ale tentokráte bylo mi nějak zvlášť uzko. Tíseň má rostla každým krokem, a když zahrnul jsem do ulice, v níž pan rada bydlil, bylo mi, jako bych měl na každé noze centové závaží.

Byla to postranní ulice, úzká, opuštěná, pošmourná. Den byl slunečný, ale v této ulici byl stín a chlad. V hlavní třídě panoval polední ruch, žáci a žačky šli ze škol, úředníci z úřadů, dělníci z díla, služky z domů pro pivo nebo pro vodu, ale v této

ulici jakoby zůstávali jen nemocní a neduživí a každý zdravý se jí vyhýbal. Domy tu byly vysoké, ale nevlídné, bez obchodův a závodů. Jen v jednom nižším shlédl jsem krámků uhliřský a hokynářský a doleji zakmitl se mi červenobílý nápis: *Výčep piva*. Ale jinak všecken ráz tohoto zákoutí připomínal svou tichostí, zádumčivostí, opuštěností končinu nemocnic a ústavů pro bytosti nešťastné.

Dům, v němž pan rada bydlil, byl veliký, třípatrový, tmavě natřený. Široká žlutá vrata byla uzavřena, v prvním poschodí v oknech všechny záclony spuštěny. Když jsem stiskl kliku u vrat, bylo mi, jako bych vstupoval do špitálu. Bezděky vystupoval jsem po schodech po špičkách. Nikde živé duše, nikde nic nezaklepalo, jakoby za těmi šedými stěnami a hnědými dveřmi leželi všude těžce nemocní.

Když jsem vystoupil do drnhého poschodí, srdce mi prudce bušilo, tak že jsem chvíli stanul čekaje. Popadnuv konečně opět trochu dechu, rozhlédl jsem se po dveřích. a ježto na dvou nejbližších četl jsem cizí

jména, šel jsem chodbou dále na pravo, kdež však panovalo přítmí takové, že nápisů na dveřích jsem ani neviděl. Byl bych se rád pozeptal, ale na chodbě nikdo se neukázal, a za dveřmi všude takové ticho, jakoby celý dům byl neobydlen; jen z třetího poschodí zněl hluboký dívčí hlas, smutně a táhle. Patrně služka nějaká v stesku svém si zpívala.

Úzkost opět se mne vzmáhala, ba přecházela v jakýsi neurčitý strach. Zdálo se mi, že kdyby teď někdo z některých dveří vyšel a vtáhl mě náhle do vnitř, nikdo nikdy by se nedověděl, kam jsem zapadl. V tom strachu chtěl jsem se obrátit a rychle spěchat se schodů dolů a pádit pryč, abych byl od toho domu co nejdále, když v tom zarachotil v jedněch dveřích klíč, cvakla klika a úzký pruh světla vnikl do přítmí v chodbě. V pruhu tom objevila se ženština asi třicetiletá, bledé, ale plné tváře, příjemných, velikých, hnědých očí a všechna černě oděna. Zočivši mě rychle sáhla k odhalenému krku, u něhož černý příléhavý živůtek byl nedopjat, a couvnuvši

o krok, ruku na klice, ptala se mne, koho hledám.

„Prosím, nebydlí zde pan rada Napil?“

„Ano, ale není doma.“

„Mohl bych snad přijít tedy později?“

Pootevřela dvěře poněkud více, podívala se na mne a řekla skoro přátelsky: „Nebo kdybyste chtěl snad počkat — račte snad dále — já vám otevřu dvěře do salonku, jen minutku mějte strpení.“

Chtěl jsem děkovat, odmítat, ale ona již zavřela, a já slyšel ze vnitř zabouchnutí nějakých dveří. Za chvíli zarachotil klíč ve dveřích vedlejších, zase padl do chodby pruh světla a neznámá zvala mě vlídně, abych vstoupil. Nebylo zbylí, vešel jsem za ní.

II.

Prošli jsme úzkou předsíní, pokrytou silným kobercem, tak že nebylo slyšeti ani kroku. Na konci předsíně byla spuštěna těžká portiéra. Neznámá ji odhrnula a ky-nula, abych vstoupil. Sama stanula.

„Prosím, račte tady jen posečkat, pan rada přijde co nevidět.“ Řekla to tak, jako bychom byli spolu již několikráte mluvili.

„Rukulíbám — děkuji uctivě — ale mohl jsem snad — počkati raději dole —“

„Ale k čemu?“ obrátila se ve dveřích. „Jen se posaďte, a — libo-li -- na stole je album. Odpuště na okamžik.“

A již zmizela a já osaměl.

Salonek byl tmavý a všečen také pokryt těžkým kobercem. Bylo mi v něm tak nějak úzko, jako v čekárně lékařově. Čekal jsem, že se každou chvíli odhrne portiéra nebo otevrou vysoké dvěře a v nich objeví se přísný mlčelivý muž, který pokyne mi dále, aby tam, v ordinačním svém pokoji, vykonal na mně operaci. Byl jsem před lety se sestrou v takové čekárně universitního profesora, a pamatuji se dobře, jaký jsme tehdy měli oba strach. Vzdáliti však již jsem se nemohl — bylo by to směšno. Sklíčen, se srdcem prudko buchajícím, rozhlížel jsem se vůkol. Proti portiéře, kterou jsme vešli, byla při zdi pohovka a před ní stůl s křesly. Nad pohovkou visela veliká barvotisková

kopie Kellerova obrazu Žeherazáda vypravuje pohádky sultánu Žeherbánovi. Znal jsem ten obraz dobře z rytiny — měli ji v Hradci u sekretáře Pátka — ale přes to působil na mne zde, v tomto salonku, jakýmsi novým, nevysvětlitelně mocným dojmem. Pohled můj svážel se od ověřené a drahokamy ozdobené krásné hlavy Žeherazádiny k její plné ladné ruce, již drží si obnaženou pravou nohu právě nad kotníkem, kde ovíjí ožehnutou, jako bronzovou její pleť zlatá úzká zmije. Snad následkem rozechvění, jež hnalo mi krev k hlavě, zdálo se mi, že postava krásné vypravovatelky pohádek z Tisíc a jedné noci vystupuje ze širokého ozlaceného rámu, i zaválo ke mně z celého obrazu hnutí a teplo života, a v té chvíli zdálo se mi nějak zcela přirozeno, že zde, v tom přitmělém, tichém, odlehklém salonku setkávám se s tímto opojivým zjevem zářivého orientu, jenž v čarovných zahradách a komnatách okouzloval žhavým půvabem svým zavlilého tyрана. Ten obraz zdál se mi nezbytným k této komnatě, doplňujícím vábně její tajemnou zamlklost.

Dlouho jsem naň hleděl a úzkost má při tom povolovala, a konečně i klid se vracel. Pokojněji rozhlédl jsem se nyní salonkem, temnězeleně vyčalounovaným. V levo od portiéry byla dvě okna s temněhnědými, až ke koberci splývajícími záclonami, a proti nim zpozoroval jsem ve zdi odřené tapetové dvěře. Od pohovky v pravo stála vysoká kamna se setřelou ozdobou polychromickou, v levo od ní, v rohu, byly vysoké hnědé dvěře s římsou. na níž stály dvě vásy neurčité barvy.

V celém zařízení jevila se okázalost, nádhera, ale nějak tísnivá a smutná, jako umírající. Na všem ležel prach. Na tabulích okenních, v záhybech záclon, na oprýskaném leckde nábytku i na vyšlapaném koberci. Bezděky mi připadlo, že nebyl dlouho klepán a při té myšlénce začalo mi pálit celé tělo.

Teď také vzpomněl jsem si na paní, jež mě sem dovedla, a že i ona měla černý živůtek nějak zaprášený, ba že celá její toaleta byla nějak přizanedbalá a že by vlastně k té černé sukni byla patřila bílá zástěrka a k tomu živůtku bílý límeček.

Kdo to asi byl? —

Paní radová sotva — byla by dojistá řekla „můj muž“ a nikoliv „pan rada“. Tedy příbuzná? — Hospodyně? —

Ať je čímkoliv, ale je na každý způsob laskava, v jejím zjevu je něco tak — tak domácího, tak — tak přátelského, co zrovna vybízí odhoditi všechnu nesmělost a zbaviti se ostýchavosti. Jistě i ta ležerní toaleta je tím vinna, ten tichý, měkký krok, ale zvláště ten vlídný hlas.

Jak jsem nyní v duchu si ji představoval, cítil jsem, že k její celé bytosti patří ta jistá přizanedbalost, a že bílá zástěrka a límeček vlastně by jí nějak překážely, nějak k ní se nehodily. Podivno, myslil jsem si ji teď i se stopami peří v povoleném účesu a s krátkými měkkými prsty trochu zašpiněnými.

III.

Ze zamýšlení vytrhlo mě náhle prudké zazvonění. Ozvalo se vedle z pokoje, tam

za vysokými dveřmi v rohu, a pocházelo do-
jista z malého, ale jasného zvonku. Na-
slouchal jsem napjatě a upřel zrak na dvéře.
Ale nic se neozvalo. Teprve za chvíli zdálo
se mi, že slyším zaskřipění a zarupání po-
stele, a hned v zápětí ozvalo se druhé,
skoro křečovitě zazvonění.

Kdo tam je v tom pokoji? Nemocný? —
Proč k němu nikdo nejde? — —

V tom slyšel jsem bolestné zavzdych-
nutí a zaskřipání postele.

Bylo mi hrozně nevolno. Kdo tam leží
bez pomoci? — Mám k němu jít, či mám
někoho zavolat? — Ale proč není nikdo na
blízku? — Bezděky učinil jsem několik kroků
ke dveřím.

„Frici — Frici,“ znělo nyní jemně a
prosebně ženským hlasem z pokoje.

„Frici — pojd' sem — honem!“ opa-
kováno sténavě, když zaražen jsem stanul.

Nepokoj můj dosáhl nejvyššího stupně.
Rozhodl jsem se, že vejdu na chodbu a ně-
koho zavolám.

„Oder bist du es, maman,“ *) znělo bolestně z pokoje, i poznával jsem, jaké obtíže působí nemocné toto dovolávání.

Již chtěl jsem vyjít, leč v tom otevřely se tapetové dveře a do pokoje vstoupila bělovlasá, nahrbená dáma v černém, hedvábném šatě.

„No, ich komm' schon, was ist denn wieder,“ **) volala netrpělivě, sotva vstoupila, a drobným krokem spěchala ke dveřím.

Uklonil jsem se jí hluboce, ale ona jedva znatelně pokývla hlavou, otevřela dveře a zmizela v pokoji.

Poslouchal jsem, co se dítí bude, ale slyšel jsem pouze nerozeznatelný šepot, suché, dráždivé pokašlávání a skřípání postele v drážkách.

Ta stará dáma přece nemohla být paní radová — pan rada je ve věku hradeckého ředitele, tedy dobrý padesátník — kdežto to byla stařenka jistě sedmdesátiletá — snad tedy matka její — ano, dojistá —

*) Anebo jsi to ty, matinko?

**) Již jdu — co pak zase!

paní presidentová, o které se byl pan ředitel také zmínil, paní Eleonora z Kieferwaldu, vdova po předsedovi krajského soudu v K., tchyně páně radova. Proto voláno „maman“ — paní radová jistě stůně — a nejspíše těžce — — přišel jsem patrně velmi nečas.

A pan rada nejde a nejde, jistě jest již k jedné hodině. Byl jsem jak na špendlíkách, ale vytrvati již jsem musel.

Stará paní od nemocné opět všustila do pokoje, a proědši jej rychle otevřela tapetové dvéře a volala: „Frau Babette — limonádu.“

Z vedlejška zaznívalo zřetelně kladení talířův a příborů na stůl. Sotva paní presidentová však zavolala, ustal cinkot, ale za to zřetelně zaslechl jsem otevření druhých nějakých dveří. Za minutku vstoupila tapetovými dveřmi paní, jež mě sem uvedla, nesouc na tácu limonádu. Chtěla pokročit směrem k druhému pokoji, k nemocné, ale paní presidentová ji zadržela a brala jí táč z ruky.

„Donesu ji tam sama, frau Babett,“ řekla důrazně a již chvátala zas ku dveřím.

„Frau Babett“ trochu výsměšně dívala se za starou paní. Pak pohlédla na mne a pravila:

„Pan rada už musí přijít každou chvíli — jen se račte ještě okamžit posadit.“

Hlas její zněl zase tak přátelsky, a její líné hnědé oči jaksi známě a důvěrně na mně spočinuly. Všiml jsem si teď, že je na plných nadrech a poněkud i pod pasem v předu zamoučněna, ale ona, jedva stihla můj pohled, hned stírala mouku rukou a zůstala při tom ke mně obrácena.

„To jsem se zamoučnila — ani to nechce pryč,“ řekla s úsměvem a přejížděla živůtek krajem rukávu, a zas napomáhala nehtení. Pozoroval jsem při tom, že má malé, buclaté ruce s důlky u kotníků a silné, krásné, oblé zápěstí, a že i v každém jejím pohybu je cosi tak nenuceného, ba vybízejícího.

„To jinak, prosím, nejde,“ řekl jsem, jen aby mne neměla vůbec za nemluvu, „v kuchyni není o umoučnění nouze.“

„Ba,“ usmála se, „zvlášť kde se musí dělat každý den z mouky, jako u nás. Den co den náky,“ dodávala tišeji a důvěrně. „Paní skoro nic jiného nesnese.“

„Milostpaní radová je nemocna?“

„O Bože, už hnedle na pátý rok. A není pomoc,“ dodala šeptmo, „kdyby si ji radš Pánbůh vzal.“

„A co je jí?“

„I, bůhví — nejspíš rak, si myslím.“ šeptala. „Pro ni i pro nás by bylo líp —“

V tom ozvalo se vedle silné, hluboké zaštěknutí a portiérou vhrnula se sem krásná žihaná dogga.

„Lehneš, Tomy — lehneš,“ zakřikovala psa paní Babetta, „anebo pojď, pojď do kuchyně, pojď s paní.“ A již otvírala tapetové dvěře, jimiž Tomy radostně vyrazil. „To už pan rada přišel,“ upozornila mě ještě paní Babetta zavírajíc za sebou. Leč nebylo již třeba ani upozornění. Zahlédl jsem právě pohyb portiéry a již stál jsem tváří v tvář panu radovi.

IV.

„Co dobrého,“ otázal se, přeměřiv mě, stručně a chladně.

Zaražen představil jsem se, vyřídil zájímavě poručení a podal mu list ředitelův.

Pan rada přede mnou jej rozevřel a četl stoje, jen trochu od okna se obrátiv, aby světlo na list dopadalo. Bylo mi při tom krušno. Trapně doléhala v té chvíli na mne má chudoba a připadal jsem si jako vandrovník, jenž přišel, aby vyprosil si krajíc chleba. V ponížení svém pohlížel jsem jen po očku na pana radu.

Rty jeho při čtení zůstávaly pevně sevřeny, tvář nehybna, jako zkamenělá, jen oči poď hustým vyčnávajícím obočím pravidelně z koutku do koutku se pohybovaly, jak u voskové figury.

Pan rada byl prostřední postavy, spíše slabší než silný, zevnějšku pečlivého a elegantního. Tvář byla bleďa, oholena, jen kolem uší táhl se úzký pruh prošedivělých lícousů. Vlasy husté, světlehnědé, se slabým

odstínem do zelenava, byly bezvadně na straně širokou cestičkou rozděleny a po stranách sčesány vlnivě až skorem k obočí, také podél hladkého bledého čela táhly se nápadně urovnány a jako k němu přilepeny; hleděl jsem chvíli pozorně na tento nezvyklý účes, a teprve později blesklo mi hlavou, že pan rada vlastně nosí — vlásenku.

Když dočetl, změřil mě a řekl krátce: „Počkejte!“ Pak odešel drobným vrzavým krokem do jídelny a zavolal zvučně: „Bá-binko — buďte tak dobrá, na chvílku jenom, sem, sem do toho pokoje.“

Nastala chvíle trapného ticha, v níž bych se byl viděl raději na dvě míle odsud. Konečně zase se otevřely dveře, a pan rada, stále ještě ve svém bělavém moderním svrchníku a ve žlutavých rukavicích, pravil mi, jakoby podtrhoval každé slovo: „Libo-li, přicházejte každou sobotu. Obědváme puncto o jedné.“

„Děkuji uctivě vašnosti za vzácnou přízeň a dobrodiní, přijímám je s vděčností —“ vyrážel jsem zajíkávě obvyklou svou děko-

vací frázi, pan rada však lehce jen kynul rukou a přerušil mě krátce: „No dobře, zatím se vám poroučím,“ a zaměřil k pokoji, kde ležela nemocná. Ale u dveří ještě jednou se obrátil a pravil opět suše a odměřeně: „Ale žádal bych vás, ten kabát, tu — tu čamaru, ke mné neuoste. Snad máte jiný, ne?“

„K službám, prosím,“ lhal jsem v rozpacích.

„Tak oblékněte ten,“ pravil a vešel do pokoje.

Nevím ani, kterak jsem se ocitl na ulici. Spěchal jsem, jakoby za mnou hořelo a jako bych chtěl utéci tomu ponížení, jež se před chvílí na mne sypalo. Bylo mi, jakoby mně byl někdo vypráskal, a byl jsem teď nešťasten, že mě pan rada zval na obědy. Proč jsem jen děkoval, proč jsem se nevymluvil, proč jsem vůbec jeu tam šel! Snad najdu nějakou záminku, abych se tomu všemu vyhnul, abych vícekráté nemusel ani páchnouti do toho domu, kde zdálo se mi teď všechno tak nějak podivné, nezvyklé, nerodinné, a státi před tím panem radou

jako nějaký oškubanec, kteréhož on mrská každým svým slovem. Raději najíst se chleba u své kvartýrské, než sedět za stolem toho upjatého muže s vlásenkou a chladnýma, bleděmodrýma nehybnýma očima, toho — toho odrozeného byrokrata, jehož pálí pouhý pohled na mou čamaru. Jsem rád, že ji mám, kde pak bych vzal jiný kabát!

V.

Již druhého dne však hořkost pominula, a uvažoval jsem o všem klidněji. Jakou slušnou a platnou záminku bych mohl najít, a pak — oběd je oběd, kde bych hned našel náhradu?! Čtyřikrát, pětkrát za měsíc mít u stolu cizí tvář, být rušen ve svých zvycích, k tomu neodhodlá se hned každý. A chudý student nesmí být příliš citlivůstkářský — a sám jsem již v životě snesl horší věci, snesu tedy i tu.

Vypůjčil jsem si šedivý kabát od svého spolubydlícího a šel v sobotu v půl jedné k radovům. Zaklepal jsem přímo na dvéře

ke kuchyni vedoucí. Přišla mi otevřít stará služka, Němka, ženština vysoká, ale vyschlá jako mumie. Jen abych prý šel dál — vyrozuměl jsem z jejího švadronění — že mladý pán právě také přišel. Otevřevši mi dvěře do jídelny ukazovala na skleněné a otevřené dvěře v pravo, tam že prý jej najdu. Nezbýlo, než zaklepat a vejít.

U okna u malého stolu seděl mladík před rýsovací deskou. Sotva jsem vstoupil, odšoupl ji, povstal a pobízel, abych se posadil.

„Pan Kořínek, není-liž pravda?“

„K službám — jsem tak smělý — na dobrotivé pozvání pana rady — ráčíte být pan syn páně radův?“

„Ano — technik ve třetím roce,“ odpovídal, jakoby se do každého slova nutil, při tom usedl zase ke svému prknu, chopil se vytahovacího péra a umkl.

Byl vytáhlé postavy a skoro chorobného vzezření. Ústa měl malá a trochu vpadlá, oči veliké, temněmodré a smutné, vlasy rusé, kadeřavé.

„To jste maturoval velmi mlád,“ poznamenal jsem, abych přerušil nepříjemné mlčení.

„Ještě mi nebylo sedmnáct,“ odpověděl neodkloniv se od prkna.

Buďto jest pyšný aneb ostýchavý, pomyslíl jsem si, když se zase odmlčel, ale spíše byl jsem nakloněn věřit v ostýchavost, neboť pohled jeho zdál se mi dobrosrdečný, ale plachý.

Sedě u stolu prostřed pokoje rozhlížel jsem se po stěnách. Proti dveřím do jídelny viselo nakloněné zrcadlo ve vyřezávaném rámcí, ve kterém viděl jsem zcela dobře široký, ubrusem pokrytý stůl jídelny, bílé talíře s modrými okraji a na ubrouskách nože a vidličky se stříenkami z parůžků. Proti oknu byla v pokoji ustlaná postel, pokrytá prošivanou pokrývkou z ruže a nad ní v širokém, těžkém rámcí zlaceném malovaná podobizna mladé dámy v růžovém srdcovitém živůtku, k pasu zvolna do špičky se súzujícím a bohatě krajkami zdobeném. Tvář její byla mladistvá, krev a mléko, oči veliké, modré, ústa malá a slabounce vpadlá,

čelo vysoké a vlasy od jeho středu hladce přes uši sčesané.

„Měli jste na gymnasiu také nějaký studentský časopis?“ obrátil se ke mně mladík právě v okamžiku, kdy již jsem měl na rtech otázku, kdo že ta dáma na podobizně. Pozoroval jsem, že bledá tvář jeho poněkud zčervenala.

„To víte, že skoro na každém ústavě něco podobného se páchá. Měli jsme v septimě a oktávě měsíčník Aurora.“

„Psával jste do něho?“

„No — tak někdy — jak už bývá,“ přiznával jsem poněkud v rozpacích.

„Verše?“

„Ano — také jsem se pokoušel — s nevalným zdarem ovšem,“ usmál jsem se.

„A jinam jste neposýlal?“

„Verše myslíte? Ach, kdež pak. — A což vy?“ obrátil jsem najednou, „u vás by básnická žíla mohla být zděděna, když pan otec, pan rada totiž — —“

„Kdež pak to — to nestálo za řeč — hračka, móda,“ mluvil rozechvěn s pohrdli-

vým úsměvem. „A jak vy vlastně víte?“ náhle se optal a na mne se zadíval.

Pověděl jsem, že hradecký pan ředitel mi to sdělil.

„Ah co — to bylo klínání, k smíchu — nic nebylo v tom pravého — jen takové vnadidlo,“ namítl skoro pobouřen. „Poesie musí vytrysknout z docela jiných základů, hlubších, čistých, kamenných —“ Červeň na jeho tvářích ztemněla a oko zazářilo.

„Patrně také píšete,“ řekl jsem a hleděl naň důvěrně a vážně.

„Já?“ zasmál se chraptivě. „Tady se podívejte,“ a ukázal na papír, napjatý na prkně a pokrytý svazky a paprsky čar, tenounkých jako vlásky, „tohle a poesie — to by bylo po čertech divné spřežení.“ Rty jeho sebou škubly, a on opět se zasmál tím zvukem chraplavým a nuceným.

V tom zaznělo zazvonění, jaké jsem uslyšel v úterý čekaje v saloně, jen že vzdáleněji. Mladík odšoupl prkno, vyskočil a spěchal ke dveřím.

„Odpusťte, maminka zvoní — hned jsem tu.“

Když zavřel za sebou dveře, přistoupil jsem k jeho rýsovací desce a nahlédl blíže na výkres. K. k. deutsche technische Hochschule, četl jsem na něm, Abth. für Hochbau.*) Přiznám, že seznání to mě zarazilo; studovaliť a studujíť se mnou na českém gymnasiu a nyní na české universitě synové ještě vyšších úředníků — — či snad pan rada úplně přešel do tábora našich národních odpůrců? — — Nebo snad mladý pán by se byl nezvedl, zněmčil — — či rodina páně radova — jeho choť, jeho tchyně by tu byly prosadily své názory — — Ano, bezpochyby — Edle von Kieferwald — paní presidentová — — Dojista, že to tak! — — Co by řekl hradecký pan ředitel vida to? Tvrdého jádra červ prý nenahryže — — Ano, ale —

V tom vešel zase mladý pán, a já dosti se vzpamatoval, abych se zeptal, jak je paní matce jeho. Při tom jsem připomenul, že jsem slyšel, že dlouho stůně —

*) C. k. vysoká škola technická. Odd. pro vysoké stavby.

„A jen kdyby bylo naděje,“ vzdychl tak smutně, že jsem poznal, jak ji má rád, a v té chvíli bylo mně ho líto.

„Snad přece dá Bůh —“ namítl jsem, „jsou případy —“

„Snad — snad!“ opakoval téměř podrážděn. „Ale to by muselo být všechno jiné, milý pane. To by především musela být láska k životu. Ah, nenamítejte nic — ta dělá mnoho, věřím v to. Ta přemůže i zatvrzelou chorobu. A pak nesmělo by být rozčilování — duševní muka — krátce — je to marno.“

Bylo patrné z tónu jeho řeči, jak je všechno pobouřeno, a cítil jsem, že by bylo zbytečno mu odporovat a nemístno se vyptávat. Snažil jsem se tedy uvést řeč raději do jiných kolejí.

„Račte studovat na německé technice,“ prohodil jsem co nejlhostejněji a spíše kladně než tázavě.

„Jak vidíte,“ lakonicky odsekl.

„Vskutku, divil jsem se — jelikož mluvíte zcela správně česky.“

„To víte, papa úředně nařídí: Im hohen Auftrage vom sovielten und sovielten...“ *) Rty jeho se snažily usmát, ale ušklíby se jen.

„Já jsem se domníval, že paní matka je snad Němka,“ řekl jsem nikoliv bez přízvuku udivení.

„Maminka —?“ Usmál se opět chraptivě a nuceně. „Pane, je-li co ve mně dobrého a ryziho, je to z mé matky. Nejsm-li Němec, je to jen její zásluha,“ řekl tónem podrážděným, jakoby se přel. „A nejkomičtější je při tom,“ pokračoval skoro uštěpačně, „že ke vlasteneckému poznání přivedl maminku můj papa —“

„Tedy paní matka není původu německého?“ přerušil jsem jej.

Úřednická rodina — nic víc. Pradědeček matčin se jmenoval ještě Borovička a byl statkářem v Tříkolech. Dědeček její byl nobilisován a dostal predikát z Kieferwaldu. Úřednická kariéra — trochu oheb-

*) Vysokým nařízením ze dne tolikátého a tolikátého . . .

nosti, trochu štěstí — Matčin otec pak už se podepisoval jen „z Kieferwaldu“, Boro-
vička padl pod stůl. Zase úřednická dráha,
zase kariéra — no víte, jak to chodilo a
chodívá. Teprve můj papa přivedl do rodiny
zase trochu jiného vzduchu, a dostal matku
na svou stranu. Ta se stala vlastenkou
s celou poctivostí své povahy. Za deset let
to tatínka už mrzelo,“ připomenul opět uště-
pácně.

Jakkoliv dovídal jsem se tu věcí no-
vých a zajímavých, přiznám, že mi bylo při
tom celém hovoru nevolno. Zarážela mě ta
přílišná sdílnost, ač věděl jsem ze zkuše-
nosti, že, je-li člověk pobouřen, vyzrazuje
i věci, jež v normální náladě by snad
i úzkostlivě tajil. Pak nelíbilo se mi, jak
syn mluví o otcích. Z jeho poznámek vyzní-
vala jistá nevážnost, ano pohrdání a jizli-
vosť. A tomu jsem nebyl zvyklý.

„To je dojistá paní matka — tam na
obrazě?“ optal jsem se, ukázav na obraz
nad ložem, ač množství otázek mnohem bliž-
ších a zajímavějších kmitalo v té chvíli mou
hlavou. Ale schválně chtěl jsem naznačiti,

že předešlý hovor chci ukončit, jakožto nemístný.

„Ano — ještě za svobodna.“

„Krásná dáma.“

„Ale teď kdybyste ji viděl,“ řekl smutně, ba skorem bolestně, pohled maje upřen na obraz. „Lazar, věchýtek, v uzlíčku byste ji odnesl, chudinku. — Jen ty oči ještě tak dobrotivě se dívají.“

A hlas jeho při tom se chvěl a úzké bledé rty se zatřásly. Mimoděk kmitl se mi v mysli obraz ženy, schoulené na bílém loži, s tváří vpadlou a bledou, s dojímavým pohledem trpitelky, s rukama dlouhýma, hubenýma, jež tápají nervosně, jakoby stále cosi hledaly kolem sebe, až nahmátnou stříbrný zvoneček, jímž křechovitě zazvoní do své opuštěnosti.

Bezděky pohlédl jsem opět k podobizně, ale v témž okamžiku zastihl můj zrak v zrcadle obraz Tomyho, vběhnuvšího do vedlejšího pokoje a stanuvšího u dveří k našemu. Ohlédl jsem se po něm a chtěl jej přilákat, ale on hrozivě zavrčel.

„Jdeš!“ vyjel naň mladý pán zlostně a prudce povstav, chopil se pravítka. Pes dutě zaštěkl. „Bestie!“ zasyčel syn pánu radův mezi zuby a vykročil proti psu chtěje jej uhodit. Ale v témž okamžiku zakřikl jej pan rada právě vstupující: „Frici, co máš zase s tím psem! Tomy, Tomy!“

„Nemohu jej cítit.“

„Ty nemůžeš nic cítit, co já mám rád,“ popuzen a zlostně vyrazil pan rada.

„Maminka vždycky sebou trhne, když ta bestie štěkne.“

„No, no — snad se dům nezboří.“

V tom otevřely se dvěře do kuchyně a já slyšel lichotivý hlas paní Babetty: „Tomy, Tomyčku, šel sem, šel, malinkej — tady už má polívčičku.“

Pes vyletěl, až vrazil do dveří, jež se za ním zavřely.

VI.

Při obědě paní presidentová seděla na pohovce vedle pana rady, proti nim Frici,

paní Babetta na rohu poblíž ke dveřím kuchyňským, zády k nim, a já proti ní.

Při celém obědě se mluvilo velmi málo. Paní Babetta odcházela a přicházela s jídly a sklenicemi, pan rada četl Bohemii, a prudce obraceje strany a překládaje noviny šustil papírem; Frici díval se urputně jen do svého talíře, aby nemusel na nikoho pohlédnout, a paní presidentová přetírala talíře a překládala ubrus, prohlížela sklenici a čichala k ní, jakoby nic nebylo podle její chuti a všeho se štítila. Nejdříve vždy jí předkládala paní Babetta jídla oslovujíc ji: „Vaše milosti“. Stará paní brala, aniž by se na ni podívala a jedla zvolna, stále přemílajíc sousta v bezzubých svých dásních, jakoby jí nechutnalo a ona jen se nutila. Za to pan rada jedl chvatně, jen aby byl již hotov a mohl zase čísti. Ale pozoroval jsem, že nečte pozorně, a že přes okraj novin vrhá nelaskavé pohledy po svém synu.

Jeho i mě paní Bábi pobízela vždy přátelsky: „Račte si bráti, pane Kqrínku — mladý pane, pane Frici, nedávejte mi košíčkem — nechutná vám snad polévka? —

Snad není maso tuhé, vařilo se dost dlouho —
— prosím, ještě trochu omáčky.“

Já děkoval a chválil: „Rukulíbám —
nemohu již, skutečně — je to výborné,“
za to Frici jedva odpověděl. Jen jednou se
utrhl: „Však já si vezmu, když budu mít
chuť.“

„Tak ho nenuťte,“ vyjel netrpělivě pan
rada. „To víte, že mu doma nic nejede —
že by jedl raději v hospodě. Ještě byste si
utržila hrabství.“

Frici zatvrzele mlčel, a pan rada zase
šustil papírem.

„Prosím vás, nechte mě aspoň v po-
koji najíst,“ plačtivým hlasem vkládala se
do té šarvátky paní presidentová, „Frici,
měj přece rozum a mlč.“

Mne si nikdo nevšimal, nikdo kromě
pobízející paní Bábí neoslovil, byl jsem tu
jako páté kolo u vozu, ba více, zdálo se mi,
že zde jen překážím, že všem vadi má pří-
tomnost, a podlaha pod nohama mi zrovna
hořela. Byl bycb býval rád, aby bylo již po
obědě — po všech obědech, jež tu budu
muset vysedět.

Po mase přinesla paní Bábi panu radovi a paní presidentové na misce holuby na divoko připravené a kompot, kdežto pro nás ostatní svítek s rybízovým nálevem. Služka za ní vešlá nesla na podnosu dvě sklenice vína pro starou paní a pana radu, a tři sklenice vody pro nás. Svítek nebyl valný, teta hradecká dělávala mnohem lepší.

„Jak pak se daří dnes Justýně, mamman?“ tázal se pan rada paní presidentové, obezřele nabíraje na skleněný talířek třešňový kompot.

Ale musel otázku tu hlasitěji opakovati, než paní presidentová odvětila na půl úst: „Ale prosím vás —“ a zase se zamlčela. Nedořeknutí to bylo však dosti výmluvné.

„Chudinka,“ vzdychl pan rada, ale v témž okamžiku Frici se na něj podíval, a jeho rty sebou zacukaly.

„Jestli pak jste jí tam daly nákyt?“ ptal se opět pan rada.

„Prosím vás, nestarejte se,“ řekla nyní paní presidentová dosti bodavě, ale pan rada jakoby ničeho nepozoroval.

„Bábinko, buďte tak dobrá, podívejte se tam a optejte se, nechtěla-li by kousek holoubátka.“

Frici zakašlal a začal nervosně vyta-hovat a kroutit své chmýří pod nosem.

„Jen zde zůstaňte,“ zarazila povstávší paní Babettu skorem přísně paní presiden-tová, a obrátivši se k svému zeti pravila již nepokrytě ironicky: „Já vás dnes nepo-chopuji, odkud pak ta náhlá starostlivost?“

Frici polohlasně se zasmál a začal bubnovati prsty na stůl.

„Snad mám k tomu právo,“ mínil pan rada trochu podrážděn.

„Ovšem, ovšem — vy máte ke všemu právo; ke všemu,“ opakovala důrazně.

„Vy jste dnes špatně spala, maman,“ poznamenal pan rada šetrně.

„Já už mám vůbec špatné spaní, každé škrábnutí slyším,“ odpovídala stará paní chladně, se zvláštním důrazem na posledních slovech.

Paní Babetta vstala a počala sbírat ta-líře se stolu.

V tom okamžiku paní prezidentová se rozkašlala: „Koukejte — co je v omáčce — máte přec dávat pozor — to je nečistota — ach, já budu mít z toho nemoc —“ a vydávši z úst černé peříčko holubí položila je na ubrus a nehtem rozestírala, vrhajíc po paní Babettě nelaskavé pohledy. „To je skandál.“

Frici se smál a řekl: „Dobré chutnání!“

„To já za to nemohu, vaše milosti, to se snadno přilípne, kuchyň je tmavá —“

„Ano, ale tohle se stát někde jinde kuchařce, co myslíte, jak by to dopadlo?“ řekla paní prezidentová podrážděně a urážlivě.

„Ale mamán, takový křik pro takovou lapálii, to se může každému stát,“ shovívavě snažil se vyřídit věc pan rada.

„Ovšem, abyste vy se jí neujímal.“

„Ale mamán, to je každý den takový rámus.“

„Z toho je nejlíp vidět, jaká je kuchařka.“

„Ne, holubi byli výborní — povídám já — a peříčko se vskutku může dostat do

omáčky, kuchyn' je tmavá, což je o to!“ již rozčileněji namítal pan rada.

„A kuchařka nepozorná a nečistá — ano, nečistá.“

„Teď toho mám však dost, to je sekatura,“ rozkřikl se najednou pan rada pobouřeně. „Paní Bábi, jděte, jděte — a nevímejte si toho. A vy, mamán, nedělejte křiky — u mne v domácnosti jest to jednou takové, jak já to zařídím, a jinaké to nebude, mamán!“

„Papa!“ zvolal Frici, a hlas se mu třásl, „k vůli takové — takové —“

„Mlč!“ rozkřikl se opět pan rada. „a klid se do svého pokoje. Kdo je pánem v domě, co? Oposici netrám.“

Stál tu s rukou ke dveřím vztaženou, těžce oddychuje. Frici umkl a šel kolem něho rychle s hlavou sklopenou. Vklouzl jsem za ním všecek se třesa.

VII.

Frici usedl ke stolu, podepřel oň ruce a vložil na ně hlavu. Já jsem stál jako opařen

nevěda, co říci, co činit. Z vedlejška za-
lehlo sem několikeré prásknutí dveřmi, zlostné
skládání příborův a odstavování židlí.

Náhle pozvedl Frici hlavu, obrátil se
ke mně a povídal nejistým, hlubokým hla-
sem: „O jednu věc bych vás jen prosil —“

„Račte.“

„Neříkejte, prosím vás, té — té —
osobě ‚rukulíbám‘. Mně je zle, když to
slyším.“ Brada se mu při tom zachvěla a
oči zalily.

„Odpusťte, já jsem nevěděl — já jsem
byl v domnění, že je příbuzna —“ vysvět-
loval jsem rozpačit.

Frici se zasmál chraptivě a nuceně.

„Ta?“ — řekl opovržlivě. Rty sebou
zacukaly, chtěl ještě něco říci, ale najednou
máchl rukou, povstal a šel ke svému prknu.

Ale nesedl si. Pozoroval jsem, jak stoje
skloněn nad výkresem hryže se do rtův a
křečovitě ryje rohem pravoúhlého pravítka
do okraje desky. Náhle praštil pravítkem
prudce o zemi, vjel rukou k očím, vyrazil
do vedlejšího pokoje a bouchl za sebou

dveřmi. Lítost, vztek jej přemohly — sel se vyplakat.

Zůstal jsem sám a bylo mi trapno. Již kdybych byl na ulici, ale tak beze všeho poručení se přece odejít nemohu. Otevřel jsem dvěře do jídelny a zastal tam paní Babettu, pokrývající stůl již opět vzorkovaným vlněným ubrusem.

„Směl bych se poroučet panu radovi?“ tázal jsem se nesměle.

„Je ve svém pokoji,“ zněla stručná odpověď.

„Nespí snad?“

„Ne, on nikdy neleží po obědě. Jen tam račte.“

Šel jsem směrem k salonku.

„Tam ne, tam ne,“ volala za mnou paní Babetta, a již se opět usmála. „Pan rada má zvláštní vchod. Pojdte, já vás tam dovedu.“

Šli jsme kuchyní, kdež služka právě stavěla půllitr piva na stůl a shlédnuvši paní Babettu švadronila německy: „Musela jsem čekat, paní Vajerová, načínali — ale za to bude lepší.“

„Nechcete se napít?“ obrátila se ke mně paní Babetta a podávala mi zapocenou sklenici s hustou pěnou a perličkami lpícími u skla.

„Děkuji uctivě — děkuji —“

„Jen se napijte, je plzeňské,“ pobízela, a hledíc na mne zdola usmívala se, že jí bylo vidět nad dolejším rtem drobné čisté zoubky. Při tom se jí udělaly důlky ve tvářích, a bezký, lákavý podbradek určitěji vystoupl. V tom okamžiku pohled její se strany připomněl mi nápadně pohled Žeherezadin na obraze Kellerově.

„Račte se tedy napít dříve,“ řekl jsem ostýchavě.

„A nebudete se štítit po mně?“ řekla koketně.

„Ó, prosím —“

Učinivši řádný doušek oddychla z hluboka, a podávajíc mi sklenici utírala si druhou rukou se svrchního rtu pěnu, jiskřivě se usmívajíc.

„Na mou duši,“ povídala, „to je malvaz. Napijte se hodně.“ —

„Jen víc,“ pobízela, an jsem pil.

„Děkuji, již nemohu,“ a stavil jsem sklenici na stůl.

„Člověk se musí napít — už na tu zlost,“ smála se. „Ale teď spadne ,její milosti‘ hřebínek — teď dá na čas pokoj.“
rozhovořila se paní Babetta se zadostučiněním.

„Dobře jí tak — když si to dá líbit,“
poznámala stará služka tónem, z něhož jsem poznal, že nevládne mezi ní a paní Babettou nejlepším shoda.

„A co jí zbývá, prosím vás?“ začala paní Babetta také německy.

„Bože — mít takovou pensi — přece paní presidentová —“

„Ano, kdyby celá pense nešla do Vídně jejímu panu synovi. To je drahý panáček, ten pan Lulu!“

„To bych taky nevěděla, mu posýlat, když už je hejtman, nebo co.“

„Ono se řekne, ale co takový baronek potřebuje. Ona může být ráda, že ji pan rada zde trpí. Med to není — takového policajta mít v domě.“

„Ale pro paní radovou, chuděru, je to zas dobrota, že zde má maminku, a pro mladého pána teprve; to by to vypadalo,“ řekla pichlavě služka.

„Nechte si svůj rozum a starejte se o sebe,“ odbyla ji podrážděně paní Babetta, a obrátivši se ke mně pravila: „Pojďte, pane Koříнку, je tu beztoho horko k padnutí.“

Vyšli jsme z kuchyně do stínu na chodbě.

„Tady je chládeček,“ pravila paní Babetta a utírala si rukou čelo.

„S tou naší Lízi, mně se zdá, udělám krátký proces,“ pravila při tom. „Těm služkám se nesmí ukázat vlídné oko.“

V tom stanuli jsme před vchodem do pokoje: páně radova proti vchodu do salonku. Paní Babetta sama pootevřela dvěře, nahlédla, a já slyšel pobízející hlas pana rady:

„Jen dál, jen dál —“

„Pan Kořínek se jde poroučet.“ Odstoupla a vpustila mě.

Pan rada stál mezi okny u pultu, maje před sebou rozložena nějaká akta. Pokoj byl pln silného dýmu cigarettového. Z vedlejšího zadního pokoje vyrazil Tomy a očichával mě.

„No, servus, servus,“ volal pan rada na polo se obrátiv a podával mi levici. V pravici držel cigaretu.

Poklonil jsem se hluboce a děkoval za oběd. Odcházeje všiml jsem si, že vedlejší pokoj je vlastně ložnicí páně radovou. Tomy ležel tam již opět před lůžkem na koberci z kamzičí kůže.

VIII.

Když jsem se příští sobotu ubíral opět k radovům, setkal jsem se před domem s Fricim, který hned podával mi ruku a vedl mě do svého pokoje. Ale přese všechno jeho přátelské, kolegiální jednání pozoroval jsem na něm jistou sklíčenost a rozpačitost, vzbuzené patrně vzpomínkou na předešlou sobotu.

Obléknuv domácí kabát usedl opět ke svému stolku u okna, kdežto mně nabídl místo u stolu prostředního proti zrcadlu. Dvěře do jídelny byly jako minule otevřeny. Ptal jsem se po zdraví paní radové, ale pozoroval jsem, že optání to není mu příjemno.

„Není naděje, abych vám jednou mohl říci, že je lépe,“ povídal tónem takovým, že vyrozuměl jsem z jeho odpovědi vlastně: „Raději se ani neptej!“

Chvíli jsme pak oba mlčeli, až konečně Frici obrátil se ke mně a pravil rychle: „To jste si minulou sobotu odnesl asi pěkný dojem z naší domácnosti.“ Bylo pozorovati na pronešení této poznámky, že dlouho se rozhodoval, má-li ji vůbec říci; a vskutku bylo by bývalo lépe, kdyby ji byl zamlčel; uvedl mě jí zbytečně do rozpakův.

„Proč myslíte?“ řekl jsem, jak se obyčejně říkává, jen aby se získalo času.

„No — jak papa se rozkřik na ba-
bičku — víte.“

„Ani snad to tak nemyslí. Když je člověk rozčilen, leccos —“

„Však vy tomu rozumíte,“ přerušil mě Frici, „nepovídejte.“

„Víte,“ pokračoval po chvíli, jakoby uznal za lepší, říci mně již všechno, „nesmí se při tom zapomínat na její předsudky, na to, jak je hrda na svůj titul a predikát, jak vidí v sobě pořád dámu od stavu a v otcí jen ‚pana Napila‘. A teď on s ní tak mluví a ona nesmí nic říci.“

„Tedy bude přece na tom něco pravdy, s tím panem Lulu,“ projelo mi hlavou, a mimoděk pohlédl jsem k oknu na fotografii mladého poručíka, kterou jsem tam byl již minule postřehl.

„Kromě toho se musí uvážít,“ pokračoval Frici, „že mu podnes vlastně neodpustila, že se stal jejím zetěm.“

„Ale pro paní matku je to přece veliká úleva, že její milost (naučil jsem se již také tak ji jmenovat i oslovovat) je zde,“ pravil jsem, jen abych něco řekl.

„No — jest to lépe — ovšem,“ odpovídal on trochu váhavě, „ačkoliv babička bývá už netrpělivá a mrzutá a k tomu po-

kládá trochu nemoc matčinu i za trest, kterým ji Bůh stihl, že se neprovdala po její vůli. Jináč by ovšem bylo — kdyby babička byla svou paní — kdyby mohla energicky vystoupit — ale to jsou všechno těžké věci.“ Máchl rukou na znamení, že o tom lépe nepovídat.

„S tím panem Lulu je to asi jistě pravda,“ byl jsem utvrzen slovy Friciho.

V tom zaslechl jsem z vedlejška cinkot příborův a zočil v zrcadle paní Babettu, prostírající na stůl. Jak se naň nakláněla, viděl jsem jasně tučný její týl v záhyby se skládající s trojřadým chmýřím krátkých hnědých vlásků, jež nebylo možno udržeti ve vysokém, k temeni vyvěženém účesu.

Teď poodešla od stolu (bezpochyby šla ke kredenci vedle dveří do kuchyně), ale již zase vrací se nesouc narovnané talíře. Obdivuji její nadité ruce v černých praskajících rukávech, ale v témž okamžiku zaběhl se mi vedle ní světlý svrchník páně radův a již také zočil jsem jej, jak opatrně, nepozorován, krade se za paní Babettou: teď rozpráhl ruce, teď objal ji od zadu

a políbil na ty zakadeřené hebké vlásky na týle.

Slabounký výkřik — hned v zápětí třesk talířův — a já shlédl v nakloněném zrcadle, jak se na zemi rozlétly špičaté porcelánové střepy s temněmodrým okrajem. Pan rada odskočil ještě v čas, než Frici objevil se u dveří a než shlédl jsem v zrcadle i paní presidentovou, která vešla patrně ze salonku.

„Was geschieht den da?“ *) začala, přehlížejíc jídelnu.

„Ale nic, maman,“ odpovídal pan rada a smál se hlučně, ale trhaně. „To Tomy, jak vrazil do pokoje, vstrčil, dareba, do Bábinky, a ona zrovna nesla talíře a upustila je, jak se lekla,“ ochotně a široce vykládal.

„A kde je ten pes?“

„Už utek' do kuchyně. To víte, že nečeká, až dostane pardus,“ a zase se hlučně smál.

Paní presidentová pohlédla k paní Bábi, jež klečíc na zemi, uzardělá, sbírala střepy,

*) „Co se tu děje?“

pak na pana radu a pomalu odcházela ke kuchyni.

Frici vraceje se do pokoje zasyčel zřetelně mezi zuby: „Bestie proklatá — zastřelit ji!“

Je jisto, že neplatilo to Tomymu.

IX.

U oběda byl pan rada samý žert a vůči paní presidentové vtělená pozornost a laskavost. Připouštěl dnes dokonce nedopatření v jídlech a ptal se starostlivě: „Nezdá se vám, maman, polívka dnes trochu přesolena? Dráždí vás také, je-li pravda, pozoruji, že pokašláváte.“

A při mase opět:

„Dnes jest vskutku trochu tuhé. Snad málo naklepáno. Maman má mít vždycky maso co nejměkčí, Bábinko.“

Jindy by tyto poznámky byly bývaly pro paní presidentovou vodou na mlýn, ale dnes nepřiměly jí ani ke slovu souhlasu. Zatvrzele mlčela, jakoby neslyšela

Teprve když při roštěné (my měli opět svátek) pan rada shledal, že také ta jest natuhlá, poznamenala paní presidentová: „To není jen dnes; vždyť nestojí nikdy za nic.“ A pan rada nenamítal ani slůvka, ani paní Babetta neodvážila se na výmluvu neb obranu. Tiše skládala talíře a ani nepípla.

Když všechny pokusy, přiměti paní presidentovou k hovoru a vlídnému pohledu, selhaly, chopil se pan rada prostředku, zdá se, posledního.

„Psala jste již, maman, Ludvíkovi?“

„Ne,“ zněla lakonická odpověď.

„Já jsem myslil — vždyť máme dnes již pátého — a on spěchal. Nezapomeňte mě, prosím, upozornit, až mu budete psát, připišu pár řádek; buďte tak laskava. Žádal mne, abych mu něco zde vyřídil.“

Teď teprve uznala paní presidentová pana radu za hodna pohledu a rozvázala také poněkud. Začala mluvit o synu. Vyslovovala jméno Lulu s něhou a láskou — a pan rada jí šetrně svědčil a jevil nejživější účast.

Z hovoru jsem poznal, že pan nadporučík (hejtmanem tedy ještě nebyl) byl letos někde v lázních, ale že se příliš nezotavil, což paní presidentové způsobovalo nemalé starosti.

„Když strýc se také nešetří,“ poznamenal konečně Frici, kterýž dosud jen se mračil a jedva jídla se dotekl. Nedojedl polévku, maso ani svítek. Ale dnes pan rada jakoby toho nepozoroval.

„Co ty můžeš říkat,“ bránila syna paní presidentová. „Jen posadit tebe na koně. U kavalerie nejsou, můj milý, žerty. Zkusí chuďas mnoho a silen není.“

Pan rada svědčil a Frici umkl. Bylo zřejmo, že paní presidentová nestrpí ni-žádné námítky a že má kromě toho v zeti dnes oporu.

„A když povážím, že mám toho jediného syna, že s ním by zašel i náš rod,“ končila posléze, ale hlas jí selhal, špičatá brada se zatřásla a vpadlá ústa začala se pohybovat, jakoby soukala provaz.

„No, no,“ konejšil laskavě pan rada. „Nebude tak zle. Snad nebudeme muset erb

váš na vašem hrobě obrátit hlavou dolů. Spíše přidáme k němu ještě jiný, manan.“

Chopil ji za třesoucí se ruku, táhl ji zvolna k ústům a políbil ji.

Paní presidentová pohlédla naň vděčně.

„Trachten Sie, trachten Sie, das würde mich wirklich freuen,“ *) řekla všechna již usmířena.

Frici kroutil jednou rukou opět nervosně své chmýří a druhou bubnoval na stůl.

„No — nějaký čas to bude ještě trvat, nesmíme tak kvapit, ale jdu cestou jistou a nejkratší,“ řekl pan rada umírněně a vážně.

Když jsem po obědě vešel s Fricim do pokoje, ptal se mne trpce se usmívaje: „No, co říkáte plánům ‚Miroslava z Lipan‘? Řád — šlechtictví — to není špatné, co? Friedrich Napil von — von — Jaký pak vlastně predikát si papa zvolí?“

V tom vešel do pokoje pan rada.

*) „Snažte se, snažte — vskutku by mě to těšilo.“

„Pane Kořínku,“ pravil mi, „jdu vás upozornit, že obědváme puncto o jedné — je zbytečno, abyste se namáhal dříve.“

Řekl to suše, ale důrazně, a vyšel vážně z pokoje.

„Chápete?“ obrátil se na mne Frici. „Nač máte vidět rozbíjet talíře?“ A smál se dlouho svým nuceným smíchem.

X.

Maje přání páně radovo na paměti, docházel jsem od toho dne vskutku vždy až úderem jedné hodiny. Nestal jsem se od té doby také již bezděkým svědkem žádné podobné scény, jako při své třetí návštěvě.

Přicházeje téměř vždy přímo k obědu, stýkal jsem se i s Fricim řídčeji, kromě toho však jsem upozoroval, že, i když se příležitost naskytla, on jaksi se bojí se mnou hovořit, a také paní Babetta mne již tak přívětivě neoslovovala a nepobízela. Vůbec jsem pozoroval jisté oddálení, odcizení, a přičítal jsem to v první době určitěmu na-

řízení páně radovu, ale později zdálo se mi, že vůbec všichni nahlízejí, že má přítomnost není právě příjemna, a toto domnění přecházelo ponenáhlu v přesvědčení, jež mi činilo chvíle u radů trávené trapny, ba přímo nesnesitelný.

Jinak obědy se nezměnily. Sobotu jako sobotu svátek, jednou s rybízovým, jednou s malinovým nálevem. Jenom jednou o svátek měli jsme husu, ale ta byla tvrdá. Polévka bývala častěji přesolena, maso natuhlé, omáčka řídká nebo přehoustlá, svátek klihovatý. Frici nedojídal, paní radová hubovala, paní Babetta vymlouvala se na kuchyň, pan rada někdy konejšil, jindy říkal, že je té sekatury již dost, ale nejčastěji ničeho si nevšímal a jen se obíral svou Bohemií. Ale vždycky dojedl a ještě talíř vytřel. Jemu od paní Babetty chutnalo.

Téměř celý únor a březen paní presidentová u stolu se neobjevovala. Stonala. Paní Babetta nosila jí jídlo do jejího pokoje. V té době byly obědy klidnější, paní Babetta veselejší, usměvavější, hovornější, za to Frici ještě zamklejší. Několikrát došlo

mezi ním a panem radou k prudkým a koušavým poznámkám. Jednou dokonce Frici se po polévce zvedl, odešel do svého pokoje a nedal se již přivolati.

„To je paličák,“ mínil z jídelny hlasitě pan rada, aby to syn slyšel, „a hlupák při tom. Ať jde k šípku, když se mu u mne nelíbí. Poučovat se od něho nedám.“

„Ale neračte se zlobit, pane rado,“ prosila paní Babetta, jež přes zimu ještě více stloustla.

„On myslí, že mě bude napomínat, co mám činit nebo jaké mám mít přesvědčení. Hlupák! Však ty se ostřílíš,“ rozkřikl se najednou do pokoje, „ty budeš za deset let mluvit jinak. — Myslíš, že já nebyl také takový hloupý přemrštěnec, že to všechno neznám, ty vaše zásady a ideály a bůhví co.“

„Ale, pane rado, nechte ho,“ lichotila se usmívajíc paní Babetta a dolévala mu sklenku vína.

Pan rada se napil, vrtěl chvíli sklenicí, ale hned zase začal:

„Budem' vidět, kam to přivede se svým přesvědčením a svými názory. Svět je, chla-

pečkové, jiný, než jak se vašim zeleným rozumkům jeví.“

„Nech mě jít do Vídně a bude pokoj,“ ozval se teď z pokoje Frici; „mám studovat německy tady nebo tam.“

„Domov tě mrzí, vid,“ podrážděn tal pan rada.

„To není domov žádný, to je —“ zajíkl se.

„Co je to?“ rozkřikl se pan rada a položil vidličku.

Z pokoje bylo slyšet, jak Frici odhodil prudce péro nebo tužku a vchází rychle do zadního pokoje. Dvéře přirazil.

„No jen jdi, jen jdi — jen si požaluj, synáčku, mamince — ta tě potěší,“ volal za ním pan rada jedovatě a potácel opět rozčileně sklenicí.

„Já bych ho pustila do Vídně, když tam mermomocí chce,“ přimlouvala se paní Babetta. „No ne?“ obrátila se ke mně. když pan rada neodpovídal.

Pochopuji, že jí by to bylo jen vhod — —

Toho dne jsem již Friciho neviděl, a příští obědy odbyly se zase tišeji.

Koncem března zaujala opět paní presidentová své místo a nastaly zase obvyklé šarvátky. Nejprudší strhla se proto, že paní Babetta vypověděla za doby nemoci staré paní služku Němku a vzala takovou hranatou vysokou horačku. Pan rada učinil sporu konec prohlásiv, že služku vypověděl pro prostorekosť sám.

Začátkem června měli jsme místo svítku poprvé kublaninu, ale ani ta nebyla tak dobrá jako u tety hradecké. Nicméně mě tato změna potěšila.

V té době se paní radové tak přitížilo, že se bylo obávatí nejhoršího. V domě panovalo zvláštní vzrušení. Paní Babetta byla vlídnější, úslužnější, laskavější než kdykoliv před tím.

„Jezte, mladý pane,“ pobízela u oběda Friciho nejstarostlivějším tónem, „neberte si to tak k srdci“ — „vaše milosti,“ obracela se k paní presidentové, „dala jsem si dnes na kuřátku záležet, jen se rozsejpá“ —

„pane rado, prosím — ještě kousek — tohle křídýlko snad neuškodí.“

„Je vskutku jako dort. Frici, ty bys si měl také vzít — a pij teď s námi víno, vypadáš jako umučení — jsi chudokrevný.“ mínil pan rada, kterýž byl teď na syna také laskavější a k neuvěření shovívav.

„To se rozumí,“ chytla se poznámky páně radovy paní Babetta, „ještě aby tak on ulehl. To by bylo pěkné nadělení! Pánbůh rač chránit.“

Frici na ni pohlédl, usmál se uštěpačně a pravil: „To jsou najednou starosti o mne — zrovna mateřské.“ Na poslední slovo položil zvláštní důraz.

Pak vstal od stolu a odešel do svého pokoje.

„To má člověk za dobrou vůli,“ upozorňoval pan rada paní presidentovou.

Ta ani nemukla. Byla v poslední době zdrželivější, zamkllejší a smutnější. Doléhala snad na ni myšlenka, jaké bude její postavení zde v tom domě, až dcera její zemře.

XI.

Zatím za čtrnáct dní zlepšila se opět choroba paní radové, aspoň tou měrou, že okamžitého nebezpečí nebylo. V té době vešed jednou do jídelny nezastal jsem tam ještě nikoho. Chtěl jsem tedy do pokoje Friciho, ale v tom zaslechl jsem odtamtud bouřlivý rozhovor. Dvéře byly zavřeny, tak že jsem slyšel jen úryvky, ale určitě hned poznal jsem hlasy páně radův a jeho syna.

„...mně nikdo ústa nezacpe,“ důrazně mluvil Frici.

„Když mlčí její matka, tak co ty...“

„Babička musí... kam by šla. . srdce trhá... Ne... já to vím...“

„Ty přece nebudeš mým soudcem, chlapče!“ rozkřikl se náhle pan rada.

„... je přec má matka... já přec mám taky právo...“

„...to roznášet?... Psát o tom... na otce hanu kydat?...“

„Vzpomeň, jak ty jsi psal... já nepíšu nic jiného...“

„...ostudu děláš... a jestli ještě jednou...“

„...mé přesvědčení, svaté přesvědčení... to hlásat budu vždycky... trpitelka... a já bych neměl přiznat... život pro ni dám.“ Frici mluvil patheticky a hlas se mu silně chvěl.

„A ty myslíš, že budu... že budu trpět, abys ty škrabal do veřejných plátek... roznášel klepy a rodinné poměry a tahal z minulosti jména a věci, které nebyly než holou zbrklostí,“ mluvil pan rada v rostoucím pobouření.

„To nikdo neví... není zasvěcen...“

„...nech taky být minulosti...“

„Já myslím, že ta minulost právě... jen ke cti... ta hanbu nedělá...“ mluvil Frici s odvážným důrazem.

„Ty — ty — klnku! Ty budeš činit narážky ještě? — Marš mi z očí! — Marš! a jestli jednou ještě se opovážíš —“

„...vyžeň mě... zab, no, zab...“

Hlas Friciho se lámal a najednou přešel v štkání.

V tom okamžiku jsem se již nezdržel a po špičkách šel jsem zpět ke kuchyni a již jsem bral za kliku, abych vyšel. V tom však zároveň cvakla klika také ode dveří do pokoje Friciho, a já jsem se rychle obrátil.

To vrazil pan rada do jídelny a vida mě u dveří patrně se domníval, že teprve přicházím, a proto ještě dosti vlídně na můj pozdrav poděkoval, ač pobouření své zatajiti nedovedl.

↳ U oběda byla tenkrátě nějaká nef páně radova, patnáctiletá dcera statkáře z Vranova, blondýnka slabá, zaražená a stále se červenající. Pan rada přemohl se tak dalece, že se slečinkou i chvílemi zažertoval a pásl se na jejích rozpacích. Škádlení to uvedlo jej na konec do dobré míry.

„Jestli pak víš, Netty, že náš Frici také básní,“ obrátil se pojednou k ní a od ní pobleděl k paní presidentové.

„Ja wohl, maman, unser Fritz fängt an zu dichten,“ *) pravil jí, jakoby tomu nechtěla věřit. „A k tomu vlastenecké básně —

*) „Ano, maminko, náš Frici začíná básnit.“

hrrr — hrrr... jen to hřmí. To koukáš, Nettynko, jakého máš bratrance.“

Myslil patrně, že Frici se bude stydět a bránit, ale ten tu seděl jako zařezaný, se zarputilou nevšímavostí, od které bez účinku se odrážely všechny šípy páně radových pokusů rozzlobiti jej a učiniti směšným. Také u paní presidentové a neteře záměry páně radovy selhaly, neboť stará paní z pouhé a téměř rozmarně pronesené zmínky netušila a nemohla tušiti, oč se jedná, a slečinka spíše bojácně než výsměšně pohlížela na zamračeného bratrance. Za to já díval jsem se naň dnes se zvýšenou účastí. Dráždilo mě zvědět, co to vlastně napsal, kde to vytiskl, vidět to, přečísti si to, promluvit s ním o tom, stisknouti mu ruku na znamení, že mu rozumím, a nemohl jsem se proto již dočkat konce oběda.

Ale selhalo mi. Ještě jsme nedojedli, když Frici odložil vidličku, uklonil se a oznámiv na půl úst, že jej bolí hlava a že se musí projít, odešel.

Paní presidentová jej zdržovala, ale on řekl, že se za chvíli vrátí. Já však se ho

již nedočkal, ač zdržel jsem se u radů déle než obyčejně. A tak jsem se ke své lítosti nic bližšího nedověděl, poněvadž pana rady jsem se ptáti ani netroufal, ani nemohl.

Když jsem vstoupil do jeho pokoje, abych jako obyčejně se mu poroučel, nezastal jsem ho u pultu, nýbrž viděl, že poodešel do ložnice a že nezpozoroval ani mého příchodu. Vida, že v ložnici jen urovňuje do skříně nějaké staré knihy, odhodlal jsem se zaklepati na dvéře a vejíti za ním. Jak jsem šel kolem pultu, padl mi do oka konec básně, vytištěné v rozevřené knize.

Nebyl bych si básně té snad ani všiml, kdyby nebylo se mi zakmitlo pod ní jméno
— Miroslav z Lipan. —

Mžikem pohlédl jsem výše a poznal, že kniha jest ročník starého Lumíra; více postřehnouti jsem nemohl, neboť v témž okamžiku zaslechl jsem, jak pan rada ve vedlejším pokoji skříně zavírá.

Zaklepal jsem a poroučel se mu. Při tom neušlo mi, že je nějak rozpačit a v neznázích, a že pátravě na mne pohlíží, jakoby mi z obličeje vyčísti chtěl, shlédl-li jsem

rozevřený ročník Lumíra na pultě a co tomu jeho počínání říkám. Stavěl jsem se však, jako bych byl prauičeho neuznamenal, ale odcházel jsem s odhodláním, že onu báseň stůj co stůj vynajdu. Nebude to dokonce tak nesnadno. V Akademickém spolku neb v Umělecké besedě prohlédnu všechny ročníky starého Lumíra. Báseň je na první straně, končí zrovna dole, je asi v polovici ročníku — není ani možno, abych jí nenašel.

Šel jsem bezodkladně do spolku, a štěstí mi přálo. Báseň jsem našel, hltavě pročeti a pak jsem si ji opsal úplně tak, jak byla vytištěna.

P Ř Í S A H A.

(*Panně Justýně z Boru.*)

O lásce k vlasti jsem ti zpíval,
děwo, kwítku wznešený.
a Ty Jsi mne vyslyšela,
jak jsem, děwo, blažený.

Moje růže, kwítku ráje.
Tys se sklonil k prosbám mým,
dej, ať nádhernou Twou krásou
wínek Wlasti ozdobím.

Česká řeč Ti z rtiků plyne,
 mluva předků wznešená,
 pro vlasť i Twé srdce bije,
 děwo, jak's mi milená.

Wždycky jen ty swaté zwuky
 nechať zwoní z duše Twé,
Prawoslawo! sestro moje.
rodná dcero Wlasti mé!!

Milokrásná děwo, kdybych
 tisíc žiwotů i měl,
 pro twé štěstí. „*Wlastimilo,*“
wšechny složití bych chtěl

Všechny w mukách dokonati
 než by *jedno* myšlení
 k jinému se *kwitku* neslo:
To dím na swé spasení!!

Mirowslaw z Lipan.

Není pochyby, že báseň tu psal pan rada své nynější choti, rozené Justyně z Kieferwaldu. Promysliv pozorně obsah každé sloky, nahlížel jsem teprve nyní jasně v bývalé názory a poměry páně radovy a vzpomněl si na mnohou sdělenou mi podrobnost, na mnohé slovo páně ředitelovo

i Friciho, které již již z paměti jsem vypouštěl. A srovnávaje nyníšek s dřívějškem, vzpomněl jsem nemocné paní radové i kynonci paní Babetty a zase dívčí podobizny v pokoji Friciho, s hlubokým, smutným pohledem tklivých modrých očí. vzpomněl dnešního bouřlivého sporu otce a syna, i zase daguerrotypie, na níž „Miroslav z Lipan“ byl ještě očamařeným nadšencem, a nechávaje to vše prolétati svou myslí nahlížel jsem stále určitěji a ostřeji v životopis páně radův, v jeho duši, v jeho srdce. A mohu říci, že při tom pronikání celé té metamorfosy, celé té změny ve všech jejích směrech a částech bylo mi nevýslovně smutno kolem srdce.

„Tvrdého jádra červ nenahryže,“ mínil pan ředitel. „Ano, ale musí být právě tvrdé.“

A jak tak o tom všem jsem uvažoval, vracel jsem se bezděky myšlenkami ke vlastní příčině svého dnešního objevu, k tomu okamžiku, kdy jda se poroučet panu radovi zočil jsem na jeho pultu rozevřený ročník starého Lumíra.

Co přimělo odnárodnělého byrokrata, že vyňal jej z haldy zaprášených, zapomenutých knih a foliantův a že vyhledal si v něm svou báseň, psanou více než před třiceti lety? — Neučinil tak jistě bez duševního pohnutí. Kdo je však vyvolal? — Polední spor se synem? Nepochybně.

Avšak byly to výčitky svědomí, či lítost nebo smutek, jež při tom pocítoval, anebo zkroužily se jeho rty v pohrdlivém usmání, když hleděl na ten výron mladistvého nadšení, či naplnila se jeho hrud' uspokojením a pýchou, že to vše tak dobře dopadlo, že počet jeho neselhal, že lesť jeho tak se zdařila? — —

Nemyslím.

Zdá se mi ještě dnes, že pohnutí, jež jej vedlo, aby vyhledal si své verše, pramenilo z neurčitého stesku po něčem, co dávno bylo opuštěno a zrazeno, ale co nebylo zapomenuto, třeba že připomínka na to byla na oko odbývána výsměchem a líčenou nevážností. Zdá se mi ještě dnes, že pohled na minulost, z níž mluvily k němu tyto verše, nenaplňoval pana radu hrdostí, spíše

studem a lítostí, a odtud ty jeho rozpaky a nesnáze. Nade vši pochybnost však bylo, že doba jeho horování vlasteneckého nebyla zapomenuta, neboť proč by se byl vracel k ní? — Hlas syna jeho byl hlasem jeho svědomí. A toto vědomí naplňovalo mě zvláštním uspokojením.

XII.

Zvědavost mě ještě pudila pátrati po verších Friciho, jež tak pobouřily pana radu a vyvolaly dnešní spor. Nebylo pochyby, že byly uveřejněny — pan rada sám to vy- zradil — jen kde? Prohledal jsem všechny belletristické i krajinské listy v čítárně vy- ložené, ale nenašel jsem nikde báseň od Be- dřicha Napila. Pročetl jsem tedy i vše- chny básně označené jmény a pseudonymy mně neznámými, ač pochyboval jsem již o výsledku svého hledání, neboť kdyby se byl Frici skryl za pseudonym, kterak by pan rada byl přišel na tu báseň a věděl, že je od syna? Pan rada, pokud jsem věděl,

nečetl vůbec českých listů, do kavárny nechodil, i vysvětloval jsem si věc tak, že byl některým svým známým upozorněn na báseň v nějakém českém listě, znamenanou jeho jménem. Uhodil na Friciho a ten nezapíral, naopak, hájil své právo. Čím déle bez výsledku jsem hledal, tím více dráždila mě zvědavost.

Šel jsem do výborovny a požádal kolegu novináře, aby mi dovolil prohlédnout i starší již čísla listů belletristických a krajinských, a když ochotně žádosti mé vyhověl, hrabal jsem se v nich skorem až do osmi hodin večer. Ale všechna téměř již horečná snaha má byla marna. A přec nebylo snad listu belletristického nebo krajinského, jenž by byl scházel v seznamu časopisův, odebíraných aneb vůbec docházejících do spolku. Pro všechno ptal jsem se ještě kolegů, o kterých jsem věděl, že literáři a že jim neujde ani veršiček, ale nikdo z nich o nějakých verších Bedřicha Napila nevěděl ani zbla.

Hledal a pátral jsem i příští dny, ale opět bez úspěchu. Ustanovil jsem se tedy

na tom, že se v sobotu buď Friciho přímo zeptám aneb oklikami to na něm vyzvím.

Ale i ta naděje mi selhala. Friciho jsem v sobotu již nezastal a jen jsem se dověděl, že odejel k příbuzným, poněvadž již nemá důležitých přednášek a kromě toho prý začal povážlivě kašlat. Také pan rada prý se chystá s neděle na delší dovolenou, tak že tu zůstanou jen ony, ženské. Možno prý však, že přijede pan Lulu.

„Vy také dojistá už se chystáte na prázdniny?“ zakončila své zprávy paní Babetta, a já vyrozuměl jsem ze všeho toho, že touto sobotou vlastně také končí mé obědy v tomto domě.

Poroučeje se tedy po obědě panu radovi, projevil jsem mu ještě jednou svou hlubokou vděčnost za jeho dobrodiní a sdělil mu, že příští týden odjedu.

Propustil mě chladně, bez obvyklého přání veselých prázdnin. Ani pana ředitele nedal pozdravovati. I paní Babetta byla dnes jaksí upjata a odměřena, a já z toho chování zřejmě jsem poznával, že obmyslně chtějí

mě již tím připraviti na to, že příštím rokem nemohu zde čítat na oběd.

Nelitoval jsem, ba byl jsem v duchu rád. Příštím rokem mně již bude v Praze vůbec lépe — jsem tu obeznámější, mám několik jistých a slušných kondic a nějaké snad ještě dostanu.

XIII.

Když jsem asi za čtrnáct dní po té, jeda na prázdniny domů, staval se v Hradci, zašel jsem také k panu řediteli, abych složil mu svou poklonu.

Zastal jsem jej nemocného na loži. Rheumatismus zas jej „držel za pačesy“, jak pravil nutě se do humoru.

Byla u něho právě jeho neť, dcera hradeckého notáře, čiperné děvčátko asi patnáctileté, s narudlými hustými vlásky, bílou, téměř průsvitnou pletí a velikýma hnědýma očima.

„No, co pan rada?“ byla jedna z prvních otázek páně ředitelových, „co Napil? —

Chlapík, co? — Vidíte, co jsem vám říkal: tvrdého jádra červ nenahryže — podej sem, Bertičko, ‚Letorosty‘.“

Dívka se zdvihla jako laňka a pospíchala ke stolu, pokrytému haldou novin.

„Četl jste beztoho?“ mínil pan ředitel.

„Co, prosím?“

„No ‚Letorosty‘ — vždyť je tam báseň Napilova — Miroslav z Lipan se zas ozval a jak mužně!“

V tom již Bertička přinášela žádané číslo oktávového formátu a podávala mi je.

„Já jsem o tom listě ani nevěděl,“ pravil jsem bera jej do ruky.

„Ale, Radicule, Radicule! takový přec poeta a nezná nové hradecké vymoženosti. To je již druhé číslo — no, čtěte, čtěte honem, to vás potěší.“

Rozevřel jsem list, a Bertička sama ukázala mi na báseň nadepsanou rovněž P ř í s a h a, a podepsanou Miroslav z Lipan. Četl jsem dychtivě, tuše již celé tajemství i klam páně radův. Báseň zněla:

Co svato mi, to zůstane i svato,
já zrady nespášu na vlasti svojí.
Svou krev, své žití, duši svou dám za to:
kde stojím teď, tam také padnu v boji.

Té bytosti, jež slib můj z úst mých ssála,
má láska bude patřit k skonu chvíli,
byť zmořena jak žebračka tu stála,
mé rty se k jiné ženě nenachýlí.

Ó, Vlasti moje, pokořená ženo,
matičko rodná, trpitelko bledá,
hle, dítě Tvoje, čelo pozdviženo,
svou pravici tak ku přísaze zvedá:

Co ve mně slabo dědictvím neb zvykem,
můj Bože, vyvrz všechno z mojí krve,
ó, než bys učinil mě přeběhlíkem,
radš plamenným Svým mečem zdrť mě prve.

Přečetl jsem a hleděl dlouho na podpis
Miroslav z Lipan. Byl jsem dojat. Tak
tedy Frici odpovídá otci, tím výkřikem
uražené hrdosti i vzdoru ulevuje své lásce
k matce, své tísní, své bolesti a hořkosti
z tolikerých křivd.

Co čtyři ty sloky stály zápasův a slz utajených i vyplakaných, co křečovitých sevření hrdla i srdce! — —

A není pochyby, že tuto právě báseň četl pan rada, ta jej pobouřila, k té vztahovaly se jeho výtky o roznášení rodinných poměrů — o dotýkání se minulosti, i jeho líčený posměch při obědě — ta vyvolala pak jeho polnutí, když byl sám, beze svědků, a jeho oživení vzpomínek na mladá léta — — —

„Tak co tomu říkáte, Radicule?“ optal se pan ředitel pozoruje se zjevným uspokojením mé dojmutí a zadumání. „Starý kozák, ale srdce pořád ještě tak vřelé a poctivé jak za studentských let — teď už mládež taková není.“ — — —

Co jsem měl říci? — Měl jsem starému pánu zničit illusi o jeho bývalém milém druhu, připravit nemocnému učiteli a příznivci svému trpkou, bolestnou chvíli? —

Díval se na mne tak radostně, s takovým blaženým očekáváním, že v té chvíli nedovedl jsem mu říci pravdu.

„Jsem všecek udiven,“ řekl jsem, „pan rada je zamlklý, uzavřený — nikdy bych byl netušil, že —“

„Vidíte, a to je ta pravá skromnost žulových charakterův.“

Skrátil jsem lichou výmluvou svou návštěvu u pana ředitele, jak jen bylo možno. Bylo mi nesnesitelné tajiti mu pravý stav a lháti mu o panu radovi.

* * *

Po prázdninách, měsíc po příchodu do Prahy, doslechl jsem, že pan rada byl povolán do Vídně. Povolání to znamenalo zvláštní vyznamenání a jistou naději na skvělý ještě další postup. Jest tedy skorem jisto, že dočká se uskutečnění svých tužeb.

Friedrich Napil von — von — Český predikát si jistě nedá.

O velikonocích potkal jsem v Praze Friciho. Byl ve smutku.

„Vy v Praze?“

„Ano, jedu do Drážďan — dostuduji tam. Co teď doma — nemám tam už nikoho.“

Zrak jeho se zalil, a já jsem vytušil, co slova jeho a smuteční šat znamenají.

„A kdy se to stalo?“

„Zrovna před vánocemi, chuděra, do-
trpěla.“

„Pan otec zdrav?“

„Což ten — bude se ženit,“ a smál se svým obvyklým způsobem suše a nuceně.

„Paní Babettu —?“

„Ah kde! — mladou, jedenadvaceti-
letou — Odpusťte, prosím, tamhle jde můj
kolega — však se ještě uvidíme — —“

Stiskl mi zběžně ruku a přešel chvatně na druhou stranu.

Neviděli jsme se již — a jméno Miroslav z Lipan od těch dob také nikde jsem nečetl.

Zaniklo.

OBSAH.

	Strana
Lívanečky slečny Rózi	7
U Žehurň	67
„Miroslav z Lípan“	137

